

15

Radek Matějka:
Nemám obavu, že to nezvládneme

31

Tomáš Prouza:
Obchody mají
o lokální potraviny
zájem

36

Cestovní ruch
na kolenou

38

Výdaje na výzkum
a vývoj dosáhly
rekordu

49

Jaroslav Šebek:
Intenzifikace
zemědělství
nepomáhá

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

11-12 | 2020 – ROČNÍK 10

TÉMA

Obchod Česka se světem

- Výkyvy zahraničního obchodu v době koronavirové
- Jak se u nás daří špičkovým technologiím
- Dovoz a vývoz elektrické energie

35,2 mld. Kč

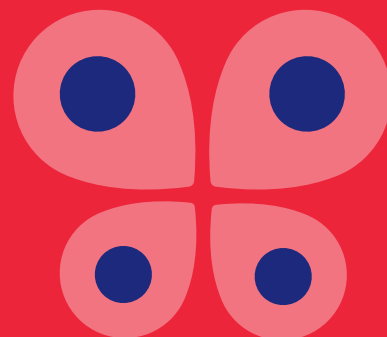
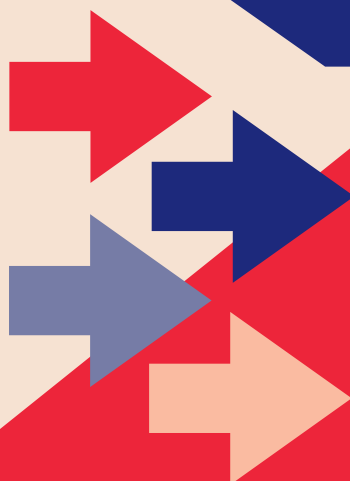
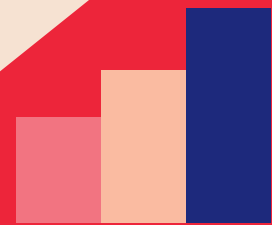
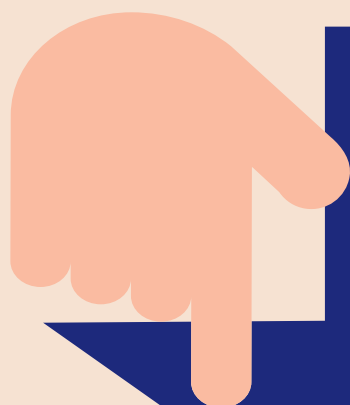
činila bilance zahraničního obchodu
se zbožím letos v červnu

Je to vůbec nejvyšší měsíční bilance od vstupu České republiky do Evropské unie. V dubnu ale byla naopak zaznamenána hodnota nejnižší.

MINISČÍTÁNÍ 2020

Zábavná forma statistického zjišťování, která žákům a studentům od 9 do 15 let srozumitelně a prakticky přibližuje princip sběru, zpracování a využití statistických dat, význam statistiky a sčítání lidu. Vylosované třídy získají hodnotné ceny. Formuláře lze vyplnit online z domova.

Zapojte se z bezpečí domova!

1. 10. – 13. 12. 2020

www.miniscitani.cz

Minisčítání

Hlavní partner

Microsoft

Partner

CREW

Albi

Mediální partner

Rádio Junior
Český rozhlas

Přání k Vánocům a novému roku

Milé čtenářky, milí čtenáři, v aktuálním předvánočním dvojčísle najdete řadu informací souvisejících s vývojem naší ekonomiky. Tematicky je toto vydání zaměřeno zejména na mezinárodní bilanci obchodu ČR s průmyslovými a speciálně high-tech výrobky a s energetickými produkty. Ekonomické statistiky jsou doprovázeny zajímavým rozhovorem s ředitelem odboru statistiky zemědělství a lesnictví, průmyslu, stavebnictví a energetiky Radkem Matějkou. Přinášíme rovněž velmi zajímavý rozhovor s prezidentem Svazu obchodu a cestovního ruchu Tomášem Prouzou o obchodních řetězcích a lokálních potravinách a dále s předsedou Asociace soukromého zemědělství Jaroslavem Šebkem o intenzifikaci zemědělství v regionech. Samozřejmě jsme nezapomněli ani na demografické informace a údaje ze sociální statistiky.

Tento editorial píšu v době snad už oslabující druhé vlny pandemie, kdy naprostá většina zaměstnanců našeho úřadu pracuje opět v režimu home-office a pandemie se právě silně odráží i v našich statistikách. V ekonomických statistikách bohužel negativně, o velmi složité situaci v cestovním ruchu pojednává příspěvek Romana Mikuly. Na pozitivní vliv pandemie, a sice zlepšení schopností využívat digitální nástroje moderního světa, upozorňuje ve svém článku Lenka Weichetová.

Protože jsem vždy velmi podporoval mezinárodní spolupráci a aktivity vedoucí k výměně informací, vnímám však i tento rozměr pandemie silně negativně. Bohužel, online schůzky nemohou kompletně nahradit osobní jednání. Přesto mezinárodní spolupráce Českého statistického úřadu neustala a v uplynulé době jsme aktivně, byť pouze online spolupracovali především s Eurostatem, poskytovali jsme technickou asistenci Gruzii, udržovali kontakt s Korejským statistickým úřadem a navázali spolupráci s Dánským velvyslanectvím.

Závěrem mi dovoluji popřát vám všem v tomto předvánočním čase zdraví a štěstí a vyslovit přání, aby pandemie konečně polevila a svět se nám alespoň částečně vrátil do podoby, kterou známe. Domnívám se, že až k tomu dojde, svět už přesto stejný nebude, ale snad převáží pozitivní efekty spočívající ve schopnosti lidí se pomocí inovací vyrovnat i s velmi složitou situací. Inovace a informační technologie je nezbytné dále podporovat a trvat na jejich rozvoji, aby naše konkurenceschopnost zůstala zachována i ve změněném prostředí po skončení pandemie.

Krásné Vánoce a hodně zdraví do nového roku 2021

JAROSLAV SIXTA
místopředseda ČSÚ

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 11–12/2020
ROČNÍK 10, vychází 10x ročně

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Pavel Hortig, Jan Cieslar, Jan Ernest, Eva Henzlerová, Dalibor Holý, Jaroslav Sixta, Karolína Zábajniková

REDAKČNÍ RADA: Ing. Josef Vlášek (předseda),
Ing. Michal Novotný (místopředseda),
doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D., Ing. Eva Krumpová,
Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D.,
Mgr. Jana Slavníková, Mgr. Irena Stupňánková, Ing. Pavla Trendová,
Mgr. Ing. Martin Zelený, Ph.D.

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Helena Mešková, Tomáš Kubašta
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Věra Hrušková, Vladimír Salavec
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká,
Fotky-foto.cz, Stockvault, Macrovector / Freepik.com

TISK: P.O.S. FACTORY, s. r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, www.statistikaamy.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ
Z ČASOPISU STATISTIKA&MY:
bit.ly/3ddicBp

12

Věková struktura obyvatelstva Prahy se mění. Snižuje se počet osob ve věku 15–64 let, počty dětí a seniorů naopak rostou. Projevuje se však velký rozdíl mezi jednotlivými městskými částmi.

38

Celkové výdaje na výzkum a vývoj byly v roce 2019 rekordních 111,6 mld. Kč, tedy téměř o 9 mld. Kč více než v předchozím roce.

52

V roce 1928 opustilo republiku téměř pětadvacet tisíc Čechoslováků. Většina vystěhovalců pocházela ze Slovenska a z Podkarpatské Rusi. Údaje o vystěhovalectví za první republiky zjišťoval Státní úřad statistický z několika administrativních zdrojů.

TÉMA: OBCHOD ČESKA SE SVĚTEM

- 20 Výkyvy zahraničního obchodu v době koronavirové
- 22 Na obě strany
- 25 Jak se u nás daří špičkovým technologiím
- 27 Předběžný odhad ukázal na oživení ekonomiky
- 28 Vysokoškoláci studující v zahraničí
- 30 Dovoz a vývoz elektrické energie

UDÁLOSTI

- 6 Soutěž o nejlepší statistický plakát
- 6 Přeshraniční spolupráce s Rakouskem a Slovenskem
- 7 Děti se připravují na sčítání
- 7 Sčítání s Jolanou Voldánovou
- 7 Oslava spoluprací

ZE SVĚTA

- 8 Pandemie covidu-19 zvýší chudobu
- 9 Německo: Až pětina žen je bezdětných
- 9 Island: Druhá generace imigrantů je méně vzdělaná
- 9 EU: Rekordní rok pro notebooky

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 10 Elektřiny se vyrobilo méně
- 36 Cestovní ruch na kolenou

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 47 Prudké navýšení dluhu v celé EU

ROZHOVOR

- 15 Nemám obavu, že bychom to nezvládli
- 31 Obchody mají o lokální potraviny velký zájem
- 49 Intenzifikace zemědělství regionům nepomáhá

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 12 Praha mládne i stárne zároveň
- 40 Pandemie změnila využívání informačních technologií

ANALÝZA

- 14 Odvětvová skladba české ekonomiky
- 38 Výdaje na výzkum a vývoj dosáhly rekordu
- 44 Jak podniky pod zahraniční kontrolou ovlivňují různá odvětví ekonomiky

TRH PRÁCE A SOCIÁLNÍ STATISTIKY

- 18 Počet neschopenek vzrostl o desetinu
- 34 Mamuti posilují
- 35 Výrazně klesla zaměstnanost žen
- 54 Index závislosti prozradí, kolik osob živí jeden pracující

HISTORIE

- 52 Co odhalily prvorepublikové vystěhovalcké pasy?

Je v dnešním světě možná soběstačnost? Jaké jsou její (ne)výhody?

**VLADIMÍR
DLOUHÝ**

prezident Hospodářské
komory ČR

**EVA
ZAMRAZILOVÁ**

předsedkyně Národní
rozpočtové rady*

**RADEK
SLANEC**

výkonný ředitel
Českého svazu
zpracovatelů masa

**ILONA
ŠVIHLÍKOVÁ**

prorektorka Vysoké
školy obchodní v Praze

**JAN
DOLEŽAL**

prezident Agrární
komory ČR

V globalizovaném světě ztratila soběstačnost obecně svůj původní význam. Česko je součástí EU s jednotným trhem. To je obrovská výhoda. Úskalí je naopak v tom, že problémy jedné země se přelévají do dalších. Třeba problémy Německa mohou zasáhnout náš celkový export. V posledních letech také pojem soběstačnosti nabývá strategického významu. Česká společnost si například přeje, aby dekarbonizace naší energetiky proběhla bez trvalé a hluboké závislosti na dovozu energií. Podobně musíme klást větší důraz na strategickou soběstačnost v oblasti medicínské, potravinářské a zásob pohonných hmot. Jsme otevřenou ekonomikou, protekcionismus tu nesmí mít místo. Musíme bojovat za zachování volného obchodu, což však neznamená, že v některých strategických oblastech nebudeme soběstačnost posilovat.

Zvyšování soběstačnosti je samozřejmě možné i v dnešním světě, jako hlavní argument proti němu ale obvykle stojí obavy ze zdražení daného zboží. Prosté porovnání cen doma a v zahraničí však může být zavádějící. Pomíjí totiž řadu externalit, které se se zahraničním obchodem pojí, například znečišťování životního prostředí a nadměrné opotřebovávání silnic kamionovou dopravou nebo značné rozdíly v kvalitě zboží. Na levnějším výrobku ze zahraničí lze při nákupu ušetřit, ale jeho životnost bývá často výrazně nižší. Ani po započtení těchto externalit by se zajisté zahraniční obchod nezastavil a řadu výrobků by se dál vyplatilo dovážet, větší soběstačnost by ale najednou dávala nejen strategický, ale i ekonomický smysl.

*Foto: Honza Mudra/
Economia

Česká republika je v produkci hovězího masa plně soběstačná. U vepřového masa je její soběstačnost v rozmezí 40 až 50 %. Snaha o zvýšení soběstačnosti u vepřového masa není v ČR reálná zejména z důvodu velmi přísných podmínek pro výstavbu nových stájí. Pojem soběstačnost je rovněž relativní z pohledu spotřeby obyvatelstva. V případě výrazného snížení plýtvání potravinami v domácnostech, kde se zhruba 50 % potravin nevyužije, dojde ke snížení potřeby produkce. V rámci politiky EU je snaha o zkrácení řetězce od zemědělce k zákazníkovi.

Otázka už indikuje, že dosáhnout soběstačnosti se zdá být v globalizovaném propojeném světě nemožné, nebo přinejmenším obtížné. Koncept soběstačnosti přitom sám o sobě nepředjímá uzavřenou ekonomiku, tedy nemožnost obchodních toků. V souvislosti s epidemií covidu-19 se do popředí dostala otázka dlouhých výrobních řetězců a zranitelnosti jednotlivých firem/zemí závislých na těchto řetězcích. Koncept soběstačnosti v sobě obsahuje nejen ekonomickou dimenzi, ale právě strategicko-bezpečnostní. Pro určité sektory může být závislost na dovozu vnímána jako politicky nepřijatelná. V případech často skloňované potravinové soběstačnosti jsou důležité i ekologické faktory spjaté s menšími dopravními náklady, s vazbou na lokální odpovědné hospodaření s půdou a krajinou.

V globalizovaném světě otevřených ekonomik a volných obchodních zón není plná soběstačnost možná ani politicky a ekonomicky žádoucí. Pokud se ovšem bavíme o dlouhodobé podpoře soběstačnosti směřující k udržení na investice a práci náročných oborů (speciální rostlinná výroba a výroba živočišná) včetně lokálního zpracování, které vytvářejí pracovní místa na venkově a přispívají k udržení přidané hodnoty v místní ekonomice, měla by soběstačnost patřit mezi priority každé odpovědné vlády. V případě, že tomu tak nebude, dojde vzhledem k menší míře dotačních podpor v ČR k další orientaci zemědělců na „levné“ primární komodity a základní rostlinnou výrobu a k prohloubení záporného salda agrárního obchodu.

KRÁTCE

V listopadu se v rámci projektu Krajské rodinné politiky pro Karlovarský kraj uskutečnil online workshop zaměřený na primární **prevenci pro předcházení nežádoucím jevům v rodinách**. Český statistický úřad byl zastoupen Martinou Soukupovou, vedoucí oddělení informačních služeb Krajské správy ČSÚ v Karlových Varech, která prezentovala vybraná data za obyvatelstvo a domácnosti Karlovarského kraje.

Ředitelka Krajské správy ČSÚ v Olomouci Kamila Vepřková spolu s kolegy z oddělení SLDB a s ředitelem odboru statistiky obyvatelstva Robertem Šandou seznámili studenty Fakulty mezinárodního rozvoje a mezinárodních vztahů Mendelovy univerzity v Brně s připravovaným **Sčítáním lidu, domů a bytů 2021**. Prezentace probíhala online formou a studenti během ní získali informace o průběhu sčítání, jeho srovnání s minulostí a s cenzy prováděnými v zahraničí.

Poslední listopadový den byla zveřejněna **Statistická ročenka České republiky – 2020**.

Soutěž o nejlepší statistický plakát

Žáci a studenti se hravou formou seznamují se statistikou.

Český statistický úřad ve spolupráci s Vysokou školou ekonomickou v Praze vyhlásily již 6. ročník soutěže o nejlepší statistický plakát. Soutěž je určena dvou- až pětičlenným týmům žáků druhého stupně základních škol, studentů středních škol a bakalářských programů vysokých škol, kteří mají za úkol vytvořit plakát prezentující statistické údaje na téma životní prostředí, biologie nebo udržitelný rozvoj. Hotové dílo je třeba odeslat organizátorům do 15. ledna 2021.

České klání je součástí mezinárodního projektu organizovaného Mezinárodní asociací pro statistické vzdělávání, který má za cíl podporovat aktivity vedoucí ke zvyšování statistické gramotnosti. Vítězné plakáty postoupí do mezinárodního kola soutěže, jehož výsledky budou vyhlášeny v červenci 2021 v nizozemském Haagu v rámci 63. světového statistického kongresu Mezinárodního statistického institutu.

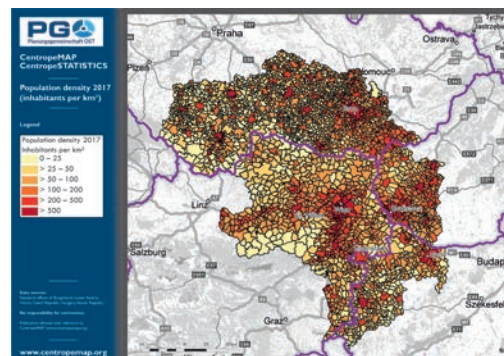
Podrobná pravidla a další informace o soutěži najdete na:

 bit.ly/3po5823

PŘESHraniční SPOLUPRÁCE S RAKOUSKEM A SLOVENSKEM

POKRAČUJE NAPLŇOVÁNÍ MEZINÁRODNÍ DATABÁZE PRO GEODATA A STATISTIKU CENTROPAMAP.

V říjnu se konal pravidelný workshop k přeshraniční databázi CentropStatistics, vzhledem k pandemii probíhal tentokrát virtuálně. Za ČSÚ se ho zúčastnili Irena Votrubová z krajské správy v Českých Budějovicích a Jan Honner z ústředí ČSÚ. Přítomni byli také kolegové ze Štatistického úradu Slovenskej

republiky a zástupci statistických odborů pro spolkové země Dolní Rakousko, Burgenland a Vídeň. Workshop se zabýval zejména představením nových funkcí aplikace CentropMAP, naplněním databáze aktuálními daty a novými tématy, která by bylo vhodné do databáze začlenit. Jedním z bodů byla také diskuze o přípravě sčítání lidu, domů a bytů a využití stávajících registrů při sčítání.

Děti se připravují na sčítání

Z dotazníků vyplněných v rámci Minisčítání získáváme zajímavé informace.

Už pátým rokem se letos opakuje zábavně-vzdělávací akce Minisčítání, kterou Český statistický úřad přibližuje dětem význam statistiky i chystaného Sčítání lidu, domů a bytů 2021. Účastnit se ho mohou žáci všech typů škol ve věku 9 až 15 let, kteří vyplní online dotazník na webu miniscitani.cz. Informace z něj pak přináší řadu zajímavých poznatků o tom, jak děti v České republice žijí, co je baví, o čem přemýšlejí apod. Letošní dotazník Minisčítání obsahuje 21 otázek, z nichž některé se již objevily v předchozích ročnících, jiné jsou úplně nové – například za kým děti jdou, pokud mají problém, nebo kdo je jejich vzor.

Na vylosované třídy čekají atraktivní ceny od partnerů akce – společností Microsoft, Lego, Albi, nakladatelství Crew nebo DinoPark. Konečné výsledky Minisčítání budou zveřejněny v průběhu ledna 2021.

SČÍTÁNÍ S JOLANOU VOLDÁNOVOU

TISKOVOU MLUVČÍ A TVÁŘÍ PROJEKTU SČÍTÁNÍ LIDU, DOMŮ A BYTŮ 2021 SE STALA JOLANA VOLDÁNOVÁ.

Bývalá moderátorka České televize, průvodkyně pořadem Kafe s Jolanou na internetové televizi aktuálně.cz a úspěšná autorka knihy rozhovorů se zajímavými osobnostmi bude mít na starosti komunikaci s médii a novináři, ale rovněž zprostředkování informací o významu sčítání široké veřejnosti. Sčítání odstartuje příští rok 27. března a potrvá až do 11. května. Poprvé v české historii bude tato akce probíhat primárně online prostřednictvím dotazníků na internetu. Papírové formuláře dostanou pouze ti, kteří nevyplní elektronickou verzi. Cílem sčítání je získat přesná a aktuální data, jež

následně slouží k efektivnějšímu plánování mnoha aspektů veřejného života.

OSLAVA SPOLUPRACÍ

SVĚTOVÝ DEN STATISTIKY PŘIPOMENUL PARTNERSTVÍ ČSÚ A VŠE.

Fakulta informatiky a statistiky Vysoké školy ekonomické v Praze se připojila k letošnímu Světovému dni statistiky uspořádáním workshopu pro absolventy. Jeho tématem bylo Sčítání lidu, domů

a bytů 2021, které proběhne na jaře příštího roku. Workshop vedl Martin Zelený, ředitel sekce demografie a sociálních statistik ČSÚ, absolvent Fakulty informatiky a statistiky VŠE a Fakulty sociálních věd UK. Fakulta zároveň ocenila širokou spolupráci s ČSÚ, který je jejím dlouholetým významným partnerem.

KRÁTCE

Štěpánka Zelenková, Helena Nebeská a Pavel Hájek představili práci ČSÚ **studentům Provozně ekonomické fakulty** České zemědělské univerzity. Informovali především o poskytování dat ČSÚ a o možnosti jejich využití pro diplomové práce.

V rámci online workshopu Řízení psychosociálních rizik pro praxi u zaměstnanců se zdravotním postižením, který na konci listopadu pořádal Státní zdravotní ústav Praha, vystoupila za ČSÚ Helena Chodounská. Její prezentace se týkala **postavení osob se zdravotním postižením na trhu práce** a vycházela z výsledků šetření prováděných ČSÚ.

Společně s Technologickým centrem Akademie věd ČR uspořádal ČSÚ již 11. ročník semináře na téma **Výzkum, vývoj a inovace ve statistikách a analýzách**. Letos se jeho obsah zaměřil na financování, lidské zdroje a spolupráci. Martin Mana z ČSÚ zde prezentoval údaje o zdrojích financování výzkumu a vývoje a o pracovních ve výzkumu a vývoji v ČR i v zahraničí za posledních deset let.

KRÁTCE

V Německu pracuje za nízkou mzdu, tj. méně než 11,05 eura hrubého za hodinu, 21 % osob v zaměstnaneckém poměru. To znamená, že s nízkou mzdou je zhruba osm milionů pracovních míst. Spolkový statistický úřad (Destatis) ve své říjnové zprávě uvádí, že mezi dubnem 2019 a dubnem 2014 počet pracovních míst s nízkou mzdou vzrostl o 393 tisíc.

 bit.ly/3dWzHqj

Celková hodnota svíček vyrobených v roce 2019 ve státech EU dosáhla 1 522 mil. eur. To ve srovnání s rokem 2013 představovalo 6% nárůst. Největším producentem svíček v EU bylo Polsko, které se na celkové ujnijní produkci podílelo 41 % (617 mil. eur). Následovaly Itálie (149 mil. eur, tj. 10 %) a Německo (143 mil. eur, tj. 9 %).

 bit.ly/2GmB456

V roce 2019 uvedlo 4,9 % lidí v Evropské unii, že ve svém bytě nemají dostatek denního světla. Na Maltě považovala své bydlení za příliš tmavé desetina obyvatel. Za Maltou následovaly Portugalsko (8,2 %), Maďarsko (8,0 %) a Lotyšsko (7,9 %). Naopak nejnižší podíly zaznamenaly Slovensko (2,8 %, údaje za rok 2018), Česko (2,9 %) a Itálie (3,2 %, údaje za rok 2018).

 bit.ly/326e7ux

Pandemie covidu-19 zvýší chudobu

Nemoc covid-19 klade po celém světě nejen vysoké nároky na zdravotnické systémy, ale ovlivňuje i pracovní trh, což se projevuje také v zemědělství a může vést ke změnám v množství produkovaných potravin.

EVA HENZLEROVÁ
oddělení
marketingu a PR

Narušení způsobená pandemií nemoci covid-19 jsou v hospodářské a sociální oblasti mnohdy ničující. Počet podvyživených osob, který Světová zdravotnická organizace (WHO) v současnosti odhaduje na téměř 690 milionů, by se mohl do konce roku 2020 zvýšit až o dalších 132 milionů osob. Další desítky milionů lidí jsou ohroženy extrémní chudobou. Monitorování dostupnosti potravin v domácnostech v reálném čase a odhady založené na modelech naznačují, že kvůli zhoršujícím se podmínkám zaměstnanosti a dalším faktorům se mohlo od února 2020 do stavu akutního nedostatku potravin dostat až 45 milionů lidí, z nichž většina (33 milionů) žije v jižní a jihovýchodní Asii a většina ze zbytku v subsaharské Africe.

WHO ve své zprávě vydané v říjnu očekává, že koronavirus v příštích dvou letech sníží celosvětový ekonomický výkon o 8,5 mld. dolarů. Odhady naznačují, že počet lidí, kteří by mohli být ještě do konce roku 2020 uvrženi do extrémní chudoby, může dosáhnout až 50 milionů osob, přičemž přibližně polovina tohoto nárůstu se bude tentokrát týkat obyvatel subsaharské Afriky.

OHROŽENA JE I ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE

Podle WHO téměř polovině z 3,3 miliardy ekonomicky aktivních osob na světě hrozí ztráta obživy. Obzvláště zranitelní jsou pracovníci v neformální ekonomice, protože většinu i za běžných okolností chybí jak sociální ochrana, tak i přístup ke kvalitní zdravotní péči, a v současné situaci navíc ještě zcela

ztratili příjem nebo musejí vyjít s příjmem výrazně nižším. Pro mnohé z nich pak žádný příjem znamená žádné jídlo, v lepším případě méně jídla nebo méně výživné jídlo.

Pandemie ovlivňuje celý potravinový systém a odhalila jeho křehkost. Uzavření hranic a další omezovací opatření brání zemědělcům v přístupu na trhy. To se netýká jen prodeje vypěstovaných produktů, které v některých oblastech nemá třeba ani kdo sklídit, ale jsou omezeny také nákupy vstupů (např. hnojiv). Tím vším jsou narušeny domácí i mezinárodní potravinové řetězce a omezen přístup ke zdravé, bezpečné a rozmanité stravě.

Miliony zemědělských pracovníků – placených i samostatně výdělečně činných – se ve světě potýkají s vysokou úrovní chudoby, podvýživy a jsou nyní ve zvýšené míře nuceni pracovat za podmínek, ve kterých je nejen opomíjena bezpečnost práce, ale lze při nich už hovořit o zneužívání. Mnozí z nich však i přesto pokračují v práci, často v nebezpečných podmínkách, čímž vystavují sebe a své rodiny dalším rizikům. Záruka bezpečnosti a zdraví všech zemědělsko-potravinářských pracovníků – od prvovýrobců po osoby zabývající se zpracováním potravin, dopravou a maloobchodem, včetně prodejců pouličního občerstvení – a také lepší příjmy a ochrana budou zásadní pro záchranu životů a ochranu veřejného zdraví, živobytí lidí a zabezpečení potravin.

 bit.ly/34vrtSD

NĚMECKO: AŽ PĚTINA ŽEN JE BEZDĚTNÝCH

NĚMECKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD DESTATIS UVÁDÍ, ŽE V ROCE 2019 BYLA CELKOVÁ MÍRA PLODNOSTI 1,54 DÍTĚTE NA ŽENU. O ROK DŘÍVE TO BYLO 1,57 DÍTĚTE NA ŽENU.

V roce 2019 se v Německu narodilo 778,1 tisíce dětí, což ve srovnání s rokem 2018 představuje pokles o 9,4 tisíce dětí. Stále více žen má v Německu své první dítě až ve věku 30 a více let. V roce 2018 bylo z celkového počtu 366 tisíc prvorodiček 48 % ve věku 30 až 39 let, tři ze 100 prvorozenných dětí měly matku starší 40 let. Průměrný věk žen při narození prvního dítěte byl 30 let. Na základě údajů z posledního mikrocenzu Destatis zjistil, že asi pětina všech žen ve věku 49 let, který se považuje za konec reprodukčního období, nemá žádné vlastní dítě. Konečná míra bezdětnosti (podíl bezdětných žen ze všech žen ve věku od 45 do 49 let) vzrostla ze 17 % v roce 2008 na 21 % v roce 2018. První porodů žen ve věku 50 a více let (v roce 2018 prvorodičky starší 50 let přivedly na svět 67 dětí) nemají žádný dopad na konečnou míru bezdětnosti.

Dvě třetiny všech mužů, kteří se v roce 2019 stali otci dítěte, byly ve věku 29 až 39 let (66 %); pouze 6 % otců bylo v okamžiku narození potomka starších 44 let. Od roku 1991 se průměrný věk otců při narození dítěte zvýšil o 3,6 roku na 34,6 roku. Matky dětí narozených v roce 2019 byly také v průměru o 3,6 roku starší (31,5 roku) než matky novorozenců v roce 1991 (27,9 roku).

<https://bit.ly/2Td5n0T>

EU: REKORDNÍ ROK PRO NOTEBOOKY

Dovoz notebooků do zemí EU vrcholil v minulých letech vždy v listopadu, kdy se u firem s koncem účetního roku a u soukromých osob v souvislosti s vánočními svátky obecně zvyšoval zájem o výpočetní techniku. Letos se však dlouholetý trend výrazně změnil. V prvních měsících roku došlo vlivem první vlny nemoci covid-19 k narušení mezinárodního obchodu a dovoz notebooků prudce poklesl. Jak se však obyvatelé EU přizpůsobovali krizi, potřebovalo více lidí pracovat nebo studovat z domova a využívat virtuální setkání. To způsobilo, že dovoz notebooků dosáhl v dubnu 2020 svého historického maxima.

K nárůstu dovozu notebooků o více než 30 % došlo v Rumunsku (+38 %) a Dánsku (+35 %), v dalších devíti zemích EU pak dovoz vzrostl o 20–30 %. Zvýšení dovozu o 10–20 % zaznamenalo rovněž devět zemí a šest zemí vykázalo růst mezi 2 a 10 %. Pouze v Estonsku množství dovezených notebooků mírně pokleslo.

bit.ly/37JemPQ

ISLAND: DRUHÁ GENERACE IMIGRANTŮ JE MĚNĚ VZDĚLANÁ

ISLANDŠTÍ STATISTICI ZVEŘEJNILI ÚDAJE O MÍŘE UKONČENÍ VYŠŠÍHO NEŽ STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁNÍ PODLE VĚKU, V NĚMŽ SE IMIGRANTI NA TENTO OSTROV PŘÍSTĚHOVALI.

Míra úspěšného dokončení i předčasného ukončení vzdělání na vyšších stupních u přistěhovalců, kteří se přestěhovali na Island před dosažením věku sedmi let, se příliš neliší od průměrných údajů bez ohledu na místo narození studenta. Ze všech nových studentů, kteří začali studovat na podzim roku 2015, jich 60 % úspěšně ukončilo svá studia do čtyř let od nástupu a 17 % jich stále ještě studuje. V případě imigrantů, kteří se na ostrov přestěhovali před svými sedmými narozeninami, byla míra úspěšného ukončení 57,8 %, a z přistěhovalců druhé generace pak zvládl studia ve čtyřletém intervalu každý druhý (50,0 %). Ovšem mezi imigranty, kteří se na Islandu usídlili v době, když již byli starší sedmi let, dokázal úspěšně ukončit vyšší než středoškolská studia do čtyř let od jejich začátku jen každý třetí (32 %). Přitom míra dokončení studií u osob narozených na Islandu rodičům, kteří se také na ostrově narodili, byla 62,1 %.

bit.ly/3mfJ1IC

Elektriny se vyrobilo méně

Výroba a spotřeba elektrické energie v letošním prvním pololetí odrazily průběh protipandemických opatření.

**JIŘÍ
KORBĚL**
oddělení statistiky
energetiky

Výroba elektrické energie dosáhla v letošním prvním pololetí celkové výše 39 965 GWh, což představuje meziroční pokles o 9,2 % (o 4 054 GWh). Výrazněji (o 12,0 %) se výroba energie snížila ve druhém čtvrtletí, v prvním to bylo o 6,8 %.

Při porovnání jednotlivých měsíců vidíme největší propady o 18,5 % v dubnu a o 15,7 % v květnu, což bylo ovlivněno nouzovým stavem a dalšími opatřeními v souvislosti s pandemií covid-19. Z pohledu typů zdrojů se v průběhu prvního pololetí meziročně

zvýšila výroba u paroplynových, plynových a spalovacích zdrojů, větrných, fotovoltaických a přečerpávacích vodních elektráren.

Rozvolňování protipandemických opatření se projevilo v měsíci červnu, kdy pokles celkové výroby proti červnu předchozího roku činil pouze 0,5 %, přitom výroba jaderných elektráren se meziměsíčně zvýšila o 5,5 %. Zvýšené množství dešťových srážek v červnu ovlivnilo meziroční růst výroby vodních elektráren v tomto měsíci o 62 %.

SRPEN 2020

PRŮMYSL

◉ 1,5 %

Průmyslová produkce v září po očištění o vliv počtu pracovních dnů meziročně klesla o 1,5 %. Po vyloučení sezónních vlivů byla meziměsíčně vyšší o 4,1 %.

MALOOBCHOD

◉ 0,0 %

Tržby v maloobchodě očištěné od kalendářních vlivů reálně meziročně stagnovaly, bez očištění se zvýšily o 0,4 %. K růstu přispěl prodej nepotravinářského zboží, zejména prostřednictvím internetu.

STAVEBNICTVÍ

◉ 8,2 %

Stavební produkce v září reálně meziročně klesla o 8,2 %. Po vyloučení sezónních vlivů byla meziměsíčně vyšší o 0,6 %.

SLUŽBY

◉ 12,0 %

Tržby za služby očištěné od kalendářních vlivů reálně meziročně klesly o 12,0 %, stejně jako bez očištění. K nejvyššímu meziročnímu poklesu došlo v sekci administrativní a podpůrné činnosti.

CESTOVNÍ RUCH

◉ 33,6 %

V září se počet ubytovaných hostů v hromadných ubytovacích zařízeních meziročně snížil o 33,6 % a počet přenocování poklesl o 30 %.

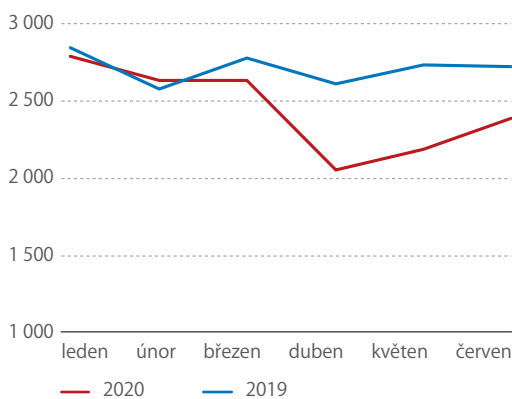
VÝVOZ STÁLE PŘEVAŽUJE

Přestože se saldo dovozu a vývozu (čistý vývoz) elektrické energie v letošním prvním pololetí proti loňsku snížilo o 32,9 %, stále pokračoval trend převažujícího vývozu nad dovozem. Čistý vývoz za sledované období dosáhl celkové výše 4 173 GWh. Poklesl byl zaznamenán ve všech měsících s výjimkou června, kdy došlo k nárůstu o 43,7 %.

ROZDÍLY VE SPOTŘEBĚ

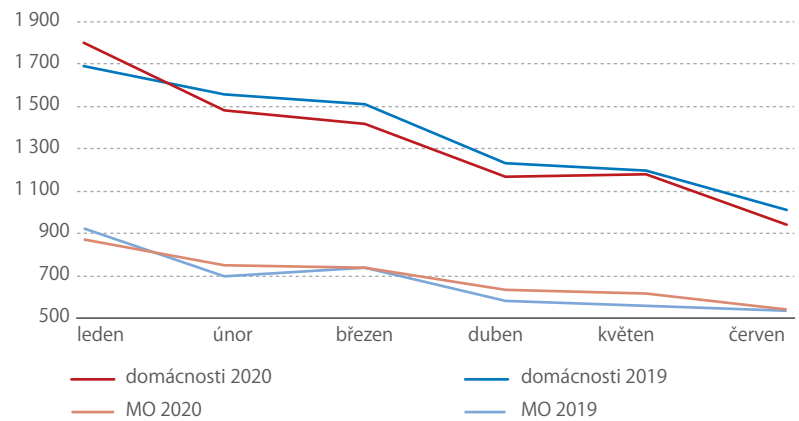
Spotřeba elektrické energie se vyvíjela podobně jako výroba, ale je patrný určitý rozdíl mezi jednotlivými kategoriemi odběru. Celková výše spotřeby 29 765 GWh byla o 5,1 % (o 1 605 GWh) nižší než loni. Největší meziroční pokles o 9,7 % (o 1 578 GWh) vykázali velkoobdobatelé, maloobdobatelé v podnikatelském sektoru odebrali o 2,6 % (o 108 GWh) méně, a u domácností naopak spotřeba vzrostla o 2,7 % (o 213 GWh). Z těchto údajů vyplývá, že protipandemická opatření ovlivnila negativně zejména činnost podnikatelských subjektů. Nárůst

VÝVOJ SPOTŘEBY ELEKTŘINY U VELKOODBĚRATELŮ V 1. POLOLETÍ 2019 A 2020 (GWh)

Zdroj: ERÚ

VÝVOJ SPOTŘEBY ELEKTŘINY DOMÁCNOSTÍ A PODNIKATELSKÉHO MALOODBĚRU V 1. POLOLETÍ 2019 A 2020 (GWh)

Zdroj: ERÚ

spotřeby domácností odpovídá tomu, že řada zaměstnavatelů zavedla práci z domova a školy přešly na distanční výuku.

Při meziročním porovnávání vývoje spotřeby je třeba vzít do úvahy i to, že první pololetí letošního roku bylo proti stejnému období minulého roku chladnější, teplejší byly pouze zimní měsíce. Lze předpokládat, že povětrnostní podmínky ovlivňují především spotřebu malých podnikatelů a domácností.

Podrobnější pohled na jednotlivé měsíce ukazuje, že u podnikatelských subjektů spotřeba elektřiny poklesla s výjimkou února ve všech měsících, nejvíce v dubnu a květnu, zatímco v případě domácností se meziročně snížila pouze v lednu.

0,9,2 %
klesla výroba elektrické energie v ČR v letošním prvním pololetí.

Podrobné zprávy o provozu elektrizační soustavy najdete zde:

bit.ly/38nxm6N

ŘÍJEN 2020

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů i spotřebitelů se v září meziměsíčně snížila.

− 4,5 bodu

PRŮMYSL

+ 1,0 bodu

Důvěra podnikatelů v průmyslu se meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 1,0 bodu na hodnotu 91,5. Oproti říjnu 2019 je ale důvěra v průmyslu mírně nižší.

STAVEBNICTVÍ

− 1,2 bodu

Důvěra v odvětví stavebnictví se meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl na hodnotu 110,4. Meziročně je důvěra ve stavebnictví výrazně nižší.

OBCHOD

− 0,3 bodu

V odvětví obchodu se důvěra podnikatelů oproti září mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl na hodnotu 97,8. Meziročně je ovšem důvěra v obchodu vyšší.

SLUŽBY

− 7,7 bodu

Ve vybraných odvětvích služeb se důvěra meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl na hodnotu 77,2. V meziročním srovnání je důvěra výrazně nižší.

SPOTŘEBITELÉ

− 11,6 bodu

Důvěra spotřebitelů se meziměsíčně propadla. Indikátor důvěry poklesl na hodnotu 86,0. I ve srovnání s loňským rokem je důvěra spotřebitelů výrazně nižší.

Praha mládne i stárne zároveň

Věková struktura obyvatelstva Prahy se mění, snižuje se počet osob ve věku 15–64 let.

**MARTIN
SLAVÍČEK**

Krajská správa ČSÚ
v hl. m. Praze

V roce 2019 bylo v Praze evidováno 1 324,3 tisíce osob. Z toho děti ve věku 0–14 let bylo 210,8 tisíce (15,9 %), osob v produktivním věku (15–64 let) bylo 862,3 tisíce (65,1 %) a osob 65letých a starších bylo 251,2 tisíce (19,0 %). V mladším produktivním věku (15–29 let) bylo 187,5 tisíce osob, ve středním produktivním věku (30–49 let) bylo 451,3 tisíce osob a ve starším produktivním věku (50–64 let) bylo 223,4 tisíce osob. Průměrný věk obyvatel Prahy v roce 2019 činil 41,9 roku.

Mezi lety 2009 a 2019 vzrostl počet obyvatel Prahy o 75,3 tisíce (+6,0 %). Počet dětí se zvýšil o 55,6 tisíce (+3,5 p. b.) a o něco méně se zvýšil počet osob ve věku 65 a více let (+50,1 tisíce, +2,9 p. b.). Naopak počet osob v produktivním věku (15–64 let) klesl o 30,5 tisíce. V podrobnějším členění produktivní složky došlo ke snížení počtu osob v mladším a starším produktivním věku (tj. 15–29 a 50–64 let) o 54,8, resp. o 32,3 tisíce, naproti tomu se zvýšil počet osob ve středním produktivním věku (30–44 let) o 56,6 tisíce. Průměrný věk obyvatel Prahy se v období let 2009–2019 zvýšil o pouhých 0,3 roku.

V letech 2009–2019 v Praze převažoval počet starších osob ve věku 65 a více let nad počtem dětí ve věku 0–14 let, přičemž počet dětí rostl o trochu více než počet starších osob.

Vývoj věkové struktury byl v hlavním městě ovlivněn zejména kladným migračním saldem. Mezi přistěhoválými dominovaly osoby z ciziny v mladším produktivním věku. Mezi vystěhoválými, kterých bylo méně, převládaly osoby ve vyšších věkových

kategoriích. Vliv mělo také dlouhodobé zvyšování počtu živě narozených dětí spolu se stagnací počtu zemřelých osob.

MALÉ ČTVRTĚ JSOU MLADŠÍ

Nejmladší věkovou strukturu měly v Praze v roce 2019 populačně malé městské části (do 12,6 tisíce obyvatel) nacházející se zejména na severovýchodním a jihovýchodním okraji Prahy. Jednalo se o Prahu 22, Dolní Měcholupy, Březiněves, Vínov, Kolovraty, Újezd, Štěrboholy, Čakovice a Zličín. Zde totiž v posledních několika letech probíhala intenzivní nová bytová výstavba a uvedené městské části se staly migračně atraktivními, a to především pro mladší rodiny s dětmi. Díky tomu jejich populaci charakterizovalo nejvyšší zastoupení dětí (20 % a více), nejnižší podíl starších osob (do 13,5 %) a nejnižší průměrný věk (do 37,9 roku) v rámci metropole.

Nejstarší obyvatelstvo bylo v roce 2019 evidováno v městských částech lokalizovaných zejména v historickém jádru a ve vnitřním a vnějším městě. Městskými částmi s nejvyšším podílem starších osob (20,0 % a více), nízkým podílem dětí (14,6–16,6 %) a nejvyšším průměrným věkem (42 let a více) byly Praha 11, Praha 4, Praha 10, Praha 8, Praha 12 a Praha 6. Městské části Praha 1 a 2, které jsou situovány v historickém jádru metropole, se spolu s Prahou 3 vyznačovaly nejnižším podílem dětí (méně než 14 %) a podprůměrným podílem starších osob (16,3–17,4 %). Zároveň měly nejvyšší podíl osob v produktivním věku (68,9 % a více). Věkové složení obyvatelstva uvedených městských

LISTOPAD 2020

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Důvěra podnikatelů i spotřebitelů se v listopadu meziměsíčně snížila.

– 4,4 bodu

PRŮMYSL

– 3,6 bodu

V odvětví průmyslu se důvěra podnikatelů oproti říjnu snížila. Indikátor důvěry poklesl 3,6 bodu na hodnotu 87,9. Meziročně je důvěra v průmyslu nižší.

STAVEBNICTVÍ

– 1,9 bodu

V odvětví stavebnictví se důvěra meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,9 bodu na hodnotu 108,5. Ve srovnání s listopadem 2019 je důvěra ve stavebnictví stále výrazně nižší.

OBCHOD

– 5,7 bodu

Důvěra podnikatelů v odvětví obchodu se meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 5,7 bodu na hodnotu 92,1. V meziročním srovnání je důvěra v obchodě rovněž nižší.

SLUŽBY

– 6,0 bodu

Důvěra ve vybraných odvětvích služeb se oproti říjnu snížila. Indikátor důvěry poklesl o 6 bodů na hodnotu 71,2. Meziročně je důvěra ve službách stále výrazně nižší.

SPOTŘEBITELÉ

– 2,9 bodu

V listopadu se důvěra spotřebitelů snížila. Indikátor důvěry poklesl o 2,9 bodu na hodnotu 83,1. V meziročním srovnání je důvěra spotřebitelů také podstatně nižší.

částí odpovídalo jejich funkci (obchodní, administrativní, politická).

VNITŘNÍ MĚSTO VS. OKRAJE

Mezi lety 2009 a 2019 nejvíce omládl obyvatelstvo městských částí situovaných ve vnitřním městě, konkrétně se jednalo o Prahy 6, 4, 7, 10 a 3. V roce 2009 měly tyto městské části nejstarší věkovou strukturu v rámci celého hlavního města. Omlazení se projevilo ve zvýšeném podílu dětí společně s mírným poklesem či stagnací podílu starších osob. Značně omládl také některé okrajové městské části, jejichž věková struktura v roce 2009 byla poměrně vyrovnaná z pohledu zastoupení dětí a starších osob. Omlazení se zde projevilo ve výrazném nárůstu podílu dětí spolu s mírným zvýšením podílu starších osob. Jednalo se

o městské části Březiněves, Praha 22, Zličín, Velká Chuchle, Královice, Sliveneč a Dolní Počernice. Průměrný věk klesl v omlazených městských částech o 0,5–3,1 roku.

Ve sledovaném období zestárla populace nejvíce v okrajových městských částech, které nezasáhla zvýšená intenzita bytové výstavby. Důsledkem bylo nízké migrační saldo, a tedy také pokles podílu dětí spolu s nárůstem podílu starších osob. Konkrétně se jednalo o Nebušice, Šeberov, Křeslice, Satalice a Ďáblice. V dalších městských částech sice došlo ke zvýšení podílu dětí, ale podíl starších osob v nich vzrostl výrazně více. To se týkalo například Koloděj, Přední Kopaniny, Prahy 17, Kunratic, Prahy 21, 13, 14 a 11. V uvedených městských částech se zvýšil průměrný věk o 1,3–4,3 roku.

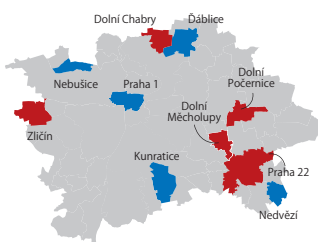
OBYVATELSTVO HL. M. PRAHY V LETECH 2009 A 2019

PODÍL OSOB VE VĚKU 0–4 ROKY V MĚSTSKÝCH ČTVRTÍCH (% , 2019)

Nejvyšší podíl

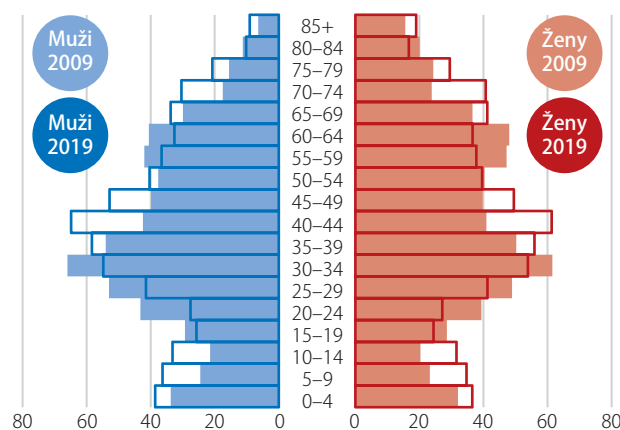
Praha – Dolní Měcholupy	8,8
Praha 22	8,4
Praha-Zličín	8,2
Praha – Dolní Počernice	8,2
Praha – Dolní Chabry	7,6

Nejnižší podíl

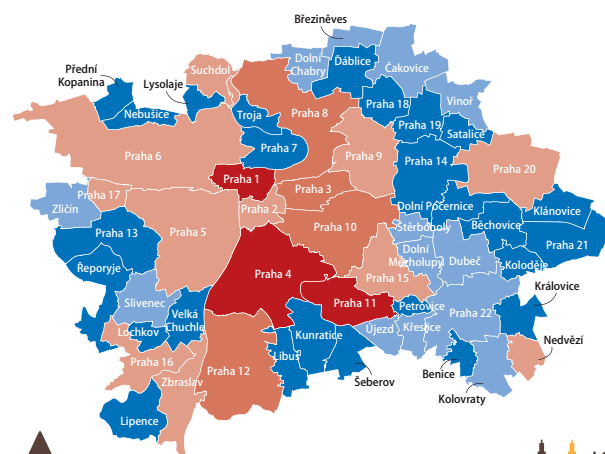
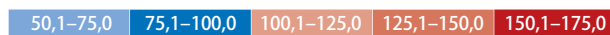
Praha-Nebušice	3,5
Praha 1	4,0
Praha-Ďáblice	4,3
Praha-Kunratic	4,7
Praha-Nedvězí	4,8

ROZLOŽENÍ OBYVATEL DLE VĚKU V HL. MĚSTĚ PRAZE (tis. obyvatel)

INDEX STÁŘÍ VE ČTVRTÍCH PRAHY (2019)

Index stáří vyjadřuje, kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku 0–14 let.

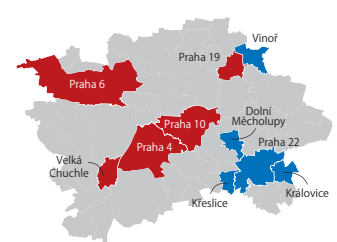

PODÍL OSOB VE VĚKU 80 A VÍCE LET V MĚSTSKÝCH ČTVRTÍCH (% , 2019)

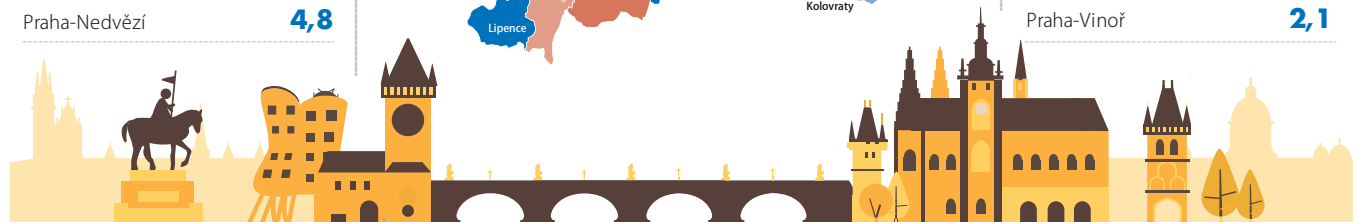
Nejvyšší podíl

Praha 10	6,5
Praha 4	6,5
Praha 6	6,2
Praha – Velká Chuchle	4,5
Praha 19	4,4

Nejnižší podíl

Praha-Královice	1,7
Praha – Dolní Měcholupy	1,7
Praha 22	1,9
Praha-Křeslice	2,1
Praha-Vinoř	2,1

Zdroj: ČSÚ

Odvětвовá skladba české ekonomiky

Česko je průmyslovější ekonomikou než většina zemí EU. Dynamice i struktuře hrubé přidané hodnoty ale v posledních letech dominují služby.

KAROLÍNA ZÁBAJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

Současné omezování provozu v některých částech ekonomiky vyvolává otázky, jaký dopad na HDP má uzavření různých provozoven či podniků a která odvětví jsou klíčová pro prosperitu české ekonomiky. Jedním z ukazatelů, které je možné sledovat, je struktura hrubé přidané hodnoty. Obecně ale nelze posuzovat odvětví odděleně, protože na sobě ekonomicky závislí. To platí v rámci průmyslu (motorová vozidla – subdodavatelé), služeb (kulturní a volnočasové aktivity – pohostinství a ubytování) i mezi nimi (výroba zboží – doprava a skladování, administrativní služby).

ROZDĚLENÍ PODLE ODVĚTVÍ

Průmyslem rozumíme sekce těžba a dobývání, zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu a zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi. V roce 2019 průmysl tvořil 29,2 % hrubé přidané hodnoty (HPH). Jeho podíl se dlouhodobě pohybuje okolo 30 %, přičemž nejvyšší byl v letech 1993 a 2015 (31,9 %) a naopak na minimum byl v roce 2003 (28,9 %). Největší podíl na celkové tvorbě HPH má zpracovatelský průmysl (24,8 %), kde velkou roli hraje zejména výroba motorových vozidel (5,2 % HPH), výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (2,9 %) a výroba strojů a zařízení (2,1 %).

Stavebnictví v roce 2019 tvořilo 5,6 % HPH. V blízkosti této úrovně se odvětví drží několik posledních let poté, co v něm po roce 2010 došlo k recesi. Zemědělství, lesnictví a rybnářství v roce 2019 představovalo 2,1 % české HPH. To je podobné jako u ostatních

vyspělých ekonomik. Jeho podíl od roku 1993 výrazně poklesl (v roce 1993 to bylo 4,9 %).

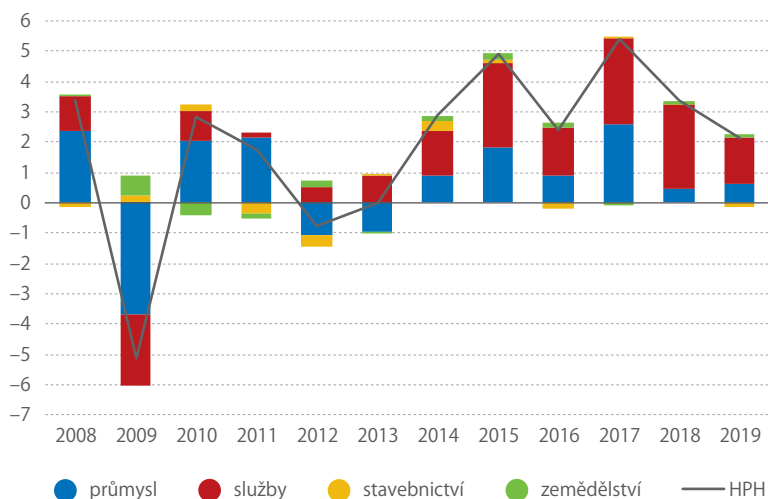
Služby celkem přispěly v roce 2019 k tvorbě 63,0 % HPH. Jejich podíl na HPH v posledních letech rostl a loňský údaj představoval v řadě od roku 1993 maximum. Nejnižších hodnot naopak dosahoval podíl služeb v 90. letech. V rámci služeb má největší váhu velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (11,0 % HPH), dále činnosti v oblasti nemovitostí (9,3 %) a veřejná správa a obrana a povinné sociální zabezpečení (6,0 %).

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

Pokud srovnáme Česko s průměrem EU, potvrzuje se nadprůměrná váha průmyslu (podle údajů z roku 2018 to bylo v ČR 29,7 % HPH, zatímco v EU 27 20,1 %). Česko mělo po Irsku (36,5 %) druhý nejvyšší podíl a drželo i poměrně velký odstup od třetího Slovinska (26,7 %). Naopak podíl služeb je v české ekonomice ve srovnání s průměrem EU nízký. Služby mají v EU průměrně více než 70% podíl na HPH a Česko v roce 2018 dosáhlo 62,6 %.

Průmysl klíčově přispíval k silnému růstu české ekonomiky před rokem 2008 a také hrál důležitou roli v zotavení po krizi z roku 2009. Důležitá je totiž jeho vazba na zahraniční obchod. V posledních letech ale dynamika průmyslu slábla. Mimo jiné ve vazbě na zpomalení ekonomik důležitých zahraničních partnerů (především Německa). Naopak služby v posledních pěti letech prosperovaly a mohutně podporovaly růst HPH. Růst mezd podpořil kupní sílu obyvatel (to se projevilo na obchodě, pohostinství, ubytování). Neméně důležitá ale byla poptávka související s konjunkturou (doprava a skladování, profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti).

PŘÍSPĚVKY JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ EKONOMIKY K REÁLNÉ ZMĚNĚ HPH (příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

Nemám obavu, že bychom to nezvládli

Odbor statistiky zemědělství a lesnictví, průmyslu, stavebnictví a energetiky vedený Radkem Matějkou patří mezi největší v ČSÚ. Jeho výstupy jsou důležité jak pro řízení státu, tak i podnikového sektoru.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Jaké statistické údaje váš odbor shromažďuje a zpracovává a jaké jsou jejich zdroje?

Jak napovídá už název odboru, rozsah statistik a agend, které zastřešujeme, je mimořádně široký a troufám si říct, že co do rozmanitosti bezprecedentní. Jedná se o statistiky zemědělství a lesnictví, průmyslu, stavebnictví a energetiky. Požadavky na výstupy jsou v jednotlivých oblastech značně rozdílné, důraz může být spíše na naturální ukazatele nebo na ukazatele vztažené k ekonomickému vývoji. V případě statistiky energetiky se jedná o soubor výhradně naturálních ukazatelů, které z větší části poskytují podklady pro sestavení energetické bilance. Naturální ukazatele jsou hlavním výstupem i u statistiky zemědělství, nicméně souhrnný zemědělský účet už představuje jednoznačně ekonomickou dimenzi. Průmysl i stavebnictví poskytují ekonomické údaje v rozsahu krátkodobých strukturálních statistik, navíc však přidávají údaje specifické pro dané odvětví – produkce průmyslových výrobků nebo podrobné údaje o intenzitě bytové a nebytové výstavby a jejích dalších charakteristikách.

Zdroje dat, které využíváme pro sestavování našich statistik, lze rozdělit do dvou základních skupin. Hlavním zdrojem jsou pro nás statistická zjišťování. Máme v gesci přibližně jednu třetinu ze všech statistických šetření prováděných Českým statistickým úřadem. Druhým okruhem jsou data, která získáváme buď v rámci státní statistické služby z jiných rezortních zjišťování, nebo z dalších administrativních údajů na základě uzavřených dohod o spolupráci. Postupně se rozšiřuje i okruh statistik, které jsme schopni sestavit čistě na základě administrativního zdroje.

Jaké hlavní výstupy z těchto údajů sestavujete a publikujete?

Největší mediální pozornost si bezesporu získávají pravidelné měsíční informace o vývoji průmyslu či stavebnictví a dále informace z oblasti zemědělství. V rámci těchto informací hodnotíme vývoj průmyslové a stavební produkce, zaměstnanosti a zakázového krytí v těchto odvětvích. V rámci rychlých informací za zemědělství poskytujeme zprávy o intenzitě rostlinné a živočišné výroby, tedy o výrobě masa a mléka, osevních plochách a výnosech jednotlivých plodin.

Mezi další statistiky, které jsou v mediálním prostoru možná méně známé, avšak pro odbornou veřejnost důležité, nepochybně patří sledování výroby jednotlivých průmyslových výrobků a služeb, sledování výstavby podle druhů stavebních děl, souhrnný zemědělský účet, měsíční statistika o výrobě a spotřebě ropy a ropných produktů či roční strukturální statistika zaměřená na sledování převážně ekonomických ukazatelů.

Z dílny našeho odboru dále vycházejí i výstupy založené na bilančním principu, jako jsou roční energetické mezinárodní dotazníky potřebné pro sestavení energetické bilance státu, ale také problematika spotřeby potravin.

Letošní koronavirový rok asi silně poznamenal jak poptávku po vašich datech, tak i možnosti data získávat. Jak se pandemie projevila na vstupních datech a jejich kvalitě?

Na začátku pandemie vyvolávalo největší obavy riziko nižší response, tedy zda nám podniky budou schopny vykazovat potřebné údaje a jestli je krajské správy zvládnou pořídit. Druhé riziko bylo v možném omezení dostupnosti administrativních údajů, protože jak ukazují i zahraniční zkušenosti, mimořádné úlevy, odklady a zjednodušení v oblasti administrativy – ačkoliv jsou pro podnikatele prospěšné – mohou mít za následek sníženou dostupnost dat a nečekaný výpadek může kvalitu statistických údajů ovlivnit. Proto jsme neprodleně začali připravovat krizové scénáře, jak dostat všem závazkům a data publikovat. Úzce jsme na tom spolupracovali s kolegy z krajských správ a s kolegy, kteří pro nás zajišťují programové vybavení pro zpracování výsledků. Díky nasazení všech účastníků, tedy i zpravodajských jednotek, jsme nakonec nemuseli žádnou náhradní variantu použít. Všem za to patří velký dík.

Všechny údaje jsme doposud zvládli zpracovat a zveřejnit standardním způsobem, tedy včas, v obvyklé kvalitě a rozsahu. Věřím, že tomu tak bude i nadále, byť nyní všichni čelíme druhé vlně pandemie. Zájem o naše data je stále vysoký, zejména u ekonomů, kteří sledují dopady pandemie do jednotlivých odvětví.

Celkové statistiky za rok 2020 budou až příští rok v březnu. Můžete však už dnes shrnout nějaké zásadní charakteristiky, které z dosud zveřejněných dat pro letošek vyplývají?

Z toho, co zatím víme, prakticky všechny základní sledované ukazatele budou v případě průmyslu a stavebnictví v červených číslech. Průmyslová produkce doposud od počátku roku poklesla o více než 10 procent, stavebnictví atakuje 7procentní pokles. Obě odvětví čelí poklesu zaměstnanosti i zakázek. V důsledku nižšího výkonu ekonomiky a mobility klesá spotřeba ropy a ropných produktů, především pohonných hmot. Pozitivní čísla z našich statistik pozorují jedině u zemědělců, letos mají za sebou dobrou sklizeň, kterou se jim snad podaří optimálně zpeněžit, a živočišná výroba ze své podstaty těž jede, protože, jak se říká, „krávu podojit musíš“. I u průmyslu však lze najít odvětví, respektive části odvětví, která jsou v černých číslech. Jedná se především o odvětví „spojená“ s koronavirem, jako výroba ochranných oděvů a pomůcek, výroba dezinfekcí či vybraných farmaceutických výrobků, vybavení nemocnic, ale též třeba i výroba hraček.

Do budoucna lze očekávat v důsledku nižší poptávky další prohloubení poklesu zaměstnanosti, zejména pak v průběhu roku 2021, až odezní vládou schválené podpůrné programy. Průmysl se pravděpodobně z hlediska objemu produkce vrátí zpět o 3 roky, někam na úroveň roku 2017. Podobně tomu

»

Zájem o naše data je vysoký, zejména u ekonomů, kteří sledují dopady pandemie do jednotlivých odvětví.

Ing. Radek Matějka

Vystudoval Českou zemědělskou univerzitu v Praze, obor provoz a ekonomika. Již za studií začal pracovat v Českém statistickém úřadě, kde se z pozice odborného pracovníka přes vedoucího oddělení postupně vypracoval až do funkce ředitele odboru statistiky zemědělství a lesnictví, průmyslu, stavebnictví a energetiky. Tu zastává od roku 2006.

možná bude i u stavebnictví. Zde bude záležet i na tom, jak se podaří dohnat aktuální skluz z pohledu povolování staveb. Nicméně jak průmysl, tak i stavebnictví budou pravděpodobně zasaženy méně než vybraná odvětví z oblasti služeb.

Z dalších dat, která budeme mít k dispozici ale až na konci roku 2021, budeme moci pozorovat, jak pandemie ovlivnila výsledky podniků z hlediska přidané hodnoty, objemu investic a dalších strukturálních ukazatelů typu výkonové spotřeby, kde část nákladů podniků by se díky home office mohla přesunout do spotřeby domácností.

Lze letošní vývoj produkce srovnat se začátkem ekonomické krize v roce 2008?

Jen částečně. V roce 2008 se čekalo, že průmyslová produkce bude klesat, jen se nevědělo, kdy k tomu přesně dojde, jak hluboký bude pokles a jak dlouho bude trvat, než se ekonomická situace zlepší a průmysl opět začne růst. Nyní se přesně vědělo, kdy dojde k omezení výroby, tušilo se, že pokles bude větší než v roce 2008, respektive 2009, a existuje jistý předpoklad, že když se podaří pandemii zvládnout, poptávka, a tím i výroba se z velké části obnoví, což potvrzují i aktuální výsledky o vývoji průmyslu za září, kdy se průmyslová produkce prakticky vrátila na úroveň před vypuknutím pandemie.

Údaje zjišťované vaším odborem navazují v oblasti stavebnictví a průmyslu na konjunkturální průzkumy. Do jaké míry se očekávání vyjádřená výstupy z konjunkturálních průzkumů shodují s následně skutečně zjištěnými daty a trendy?

Výsledky konjunkturálních průzkumů pravidelně sledujeme. Oba ukazatele slušně korelují. Konjunkturální průzkumy společně s dalšími předstihovými ukazateli jsou pro nás cennou informací v okamžiku, kdy validujeme naše výsledky. Já osobně v tomto případě sleduji a porovnávám aktuálně zpracovávané výsledky se statistikou zahraničního obchodu, hlídám vazbu

na nové zakázky, určitým signálem je pro mě i vývoj průmyslu v Německu, a dále třeba informace, které má k dispozici Sdružení automobilového průmyslu. Kromě jiného se teď třeba nově zabýváme otázkou možností využití dat z mytných bran, která jsme v průběhu letošního roku začali na bázi pilotního ověřování dostávat od Ministerstva dopravy.

Sledujete také, jaká část tuzemské produkce v průmyslu, energetice, stavebnictví, lesnictví a zemědělství směřuje na trhy v zahraničí, a kolik se naproti tomu spotřebovává „doma“?

Ano, určitě. Důležité je to pro nás zejména u statistik, kde bilancujeme. Jak jsem v úvodu zmiňoval, statistika zahraničního obchodu u nás nachází široké využití zejména u zemědělské statistiky a statistiky energetiky.

Zrovna teď aktuálně ve spolupráci s kolegy z odboru zahraničního obchodu a za pomoci vedení úřadu řešíme problematiku tzv. dvojích prahů. Zjednodušeně řečeno chceme, aby pro vybrané zemědělské a energetické komodity zůstalo sledování těchto položek i pro subjekty s obratem menším než 20 milionů korun, což považujeme za klíčové, aby nedošlo k omezení vypovídací schopnosti našich statistik.

V roce 2015 proběhlo v ČR velké šetření spotřeby paliv a energií v domácnostech Energo. Chystáte jeho opakování nebo jiné šetření podobného rozsahu či významu?

Je to jeden z dalších úkolů v rámci našeho odboru, které nás čekají tak trochu navíc. Šetření plánujeme uskutečnit v druhé polovině roku 2021, a to na vzorku 10 tisíc domácností. Svým obsahem naváže na šetření z roku 2015. Až zpracujeme výsledky, budeme mít podrobné informace o tom, jak se změnilo chování domácností z hlediska spotřeby využívaných paliv pro topení, chlazení, ohřev vody, vaření, osvětlení a další využití.

Kromě přípravy na šetření Energo 2021 nyní běží i další velké významné šetření, jímž je plošný zemědělský censuz. Toto zjišťování navazuje na sérii pravidelných víceletých strukturálních šetření konaných v České republice od roku 1995. Poslední se uskutečnilo v roce 2016. Šetření je z větší části financováno z evropských peněz a je do něho zapojeno řádově 35 tisíc zemědělců. Ptáme se jich na informace o počtu a struktuře pracovníků v zemědělství, výměře a využití obhospodařované zemědělské půdy a jejím vlastnictví či pachtu, zavlažování, hnojení a hospodaření se statkovými hnojivy, stavech hospodářských zvířat a typech jejich ustájení, ekologickém hospodaření a jiných výdělečných činnostech zemědělských subjektů. Sběr dat by měl být ukončen do konce letošního roku a první výsledky budou k dispozici v druhé polovině roku příštího. Dle dostupných informací, které aktuálně mám, je response, s ohledem na aktuální epidemiologickou situaci, slušná. Tazatelé na krajských správách zvládají svoji práci i v těchto nelehkých podmínkách mimořádně dobře.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/3kK0KXk

Počet neschopenek vzrostl o desetinu

V prvních šesti měsících roku 2020 bylo nahlášeno více než milion nových případů dočasné pracovní neschopnosti. Situaci výrazně ovlivnila pandemie a související vládní opatření.

ALENA HYKYŠOVÁ

oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení

V letošním prvním pololetí počet případů dočasné pracovní neschopnosti meziročně vzrostl o 95 tisíc. Celkově bylo nahlášeno 1 070 tisíc nových případů. V 91 % případů se jednalo o pracovní neschopnost z důvodu nemoci, zbytek připadl na pracovní a ostatní úrazy.

Z důvodu dočasné pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem chybělo v prvních šesti měsících letošního roku denně na pracovištích v průměru 260,5 tisíce zaměstnanců, což bylo o 31 tisíc více ve srovnání s prvním pololetím minulého roku. Do pracovní neschopnosti častěji nastupovaly ženy, v prvním pololetí 2020 nahlásily 560 tisíc případů. Počet neschopenek mužů poprvé překročil hranici půl milionu, konkrétně jich bylo evidováno 510 tisíc.

NESCHOPNOST Z DŮVODU NEMOCI

Počet nově vydaných neschopenek z důvodu nemoci se v prvním letošním pololetí zvýšil meziročně o 12 %, tedy o více než 100 tisíc. Tento nárůst ovlivnila i opatření v souvislosti s nemocí covid-19. Poprvé v novodobé historii se nebývalé množství pojištěnců ocitlo v karanténě, v jejímž průběhu měli nárok na dávku v pracovní neschopnosti. V tomto režimu bylo od března do konce června vystaveno 57 tisíc neschopenek. Meziroční nárůst počtu neschopenek pro nemoc byl rovněž zčásti způsoben zrušením karenční doby od 1. července 2019. Od tohoto data dostávají zaměstnanci náhradu mzdy již od prvního dne nemoci, a nikoliv až od čtvrtého jako předtím.

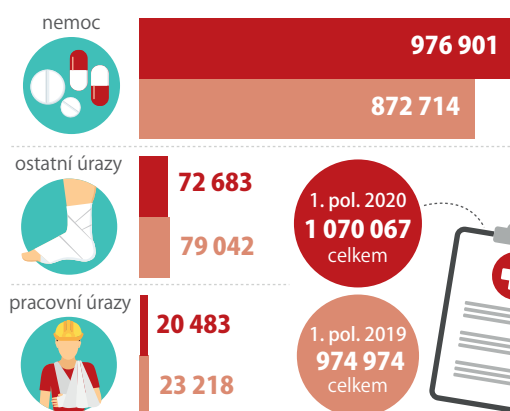

NEMOCNOST PODLE ODVĚTVÍ

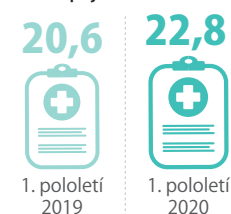
Na 100 pojištěnců připadalo v prvním pololetí 2020 celkem 23 nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc či úraz. Nejvyšší meziroční nárůst počtu pracovních neschopností v přepočtu na 100 pojištěnců zaznamenalo odvětví těžba a dobývání, a sice o 11 případů. V odvětví ubytování, stravování a pohostinství meziročně přibýlo 6 případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěných. Naopak meziročně výrazně poklesl tento ukazatel u zaměstnanců v institucích poskytujících vzdělávání. Školy byly jedněmi z prvních míst, jež byla uzavřena, a zaměstnancům, kteří pracovali z domova, se nevyplatilo v případě méně závažné nemoci žádat o neschopenku. Počet případů dočasné pracovní neschopnosti poklesl také v ICT odvětvích a v peněžnictví a pojišťovnictví, kde byla rovněž značnou měrou umožněna práce z domova.

POČET PŘÍPADŮ DOČASNÉ PRACOVNÍ NESCHOPNOSTI PRO NEMOC A ÚRAZ A POČET PŘÍPADŮ NA 100 POJIŠTĚNCŮ

Případy dočasné pracovní neschopnosti podle typu

Počet případů na 100 pojištěnců

Zdroj: ČSÚ

Podrobné údaje o vývoji pracovní neschopnosti najdete na

bit.ly/2JyUEfy

TÉMA

20

Výkyvy
zahraničního
obchodu v době
koronavirové

22

Na obě strany

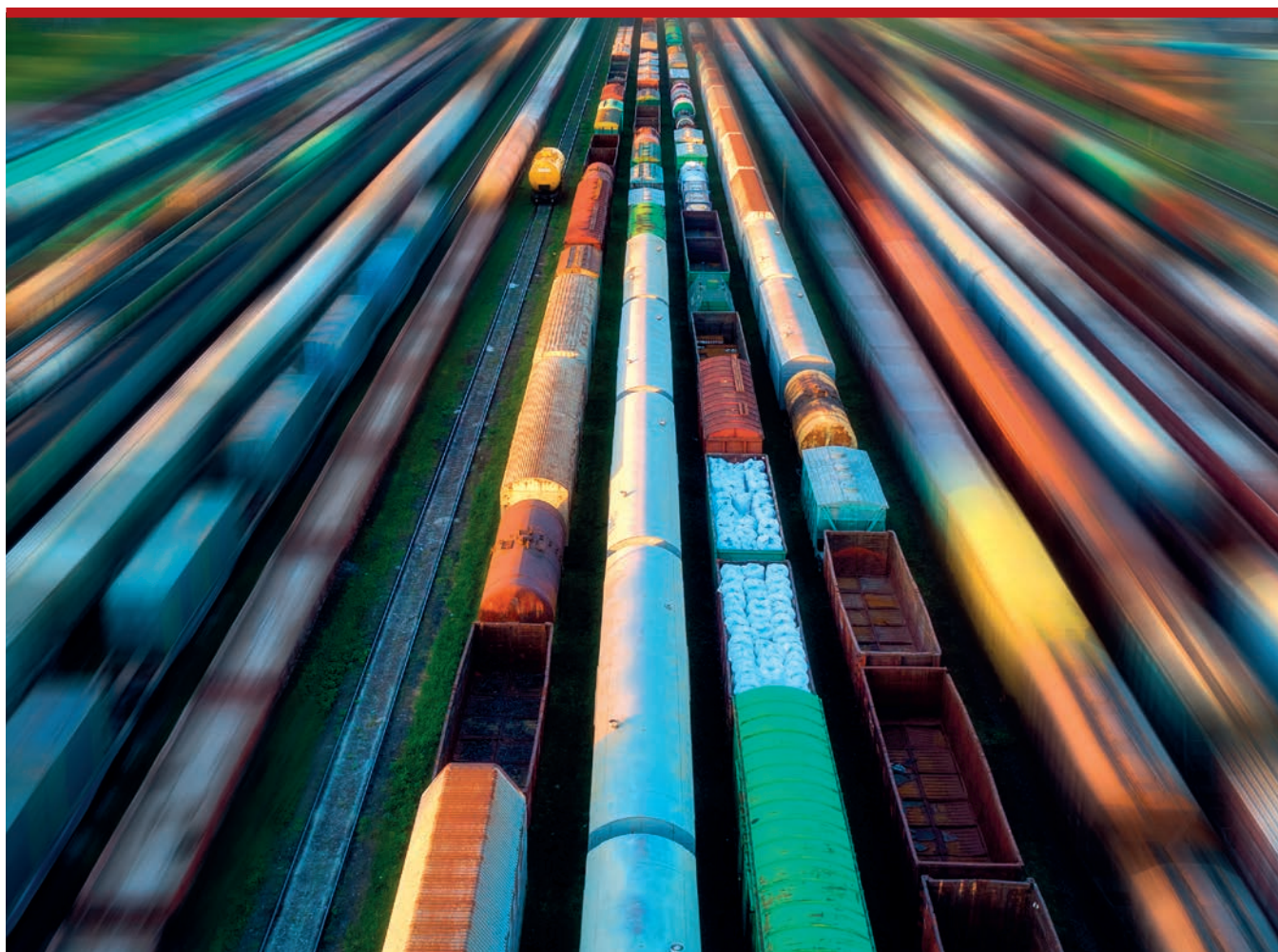
25

Jak se u nás
daří špičkovým
technologím

27

Předběžný
odhad ukázal
na oživení
ekonomiky

OBCHOD ČESKA SE SVĚTEM

Výkyvy zahraničního obchodu v době koronavirové

Podle předběžných dat se v letošním roce ve statistice zahraničního obchodu se zbožím objevilo hned několik historicky maximálních i minimálních hodnot.

**MILUŠE
KAVĚNOVÁ**

ředitelka odboru statistiky zahraničního obchodu

Roční bilance zahraničního obchodu se zbožím dosahovaly v posledních letech kladných hodnot, nejvyšší (163,7 mld. Kč) dosáhla zatím v roce 2016, naopak nejnižší zápornou hodnotu, kdy dovoz převyšoval vývoz, měla v roce 2008 (-44,3 mld. Kč), ve kterém probíhala celosvětová ekonomická krize. Za první tři čtvrtletí roku 2020 vychází zatím bilance ve výši 107,8 mld. Kč, což je přibližně o pětinu menší hodnota oproti stejnému období roku 2019. Z pohledu jednotlivých měsíců je zajímavé, že během koronavirové pandemie byla zaznamenána jak vůbec nejnižší měsíční bilance od vstupu ČR do EU (-24,6 mld. Kč v dubnu), tak i nejvyšší (35,2 mld. Kč v červnu). S nástupem pandemie v naší zemi, tedy v dubnu a květnu, byly v historicky sledované časové řadě patrné i nevyraznější meziroční poklesy hodnoty vývozu, a to o 38 %, resp. o 28,9 %. Stejně tak jsme v dubnu mohli zaznamenat historicky nejnižší podíl vývozu k celkovému obrátu zahraničního obchodu se zbožím, který činil pouhých 48 %. K optimističtějším hodnotám přispěly hlavně červenec a září, kdy stranu dovozu výrazně převýšil vývoz a přebytky bilancí dosáhly 14,4 mld. Kč, resp. 34,4 mld. Kč. Obě tyto bilance tak získaly další prvenství co do sledovaného měsíce, zářijový vývoz dosáhl z tohoto pohledu také rekordní hodnoty (334,2 mld. Kč). Celkově činil meziroční pokles vývozu od ledna do září zatím 9,4 %, v případě dovozu to bylo 8,9 %.

BŘEZEN ZMĚNIL ZABĚHNUTÉ ZVYKLOSTI

Opatření přijatá s příchodem koronavirové pandemie způsobila především zbrzdění zahraničního obchodu s motorovými vozidly. Jelikož se jedná pro ČR o velmi významnou komoditu, věnujeme tomuto

tématu samostatný článek v příštím vydání časopisu. Dalšími komoditami, u kterých se výrazněji projeví dopady pandemie, byly mimo jiné potravinářské výrobky, textilie a základní farmaceutické výrobky.

V zahraničním obchodě s potravinami u nás dlouhodobě převažuje dovoz nad vývozem, což naznačuje potravinovou závislost ČR. Výraznější rozdíly proti obvyklým hodnotám dovozu i vývozu potravin se v tomto roce projeví zatím pouze v měsíci březnu, kdy začínala platit vládní opatření a lidé se snažili předzásobit některými druhy potravin. Meziroční hodnota dovozu i vývozu se zvýšila přibližně o 16 %. V dalších měsících se pak hodnoty vrátily znovu k obvyklým hodnotám.

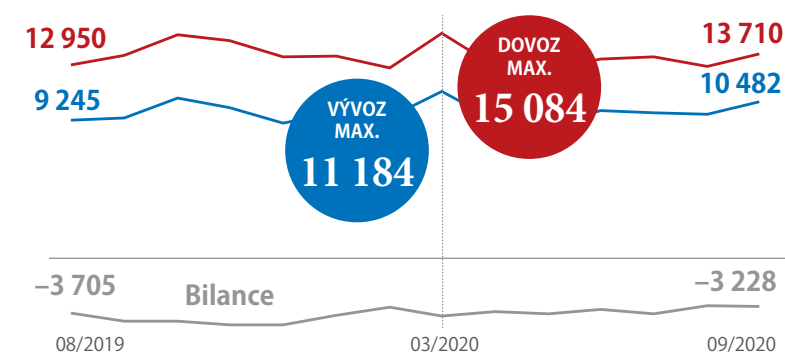
Bilance zahraničního obchodu s textiliemi je v ČR naopak dlouhodobě kladná. V březnu 2020 však byla záporná, k čemuž došlo poprvé od prosince roku 2011. Zatímco tehdy to bylo pouze -12 mil. Kč, letošní březnové saldo činilo -2,2 mld. Kč. Za první tři čtvrtletí vzrostl meziroční dovoz textilií do ČR o 8,2 %. Nebude překvapením, že se na tom velkou měrou podílel dovoz jednorázových roušek a jiného textilního zdravotnického materiálu. Jenom jednorázové roušky tvořily přibližně čtvrtinu veškerého dovozu textilií a celá čtvrtina tohoto zboží byla původem z Číny.

Další letošní výkyv, který lze připsat koronaviru, se týká dovozu základních farmaceutických výrobků, mezi něž patří převážně léky. V běžných letech se v této komoditě významně projevuje sezónnost – hodnoty dovozu u léků stoupají hlavně v podzimních a zimních měsících v souvislosti s nachlazením a chřipkami. Letos jsme však podobný nárůst zaznamenali také v březnu, kdy lidé nakupovali volně prodejné léky v souvislosti s obavami z přicházející pandemie. Hodnota dovozu se vyšplhala přes 12 mld. Kč, což meziročně představovalo 41% nárůst. V dalších měsících se dovoz léků ale opět vrátil již k běžným hodnotám.

NEJEN MNOŽSTVÍ, ALE TAKÉ CENY

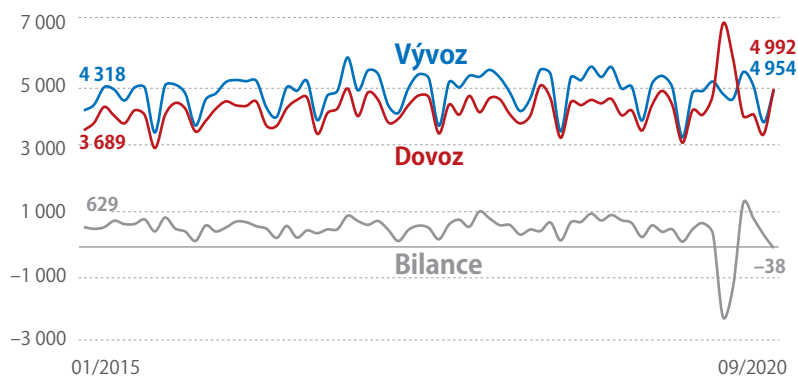
Energetické komodity se v souvislosti s koronavirovou pandemií dostaly trochu do pozadí, přitom na světových trzích s ropou a zemním plynem docházelo rovněž k zajímavým změnám, převážně k cenovým poklesům. Dlouhodobě je naše země závislá na dovozu ropy i zemního plynu, o čemž svědčí záporné bilance zahraničního obchodu s těmito komoditami. Téměř polovina ropy se dováží do ČR z Ruské federace, dále pak z Ázerbájdžánu, Kazachstánu a USA.

ZAHRAJNÍ OBCHOD ČR S POTRAVINÁŘSKÝMI VÝROBKÝ (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

ZAHRAŇIČNÍ OBCHOD ČR S TEXTILIEMI (mil. Kč)

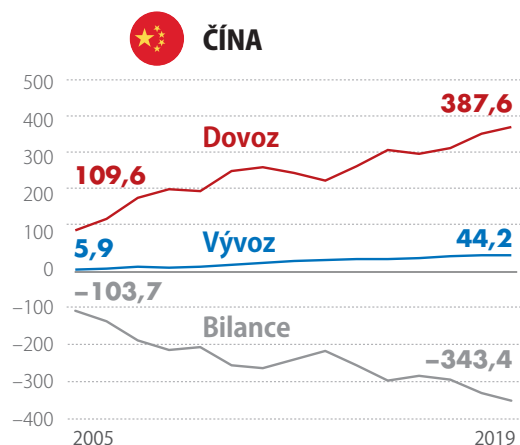
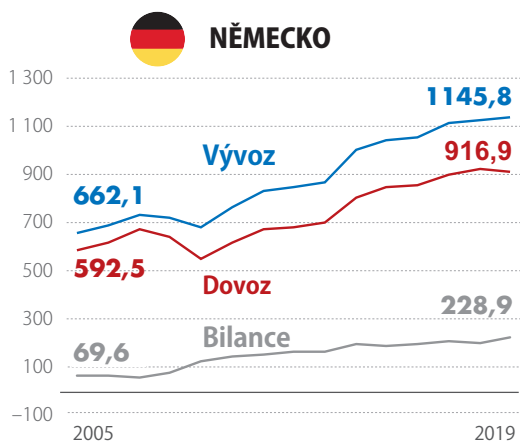

Zdroj: ČSÚ

Důležitým faktorem u dovozu ropy je samozřejmě její cena na světových trzích, a není proto divu, že dovoz ropy do ČR vyjádřený v peněžní hodnotě kopíruje do velké míry její cenový index. Z hlediska množství poklesl letos dovoz ropy především v období duben až červen, v některých měsících se čísla snížila meziročně i o více než polovinu. Celkový meziroční pokles dovezené ropy za první tři čtvrtletí vyjádřený v peněžních jednotkách byl přibližně 42 %, ve hmotnostním vyjádření pak pouze 22 %. U zemního plynu je situace velmi podobná. Přibližně 80 %

**Bilance
zahraničního
obchodu =
vývoz –
důvoz**

BILANCE ZAHRAŇIČNÍHO OBCHODU ČR SE ZBOŽÍM S NĚMECKEM A ČÍNOU (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

**Obrat
zahraničního
obchodu =
vývoz +
důvoz**

veškerého dovozu zemního plynu pochází z Ruské federace a i u něj hraje podstatnou roli cena. V měsíci březnu jsme mohli pozorovat téměř 70% pokles dovozu vyjádřeného penězi, od dubna do července byl pokles mezi 40 a 50 % a v srpnu se hodnota dovozu opět zvýšila k běžným úrovním. Celkově od ledna do září došlo k meziročnímu poklesu dovozu zemního plynu o 44 % z hlediska peněžní hodnoty a o 11 % v množství.

DO NĚMECKA MĚNĚ, Z ČÍNY VÍC

Z teritoriálního pohledu je bilance zahraničního obchodu se zbožím se státy EU dlouhodobě kladná, naopak se státy mimo EU dlouhodobě záporná, tedy dovoz převažuje nad vývozem. V roce 2019 dosáhla bilance se státy EU celkové hodnoty 638,4 mld. Kč, se státy mimo EU pak -473,6 mld. Kč. Zajímavým faktem je, že za období od ledna do září roku 2020 se bilance se státy mimo EU meziročně téměř nezměnila, rozdíl činil přibližně 3,5 mld. Kč, zatímco se státy EU zůstala obchodní bilance sice i nadále kladná, ale meziroční pokles dosáhl téměř 30 mld. Kč.

Naším dlouhodobě nejvýznamnějším partnerem, a to nejen na straně dovozu, ale i na straně vývozu, zůstává Německo. Z veškerého českého vývozu v roce 2019 k tomuto západnímu sousedovi směřovalo 31 %, a naopak 26 % veškerého dovozu k nám od něj přišlo. Obchod s Německem tedy významně přispívá k celkově kladnému přebytku našeho zahraničního obchodu. Nejvíce do této země vyvážíme motorová vozidla a jejich díly, dále stroje a zařízení a elektrická zařízení. Jakýkoliv propad obchodu s Německem značně ovlivní i celkové výsledky našeho zahraničního obchodu. Letos se ve srovnání s prvními devíti měsíci loňského roku propadly hodnoty vývozu do Německa o 79 mld. Kč, u dovozu byl za stejné období zaznamenán pokles o 92,9 mld. Kč.

Druhý extrém oproti Německu představuje Čína. S ní máme bilanci zahraničního obchodu se zbožím dlouhodobě zápornou. Tempo růstu dovozu se přitom oproti tempu růstu vývozu výrazně zvyšuje. V roce 2019 tak Česko dosáhlo s Čínou nejnižší bilance ze všech zemí a lze konstatovat, že za období od ledna do září 2020 se tato bilance meziročně propadla ještě o dalších 33,5 mld. Kč. Čína byla také v podstatě jedinou zemí, u které během koronavirové pandemie v prvních třech čtvrtletích letošního roku došlo k výraznějšímu nárůstu dovozů oproti loňsku, a sice o 32,2 mld. Kč.

K výrazným změnám v obchodní bilanci došlo v letošních prvních třech čtvrtletích i v obchodování s řadou dalších zemí. Vývoz nejvíce poklesl v případě Francie (-27,4 mld. Kč), Velké Británie (-21,8 mld. Kč) a Španělska (-19,7 mld. Kč), v případě dovozu šlo především o Ruskou federaci (-36,1 mld. Kč), Slovensko (-14,2 mld. Kč) a Polsko (-13,4 mld. Kč).

Bude jistě zajímavé sledovat vývoj zahraničního obchodu se zbožím i ve čtvrtém čtvrtletí a nechme se překvapit, co nám ukážou definitivní čísla za celý rok 2020.

Na obě strany

Ve zpracovatelském průmyslu ČR se prolíná tradiční vývozní zaměření se silnou dovozní náročností.

**JIŘÍ
KAMENICKÝ**
analytik ČSÚ

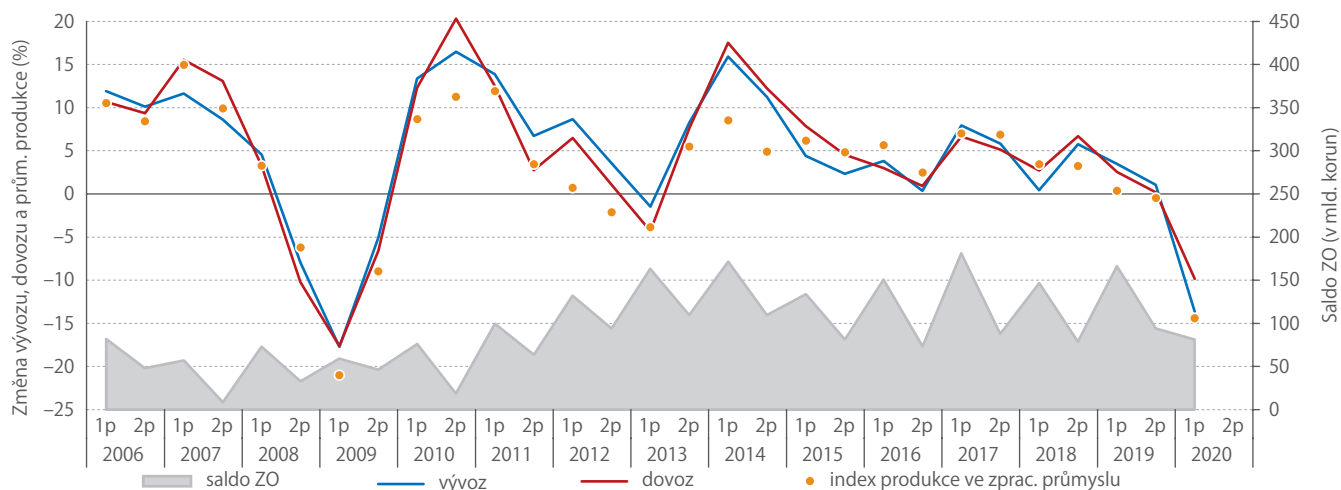

Česko je díky své geografické poloze, omezené velikosti domácího trhu i silné průmyslové základně předurčeno k intenzivní spolupráci s okolními ekonomikami. Otevřenost tuzemského hospodářství se projevuje i v obou hlavních složkách zahraničního obchodu. V roce 2019 se na celkové produkci v ekonomice hodnota vývozu zboží podílela 27,8%, u dovozu pak 25,9%. Byť se dlouhodobý růst obou těchto ukazatelů v posledním pětiletí zastavil, patřilo Česko stále do první desítky států EU s nejvyšší zbožovou vývozní i dovozní náročností. Mezi zeměmi s nejvyšší náročností byly na předních místech Slovensko, Maďarsko a Slovinsko, a to jak u vývozu, tak u dovozu. Jelikož páteří zbožových obchodů ČR je zpracovatelský průmysl (v roce 2019 vytvářel 95,6% vývozu a 92,2% dovozu), další část rozboru zacílíme právě na něj.

ZPRAVIDLA PŘEBYTKOVÁ BILANCE

Z Česka se v roce 2019 vyvezly zbožové produkty zpracovatelského průmyslu v nominální hodnotě 3 531 mld. korun, dovoz pak činil 3 271 mld. Dosud nejvyššího přebytku (281 mld.) bylo dosaženo v roce 2014, kdy došlo k silnému oživení zahraniční poptávky po předchozí recesi. Kladné saldo zahraničního obchodu je pro tuzemský zpracovatelský průmysl typické. I v pohledu po jednotlivých měsících bylo za celou poslední dekádu docíleno deficitu pouze třikrát. Významný byl přitom jen hlubší deficit z dubna 2020 (–19,3 mld. Kč) odrážející výjimečnou situaci, kdy vlivem protipandemických opatření i silného krátkodobého poklesu zahraniční poptávky došlo k faktickému zastavení produkce některých průmyslových podniků. Vývoz motorových vozidel

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL ČR – VÝVOZ, DOVOZ A INDEX PRODUKCE (meziročně v%), SALDO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

tak meziročně propadl o 80 %, dovoz o 70 %. To přispělo k tomu, že přebytek obchodu v celém zpracovatelském průmyslu za tři čtvrtletí 2020 meziročně klesl téměř o třetinu (na 154 mld. Kč).

Zatímco vývoz i dovoz produktů zpracovatelského průmyslu vykazovaly po většinu poslední dekády zřetelný růstový trend, hodnota ostatního zboží, které představují převážně zemědělské a surovinové položky, oscilovala, zejména v důsledku její citlivosti na cenový vývoj.

VÝVOZU DOMINUJÍ INVESTIČNÍ ARTIKLY, DOVOZU MEZIPRODUKTY

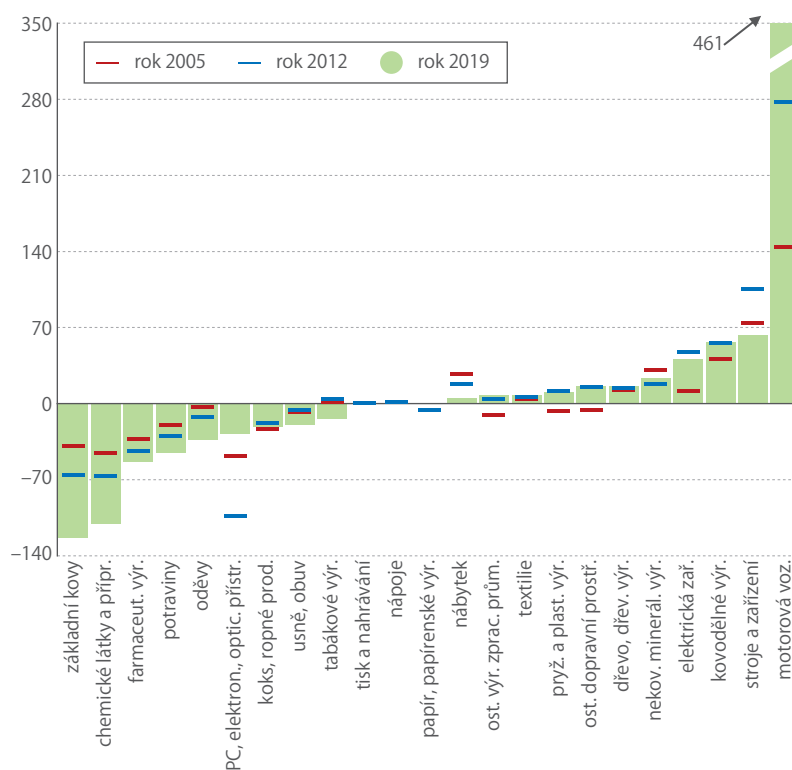
Dominantní část vývozu zpracovatelského průmyslu ČR dlouhodobě tvoří motorová vozidla (včetně dílů a příslušenství). V roce 2019 se podílela 28,9 %. S odstupem následovaly další převážně investičně zaměřené produkty – stroje a zařízení a též počítače, elektronické a optické přístroje (každá z obou skupin se podílela téměř z osminy). Významnou váhu měla i elektrická zařízení (8,8 %) a kovodělné produkty (6,5 %). V dovozech byla váha produktů rozložena rovnoměrněji. Za motorovými vozidly (17,1 %) figurovaly počítače, elektronické a optické přístroje (12,6 %) a stroje a zařízení (10,7 %). Zvýšenou roli měly i chemické látky a přípravky (8,6 %), které spolu s dalšími artikly majícími převážně charakter meziproduktů (koks a rafinované ropné produkty, pryžové a plastové výrobky, základní kovy, kovodělné výrobky či elektrická zařízení) tvořily téměř 40 % dovozu zpracovatelského průmyslu.

Přebytek obchodu ČR s produkty zpracovatelského průmyslu se státy EU v poslední dekádě posiloval, schodek s ostatními zeměmi se prohluboval. V roce 2019 činilo saldo s EU +601 mld. Kč, s mimounijními státy –322 mld. Kč. V obchodu s EU dominovala motorová vozidla – jak na straně vývozu (29,3 %), tak i na dovozu (20,0 %). To platilo pro většinu významných unijních partnerů vyjma Nizozemska, u něž ve vývozu tvořily nejsilnější položku počítače, elektronické a optické přístroje a v dovozu produkty chemického průmyslu. Ve skladbě dovozů se lehce vymykalo např. Rakousko, u něhož mírně převažovaly základní kovy, a Itálie se stroji a zařízeními. I ve vztahu se státy mimo EU, na které však připadala jen pětina vývozů a necelá třetina dovozů ČR ve zpracovatelském průmyslu, hrála důležitou roli motorová vozidla. Například v rámci vývozu do Ruska tvořily automobily 30 %, u Velké Británie 37 %. Mimounijnímu dovozu výrazně dominovaly počítače, elektronické a optické přístroje (29 %), z nichž bezmála dvě třetiny připadaly na obchod s Čínou.

TŘI PĚTINY PRODUKTŮ S Kladnou Bilancí

Přestože kladné saldo obchodu s motorovými vozidly, v roce 2019 ve výši 461 mld. Kč, tvořené zejména přebytky s Německem, Francií a Velkou Británií, bylo pro tuzemský průmysl klíčové, příznivé bilance dosáhly i plně tři pětiny hlavních produktů zpracovatelského

SALDO ZAHRA NIČNÍHO OBCHODU ČR S HLAVNÍMI PRODUKTY*) ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Pozn.: *) Dle oddílů klasifikace produkce (CZ-CPA)

28,9 %
vývozu
zpracovatelského
průmyslu ČR tvoří
motorová vozidla.

průmyslu. Naopak hlubší deficity byly spojeny hlavně s obchodem se základními kovy (-123 mld. Kč) a produkty chemického průmyslu (-111 mld. Kč). V obou těchto kategoriích se deficity v poslední dekádě vcelku plynule navyšovaly.

Za posledních patnáct let došlo v celkové bilanci obchodu k největším změnám u motorových vozidel. Přebytek obchodu zde postupně narůstal, v roce 2019 byl oproti polovině minulé dekády více než trojnásobný. Z ostatních hlavních produktů se ale bilance citelněji zlepšila již jen u počítačů, elektronických a optických přístrojů, jejichž schodek se zredukoval o dvě pětiny. Naopak přebytek obchodu se stroji a zařízeními se mírnil. Zatímco prohlubování obchodního deficitu u potravin, oděvů či farmaceutických produktů probíhalo plynule a dlouhodobě, u tabákových výrobků, usní a obuvi k němu došlo vlivem silících importů v posledním pětiletí.

TÉMĚŘ DVĚ TŘETINY NA EXPORT

Na zahraniční obchod je možné nahlížet i komplexněji. Jeho údaje lze provázat s tuzemskou produkcí či s konečným užitím produktů (na spotřebu, investice či tvorbu zásob). K tomuto účelu slouží soustava input-output tabulek tvořící určitou nadstavbu národního účetnictví. Sestavení těchto tabulek je velmi náročné na datové zdroje i metodické postupy, proto se běžně publikuje v pětiletých intervalech. Z dosud nejaktuálnějších údajů z roku 2015 vyplývá, že 64 %

tuzemské produkce zpracovatelského průmyslu putovalo na export. To nepřímo potvrzují i novější údaje podnikových statistik. Dle nich patřil k nejvýraznějším proexportním odvětvím farmaceutický průmysl, v němž podíl tržeb z přímého vývozu tvořil přes 80 % všech tržeb z průmyslové činnosti. Více než 70% podíl měly tržby z přímého vývozu také v automobilovém, strojírenském, elektrotechnickém průmyslu či ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení. Nadprůměrnou vývozní orientací se ale vyznačují i některé malé obory, např. textilní, oděvní či kožedělný průmysl, v nichž z hlediska výkonových ukazatelů rozhodně nepřevažují podniky pod zahraniční kontrolou. Naopak na domácí trh je tradičně zaměřena produkce potravinářství, výroby nápojů, tiskárny či výroby stavebních hmot.

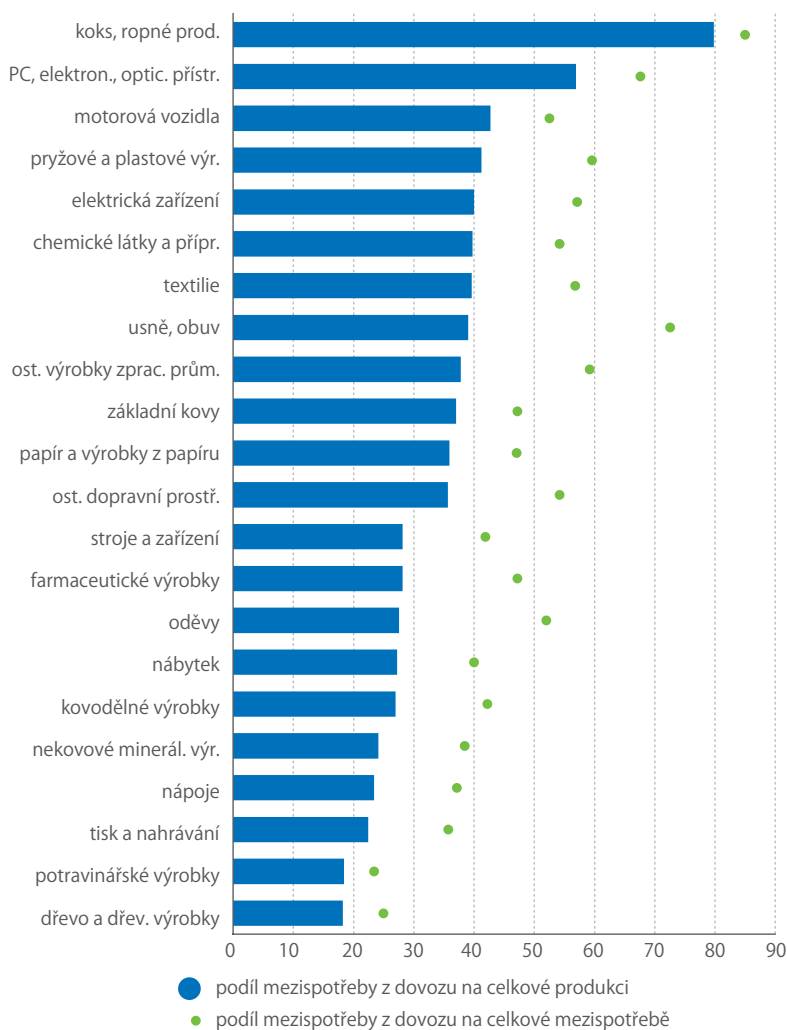
ZÁVISLOST NA DOVOZU

Zpracovatelský průmysl v ČR se vyznačuje i vysokou dovozní náročností. Plných 60 % hodnoty jeho dovozů bylo v roce 2015 užito pro mezispotřebu, tedy jako vstupy do další výroby (z více než tří čtvrtin v rámci samotného zpracovatelského průmyslu, zbytek v ostatních odvětvích). Z hlavních produktů vykazuje nejvyšší dovozní náročnost kategorie koks a rafinované ropné produkty, a to jak z pohledu mezispotřeby, tak i produkce. Silnou závislost na přímých dovozech mají rovněž motorová vozidla (včetně dílů a příslušenství), neboť více než 50 % vstupů užitých při jejich výrobě muselo být dovezeno (například komponenty pro výrobu motorů či elektrických obvodů nebo IT produkty užitá na lince či ve vývoji a designu). Skutečná dovozní náročnost produkce je však nepochybně ještě vyšší, neboť i část mezivstupů pocházejících od dodavatelů z tuzemska zahrnuje produkty, k jejichž výrobě bylo třeba užít importované vstupy (např. ropu na výrobu pneumatik či textilie a kůže pro potahování sedaček či čalounění). Odhad tohoto nepřímého vlivu na dovozní náročnosti již ale vyžaduje sofistikované metody aplikované na detailní údaje celého dodavatelsko-odběratelského řetězce.

Z POHLEDU SPOTŘEBY

Na přímou dovozní náročnost lze nazírat také optikou spotřeby. Podíl výdajů na produkty pocházející z dovozu (resp. nakoupené od nerezidentských jednotek) na všech výdajích na konečnou spotřebu domácností přesahoval u tabákových výrobků, usní a obuvi 95 %. Vysoký byl též u elektrických zařízení a motorových vozidel. Více než 75% podíl měly dovozy také např. u oděvů, textilií, chemických látek a přípravků či kovodělných výrobků. Naopak u nábytku, dřeva a dřevěných produktů, tiskárny (např. noviny) či nápojů výrazně převažovaly výdaje za produkci z tuzemska. V kategorii potravinářských produktů připadala na tuzemské produkty, které zahrnují i hodnotu zemědělských produktů ze sebezásobení, polovina spotřeby domácností. I zde je třeba počítat, že jde jen o přímý vliv, celková dovozní náročnost spotřeby je u každého produktu navýšena

DOVOZNÍ NÁROČNOST PRODUKCE I MEZISPOTŘEBY PRODUKTŮ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU V ČR (%)

Zdroj: ČSÚ

Pozn.: Údaje vycházejí z dosud nejaktuálnějších údajů input-output tabulek z roku 2015. Ukazatele jsou vyjádřeny v základních cenách. Je zahrnut pouze přímý vliv dovozu.

o importované mezivstupy, které byly k jeho tuzemské výrobě zapotřebí (například energetické suroviny, základní kovy, chemické produkty).

Zpracovatelský průmysl v Česku je tedy charakteristický nejen svou vývozní otevřeností, ale rovněž dovozní náročností. Obojí souvisí i s vysokou rolí zahraničního kapitálu v tomto odvětví. Silná vývozní otevřenost znamená jak intenzivnější zapojení do globálních výrobních řetězců a snazší přístup k nejmodernějším technologiím umožňujícím posilování konkurenceschopnosti, tak i hrozbu v podobě vyšší citlivosti na vnější ekonomické šoky. Vysoká závislost průmyslu na mezivstupech pocházejících z dovozu snižuje podíl přidané hodnoty, kterou tuzemské podniky vkládají do své produkce i do následného vývozu. Zatímco podíl celkového exportu zboží a služeb na HDP činil v roce 2016 v ČR 79 %, podíl přidané hodnoty obsažené ve vývozu byl ve stejný rok dle nejaktuálnějších expertních odhadů OECD o 17 procentních bodů nižší.

Jak se u nás daří špičkovým technologiím

Objem high-tech zboží vyvezeného z Česka za posledních deset let výrazně vzrostl.

KOLEKTIV AUTORŮ

oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti

Výrobkům zařazeným mezi high-tech obory je v posledních letech věnována ve všech vyspělých státech zvýšená pozornost. Vyzívá-li země špičkové výrobky, vypovídá to hodně o tom, jak se dokáže přizpůsobit novým technologiím, jak vzdělané má pracovníky, na jaké úrovni je její výzkum a vývoj. Podporou vývoje technologicky špičkových výrobků jsou sledovány nejen cíle technologické, ale z podstatné části i specifické cíle státu. Patří mezi ně kybernetická bezpečnost státu či zabezpečení ochrany zdraví obyvatelstva, například aktuálně v souvislosti s epidemií covidu-19. Údaje o zahraničním obchodu s high-tech zbožím, jako jsou například ICT zařízení, farmaceutické produkty, biotechnologie či nanotechnologie, vyjadřují postavení a konkurenceschopnost naší ekonomiky ve vybraných technologických oblastech ve vztahu k ostatním ekonomikám. Schopnost prosadit se s komplexními a složitými produkty na zahraničních trzích, zvláště pak na těch náročných, kde panuje větší míra konkurence, patří mezi základní znaky silných a úspěšných ekonomik.

Od vzniku České republiky a především pak po vstupu naší země do EU se zboží s vysokou a vyšší technologickou náročností postupně stalo jednou z nejvýznamnějších komoditních skupin obchodovaných se zahraničím. V roce 2019 bylo z ČR vyvezeno zboží v celkové hodnotě 3,7 bilionu Kč a dvě třetiny z této částky tvořil právě vývoz high-tech a medium high-tech zboží. V absolutním vyjádření se z Česka vyvezlo tohoto zboží za 2,4 bilionu Kč. Je to o jeden bilion Kč, tedy téměř o tři čtvrtiny více než v roce 2010. Vývoz high-tech a medium high-tech zboží se mezi roky 2010 až 2019 každoročně zvyšoval

v průměru o 6,3 %, tj. o jeden procentní bod ročně rychleji, než rostl celkový vývoz z ČR.

V PLUSU HLAVNĚ AUTA

Také finanční hodnota dovezeného zboží s vysokou a vyšší technologickou náročností od roku 2010 roste rychleji než celkový dovoz do ČR, ale nižším tempem, než tomu bylo v případě vývozu. Dovezené zboží do ČR dosáhlo v roce 2019 hodnoty 3,5 bilionu Kč a high-tech a medium high-tech z této částky zaujímaly 57 % (2 biliony Kč). V roce 2013 byl podíl této skupiny zboží na celkovém dovozu 51 %.

V zahraničním obchodu s tímto sortimentem technologického zboží zaznamenáváme od roku 2010 kladnou obchodní bilanci. V roce 2019 byl vývoz zboží s vysokou a vyšší technologickou náročností z Česka o 388 mld. Kč vyšší než jeho dovoz. Je to o sto miliard vyšší kladné saldo než v roce 2014.

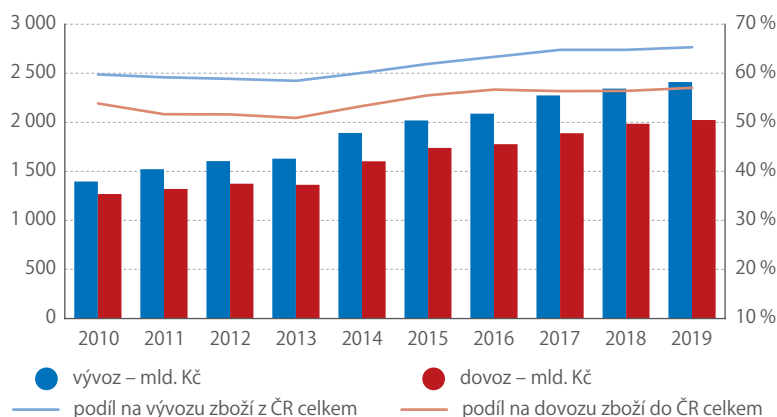
Za kladnou bilanci zahraničního obchodu této široké skupiny výrobků po celé sledované období vděčíme pouze skupině medium high-tech zboží a zde převážně kategorii motorová vozidla. V roce 2019 se od nás vyvezly automobily včetně jejich dílů a příslušenství za bilion korun. Jedná se o částku o 461 mld. Kč vyšší, než jaká byla hodnota dovezených motorových vozidel do Česka. Výrazně kladnou obchodní bilanci máme rovněž v případě elektrických zařízení a výrobků strojírenského průmyslu. Pouze u kategorie chemických látek a přípravků byl dovoz vyšší než vývoz.

Oproti tomu bilance zahraničního obchodu s high-tech zbožím je po celé sledované období záporná. V roce 2019 převýšil dovoz high-tech zboží jeho vývoz o pětinu (82 mld. Kč). V čase se však tato záporná obchodní bilance snižuje, ještě v roce 2010 byla hodnota dovozu do Česka o 59 % vyšší než vývozu. Za tento posun vděčíme zahraničnímu obchodu s počítači a elektronickými přístroji. Naopak farmaceutické výrobky a přípravky se k nám dovážejí ve dvojnásobném finančním objemu, než se od nás do zahraničí exportují.

HI-TECH SPÍŠE JEN MONTUJEME

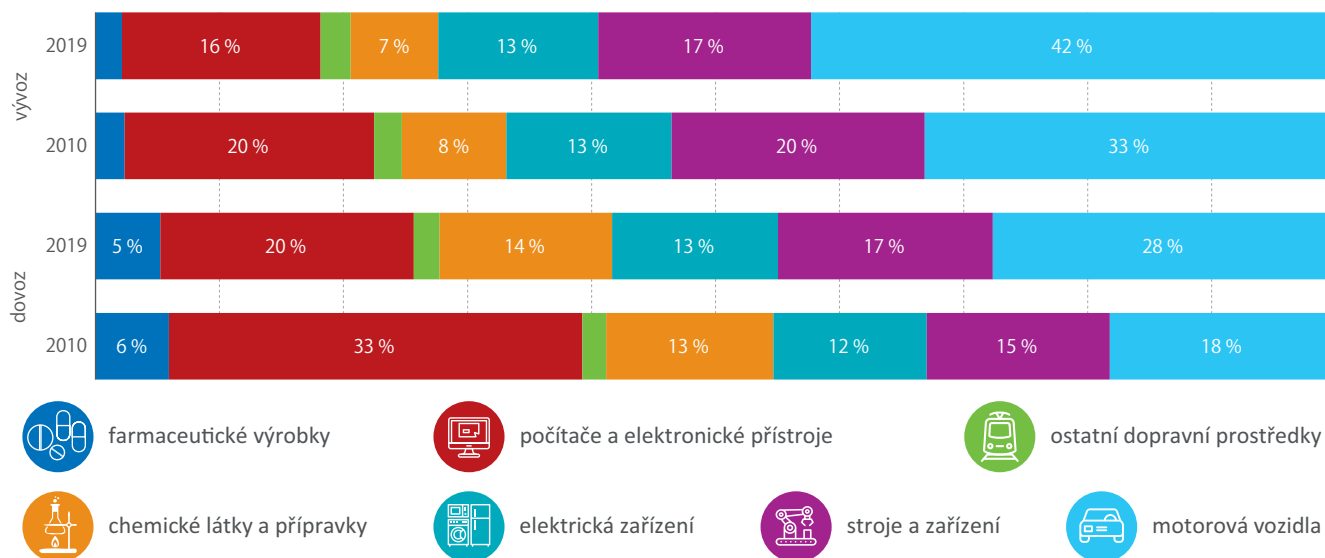
Nyní se podíváme na poměrně širokou skupinu high-tech a medium high-tech výrobků podrobněji podle jejich jednotlivých kategorií. Mezi high-tech výrobky jednoznačně převažují jak ve vývozu, tak i dovozu počítače a elektronické přístroje nad farmaceutickými výrobky. V roce 2019 bylo z Česka vyvezeno zboží z první jmenované kategorie v hodnotě 386 mld. Kč

ZAHRAIČNÍ OBCHOD S HIGH-TECH A MEDIUM HIGH-TECH ZBOŽÍM V ČR

Zdroj: ČSÚ

STRUKTURA ZAHRAŇIČNÍHO OBCHODU S HIGH-TECH A MEDIUM HIGH-TECH ZBOŽÍM (%)

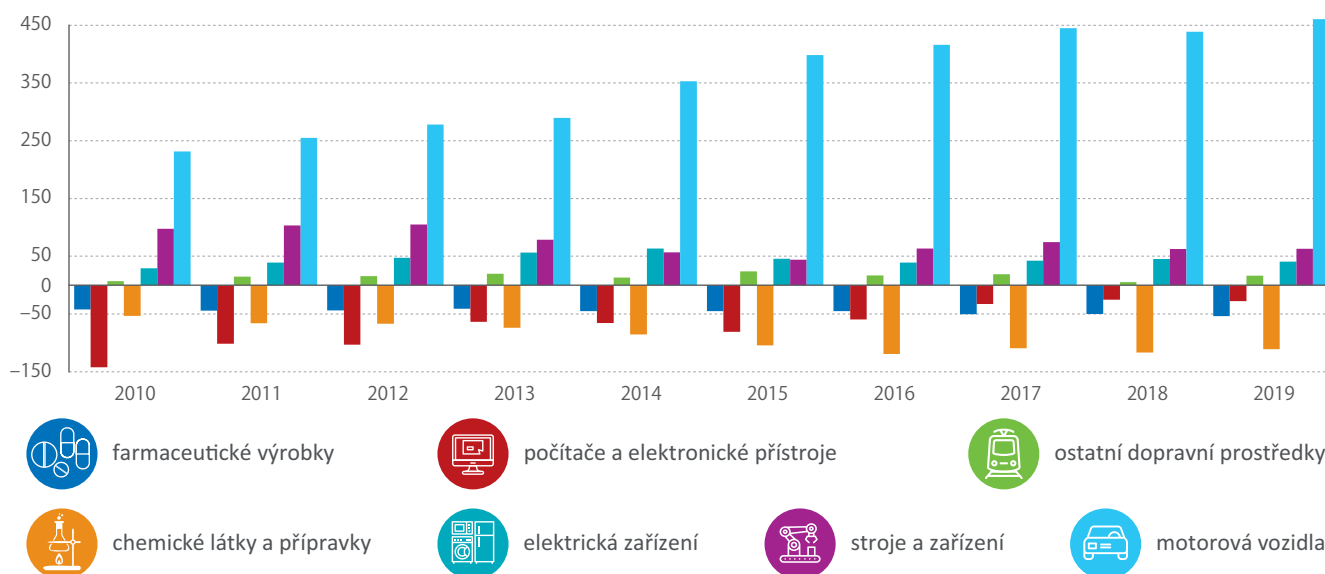
Zdroj: ČSÚ

a dovezeno za téměř 414 mld. Kč, v případě farmaceutických výrobků pak činil vývoz 52 mld. Kč a dovoz 105 mld. Kč. Na celkovém vývozu high-tech a medium high-tech zboží se v roce 2019 skupina zboží spadající pod kategorii počítače a elektronické přístroje podílela 16% (v roce 2010 to bylo jednou pětinou) a farmaceutické výrobky 2%.

Podíl vývozu počítačů a elektronických přístrojů na celkovém vývozu z Česka se v posledních deseti letech pohybuje kolem 10%. Jde o jeden z nejvyšších podílů nejen v rámci zemí EU, kde dosáhl v průměru 5%, ale i v celosvětovém měřítku. V případě vývozu i dovozu převažují v této kategorii počítače a periferní zařízení.

V čase roste také význam zahraničního obchodu s komunikačními zařízeními, kam patří i mobilní telefony, a naopak klesá význam vývozu i dovozu spotřební elektroniky. Přestože jsou tyto výrobky zařazeny mezi high-tech zboží, v případě Česka se spíše jedná o vývoz zboží, které se zde v převážné míře pouze smontovalo či kompletovalo z dovezených technologicky vyspělých součástek vyvinutých jinde. Dle údajů OECD se více než polovina hodnoty vyvezeného ICT zboží z Česka dováží ve formě meziproduktů. Výdaje na výzkum a vývoj ve firmách, které v Česku vyrábějí počítače či spotřební elektroniku, dosahují mnohem nižších hodnot než ve vyspělých zemích Evropy a světa.

BILANCE ZAHRAŇIČNÍHO OBCHODU S HIGH-TECH A MEDIUM HIGH-TECH VÝROBKY (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Naopak v případě měřicích, zkušebních či navigačních elektronických přístrojů, které spadají také do této kategorie zboží, patří Česká republika k významným světovým exportérům špičkových technologických výrobků, jež zde byly vyvinuty. Jedná se například o elektronické mikroskopy a další specializované vědecké přístroje a zařízení včetně těch, které nacházejí uplatnění v lékařství. Samostatnou kapitolou je obor letadel a souvisejících zařízení, která se taktéž řadí mezi high-tech zboží. Mezi světové velmoci patříme ve výrobě leteckých motorů nebo ultralightů.

SILNÉ KOMODITY V MEDIUM HI-TECH

Mezi medium high-tech výrobky dominují zcela jednoznačně, v případě vývozu i dovozu, motorová vozidla. V minulém roce se jich z Česka vyvezlo v hodnotě přesahující 1 bilion Kč. V případě této vývozní komodity byl zaznamenán i nejvyšší průměrný meziroční nárůst, který od roku 2010 činil v průměru 9,2% ročně. Za posledních deset let se tedy převaha motorových vozidel mezi vyvezeným zbožím z ČR ještě navyšovala. V roce 2019 se motorová vozidla a jejich díly podílely na celkovém vývozu 28% v porovnání s pětinným podílem v roce 2010. Na celkovém vývozu zboží s vysokou a vyšší technologickou náročností se pak loni podílely 42%.

DEFINICE A VYMEZENÍ HIGH-TECH A MEDIUM HIGH-TECH ZBOŽÍ

Zbožím s vysokou a vyšší technologickou náročností (dále jen high-tech a medium high-tech zboží) se rozumějí produkty, jejichž výroba a zpracování vyžadují v převažující míře špičkové, technologicky velmi náročné provozy. Údaje o vývozu a dovozu této kategorie zboží jsou k dispozici na dvoumístné úrovni (oddíly) Klasifikace produkce CZ-CPA. Dvě hlavní kategorie high-tech zboží tvoří Farmaceutické výrobky a přípravky (CZ-CPA 21) a Počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení (CZ-CPA 26). Mezi medium high-tech zboží zařazujeme Chemické látky a přípravky (CZ-CPA 20), Elektrická zařízení (CZ-CPA 27), Stroje a zařízení (CZ-CPA 28), Motorová vozidla (CZ-CPA 29) a Ostatní dopravní prostředky a zařízení (CZ-CPA 30).

Významnou roli hraje rovněž strojírenství se svou širokou škálou produktů. V roce 2019 se sortiment strojírenského zboží podílel přibližně desetinou na celkovém exportu z Česka. V posledních letech roste také vývoz výrobků elektrotechnického průmyslu a nelze zapomenout na význam České republiky ve vývozu kolejových vozidel.

Nejvýznamnějšími odběrateli high-tech i medium high-tech zboží z České republiky jsou jednoznačně státy Evropské unie s výraznou dominancí Německa, do kterého putuje přibližně třetina těchto výrobků.

Předběžný odhad ukázal na oživení ekonomiky

Podle prvních údajů vydaných ČSÚ i Eurostatem došlo ve 3. čtvrtletí k výraznému oživení ekonomické aktivity v Česku i Evropě.

KAROLÍNA ZÁBAJKOVÁ
analytička ČSÚ

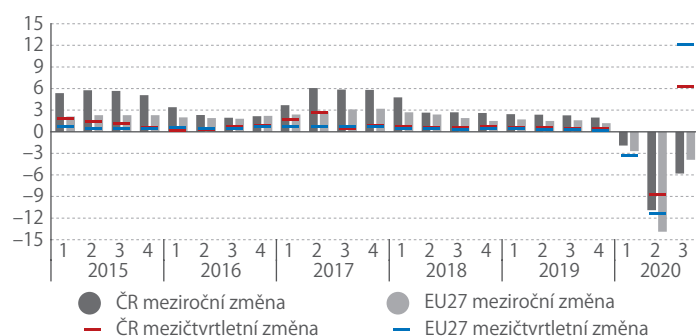
Prudký nárůst je ovlivněn zejména srovnáním s 2. čtvrtletím, které bylo negativně zasaženo pandemií koronaviru. Hrubý domácí

produkt ČR se mezičtvrtletně zvýšil o 6,2%. Ve srovnání se stejným obdobím loňského roku ale zůstal o 5,8%. Podle dostupných

informací zůstala slabá zejména meziroční dynamika investiční aktivity a spotřeby domácností. Na nabídkové straně působily na meziroční růst negativně průmysl a skupina odvětví obchod, doprava, ubytování a pohostinství.

Mezičtvrtletní nárůst HDP v Evropské unii dosáhl ve 3. kvartálu 12,1%. Ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku je HDP o 3,9% nižší. Výsledky zatím nejsou dostupné pro všechny země EU, ale ty předběžně ukazují na největší mezičtvrtletní přírůstky ve Francii, Španělsku a Itálii. Pro Česko je důležitá zejména informace o mezičtvrtletním růstu německé ekonomiky o 8,2% a Rakouska o 11,1%.

REÁLNÝ RŮST HDP V ČR A EU (očistěno o sezónní a kalendářní vlivy, %)

Zdroj: ČSÚ

Vysokoškoláci studující v zahraničí

Přes hranice neputují jenom výrobky či služby. Naši lidé v cizině čerpají také vědomosti, a naopak u nás cizincům vědomosti poskytujeme.

VENDULA KAŠPAROVÁ

oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení

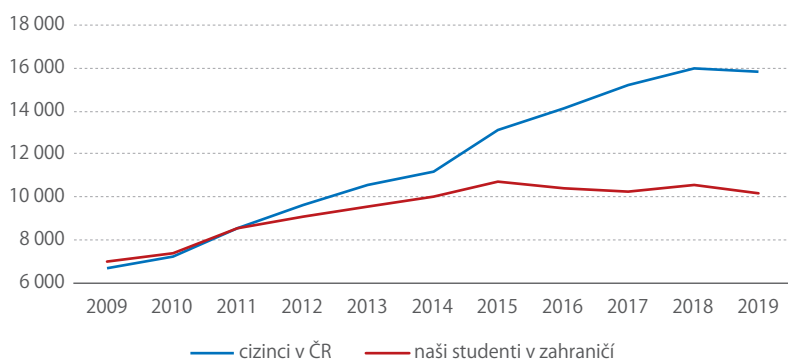
Studenti cestující za vysokoškolským studiem do zahraničí mohou být přínosem jak pro zemi, ze které pocházejí, tak i pro zemi, ve které se vzdělávají. Zpravidla se zdokonalí v cizím jazyce, rozšíří si obzory a dostanou bezprostřední zkušenost s jinou kulturou. V některých případech mohou tito studenti získat znalosti či dovednosti, kterých by v zemi svého původu nenabývali, a využít je ve prospěch své vlasti. Nebo naopak mohou do hostitelské země dovést specifické znalosti a dovednosti z domova, a to zejména v případě postgraduálního studia. Vedle toho také mohou navázat užitečné mezinárodní kontakty pro budoucí spolupráci. Z těchto důvodů mívají často tito studenti

vyšší cenu na domácím trhu práce, a navíc mohou získat přístup i na trh mezinárodní.

Ekonomickým přínosem mohou být daní studenti pro hostitelské země již v době studia, zejména pokud platí za vzdělání výrazně vyšší cenu než studenti domácí. V některých hostitelských zemích navíc zůstává část talentovaných zahraničních studentů i po dokončení studia, čímž podporují kvalitu v oblasti výzkumu a inovací. Zahraniční studenti a absolventi rovněž mohou doplnit stavy pracovníků v nedostatečných profesích, například ve zdravotnictví. Pro zemi jejich původu to ovšem může znamenat odliv potřebných odborníků. Obecně je ale mezinárodní migrace studentů považována za žádoucí pro všechny zúčastněné.

Zahraniční studenty lze rozdělit na dvě skupiny. Do jedné se řadí ti, kteří studují vysokou školu ve své zemi a během studia vyjedou na krátkodobý studijní pobyt do zahraničí, například v rámci programu Erasmus+. Druhou skupinu tvoří studenti, kteří si vyberou vysokou školu v zahraničí a zapíší se na ni s cílem absolvovat celý vybraný studijní program. V tomto článku zmíníme obě skupiny. Vzhledem k odlišnému vykazování dat se údaje za Českou republiku vztahují pouze na veřejné a soukromé vysoké školy, nikoliv na dvě školy státní, které studuje pouze 1,4 % ze všech vysokoškolských studentů.

KRÁTKODOBÉ STUDIJNÍ POBYTY NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH (počty studentů)

Zdroj: MŠMT

KRÁTKODOBÉ STUDIJNÍ POBYTY

Počet cizinců přijíždějících v letech 2009 až 2019 do České republiky na krátkodobý studijní pobyt trvale

rostl, pouze mezi roky 2018 a 2019 se mírně snížil. Celkově se za 10 let zvýšil cca 2,4krát. Počet našich studentů odjíždějících na krátkodobý studijní pobyt na vysokou školu v zahraničí rostl v té době již pomaleji, a to pouze do roku 2015.

Počet studentů, kteří odjeli v letech 2009–2019 z České republiky na krátkodobý studijní pobyt do zahraničí, lze také vyjádřit jako podíl ze všech studentů vysokých škol v České republice. Tento podíl až do roku 2018 trvale stoupal. Oproti tomu celkový počet studentů vlivem demografického vývoje naopak klesal a snížil se z 396 tisíc v roce 2010 na 289 tisíc v roce 2019. Nárůst podílu našich studentů, kteří vyjeli do zahraničí, lze zaznamenat zejména mezi roky 2010 a 2015 (celkově o 1,4 p. b.), kdy došlo k úbytku celkového počtu studentů o 17,6 %. Zdá se, že zatímco studentů ubývalo, nabídka a kapacita programů pro výjezdy do zahraničí zůstávala poměrně stabilní, a tudíž přibýlo procento schválených žádostí o krátkodobé studium v zahraničí.

ZAHRAIČNÍ STUDENTI U NÁS

Jak již bylo uvedeno, v posledních devíti letech se celkový počet studentů na vysokých školách v České republice snižoval. To platí ovšem pouze pro skupinu studentů českého státního občanství. Počet studentů cizího státního občanství se naopak zvyšoval a jejich podíl na celkovém počtu studentů vysokých škol v ČR se v posledních deseti letech téměř zdvojnásobil.

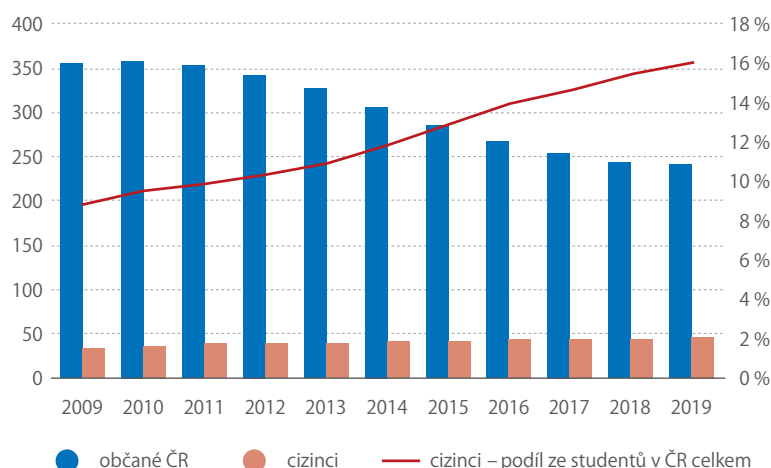
Nárůst podílu cizinců přitom zaznamenaly zejména obory spadající pod informační a komunikační technologie. Již v roce 2009 zde byl podíl cizinců ze všech skupin oborů nejvyšší, tj. 11,8 %, a do roku 2019 se více než zdvojnásobil. V roce 2019 tak byla mezi studenty oborů informačních a komunikačních technologií více než čtvrtina cizinců. Výrazně se za posledních 10 let zvýšil i podíl cizinců, kteří u nás studují obory náležející do skupiny společenské vědy, žurnalistika a informační vědy a do skupiny přírodní vědy, matematika a statistika. Druhý nejvyšší podíl cizinců, téměř jednu čtvrtinu, však v roce 2019 zaznamenala skupina oborů zdravotní a sociální péče. Nejmenší podíl cizinců byl ve skupině oborů vzdělávání a výchova, ve které se na rozdíl od ostatních skupin oborů podíl cizinců za uplynulých 10 let ještě snížil.

Pokud jde o státní občanství cizinců studujících vysoké školy v České republice, v roce 2019 tvořili zdaleka nejvyšší podíl Slováci. S odstupem pak následovali studenti z Ruské federace, Ukrajiny a Kazachstánu. Celkem studovalo v roce 2019 některou z veřejných či soukromých vysokých škol v České republice 46 441 cizinců majících 165 různých státních občanství.

MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ

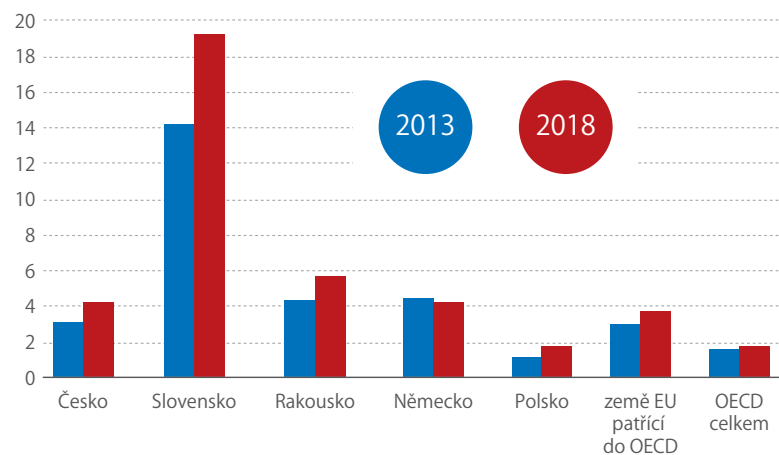
Informace o našich studentech na zahraničních vysokých školách bohužel nejsou zjišťovány jednotně. Sledují je mezinárodní organizace OECD a Eurostat, které získávají data ze statistik jednotlivých států a jejich univerzit. Kromě neúplnosti, protože některé

STUDENTI VYSOKÝCH ŠKOL V ČESKU PODLE STÁTNÍHO OBČANSTVÍ (tisíce, podíl v %)

Zdroj: MŠMT

PODÍL STUDENTŮ TERCIÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ ZE STÁTŮ STŘEDNÍ EVROPY ZAPSANÝCH KE STUDIU V ZAHRAIČÍ (% v rámci OECD)

Zdroj: OECD

4,2 %
českých
vysokoškolských
studentů
studovalo v roce
2018 v zahraničí.

země nejsou v těchto statistikách zahrnuty, se údaje liší i metodicky, např. tím, že na mezinárodní úrovni se sleduje tzv. terciární vzdělávání (u nás pod ně spadá kromě vysokoškolského též vyšší odborné vzdělávání), nebo způsobem určení domovské země studenta.

Přesto lze z dostupných statistik mezinárodních organizací usuzovat na neustále rostoucí podíl studentů v celém světě, kteří v uplynulých dvaceti letech odjeli ze své země studovat do zahraničí. Česká republika přitom v mezinárodním srovnání dosahovala nadprůměrných výsledků, a to jak co se týče počtu studentů původem z jiné země na našich školách, tak i studentů pocházejících z České republiky na školách v zahraničí. Například OECD uvádí, že v roce 2018 z českých studentů studovalo v zahraničí 4,2 %, zatímco ze všech studujících v zemích OECD činil tento podíl 1,8 %.

Jak již bylo zmíněno, vysoký podíl cizinců studujících u nás je dán zejména velkým zájmem Slováků o naše vysoké školy. Doplníme pro zajímavost, že

zejména díky tomuto zájmu vykazuje Slovensko ze zemí OECD po Lucembursku druhý nejvyšší podíl studentů, kteří v roce 2018 studovali v zahraničí.

JAK SE PROJEVÍ PANDEMIE

V roce 2020 byla z důvodu epidemie onemocnění covid-19 přijata řada opatření. Mnohé země omezily služby či uzavřely školy. Zahraniční studenti se tak museli rozhodnout, jestli odjedou domů s nejistotou, za jak dlouhou dobu se budou moci do hostitelské země vrátit, nebo zůstanou v hostitelské zemi s omezenými možnostmi zaměstnání a vzdělávání. Vzdělávací instituce se na krizi snažily reagovat zvýšeným využíváním technologií a online výukou nahrazující klasickou výuku ve školách. V souvislosti s těmito změnami se v následujících letech očekává, že studenti budou více zvažovat rizika vůči výhodám při cestování do zahraničí. Vzdělávací instituce na to mohou reagovat rozšířenou nabídkou alternativních

ZAHRANIČNÍ STUDENTI NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH V ČESKU PODLE OBČANSTVÍ (top 5 zemí, 2019)

	absolutně	% ze všech cizinců
Slovensko	21 105	45,4
Rusko	6 221	13,4
Ukrajina	3 622	7,8
Kazachstán	1 970	4,2
Indie	966	2,1

Zdroj: MŠMT

forem vzdělávání. Je však zřejmé, že řadu z výhod, které má osobní přítomnost studenta na vysoké škole v zahraničí pro vysílající a hostitelské země, jakož i samotné studenty online výuka dostatečně nezajistí.

Dovoz a vývoz elektrické energie

Česká republika více elektrické energie vyváží než dováží. Ze sousedních zemí je na tom stejně pouze Německo.

ZBYNĚK ŠTECH

vedoucí oddělení statistiky energetiky

Evropské země nejsou energeticky soběstačné, a proto významnou úlohu v jejich ekonomice hraje dovoz a vývoz jednotlivých druhů paliv a energie. I když ani Česká republika není energeticky soběstačná, patří dlouhodobě k vývozcům elektrické energie. Součástí vykazovaných hodnot dovozů a vývozu elektrické energie jsou také data za neplánované přetoky elektrické energie způsobené často vysokou výrobou elektrárén v zahraničí. V roce 2000 bylo do ČR dovezeno 750,21 ktoe elektrické energie a 1 611,5 ktoe vyvezeno. V roce 2018 bylo dovezeno 995,1 ktoe a vyvezeno 2 190,9 ktoe. Oproti roku 2000 se tedy dovoz elektřiny do ČR zvýšil o 33 %, vývoz však vzrostl o 36 %.

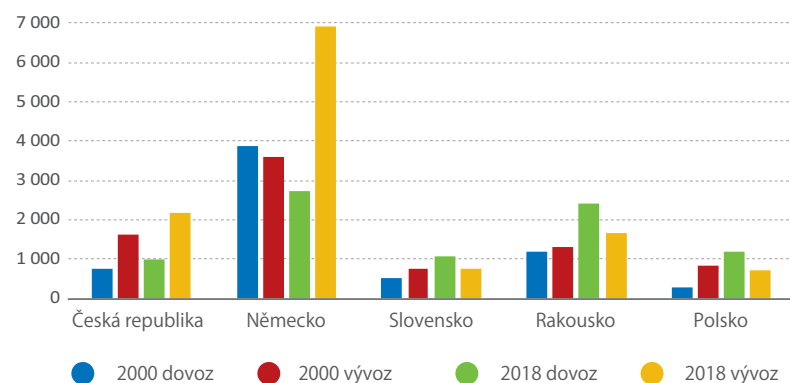
Z hlediska sousedních států dosahuje nejvíce dovezeného a vyvezeného množství elektrické energie Německo. V roce 2000 bylo do Německa dovezeno 3 880,8 ktoe elektrické energie, v roce 2018 to bylo 2 728 ktoe. Pokles činil 30 %. Vyvezeno bylo v roce 2000 z Německa 3 618 ktoe elektrické energie, zatímco v roce 2018 to už bylo 6 918,6 ktoe. Jednalo se tak téměř o dvojnásobný nárůst.

Rakousko v roce 2000 dovezlo 1 188,7 ktoe elektrické energie, v roce 2018 činil dovoz 2 414,1 ktoe. Nárůst byl dvojnásobný. V roce 2000 bylo z Rakouska vyvezeno 1 306,3 ktoe elektrické energie, v roce 2018 pak 1 644,8 ktoe. I v případě vývozu se tedy celkový objem zvýšil, ale pouze o 26 %.

Další ze sousedních zemí – Slovensko – v roce 2000 dovezlo 511,7 ktoe elektrické energie. V roce 2018, kdy dovezlo 1 068,6 ktoe, předčilo množstvím dovezené elektřiny i Českou republiku. Vývoz ze Slovenska, který v roce 2000 činil 743,5 ktoe elektrické energie, se do roku 2018 téměř nezměnil a zůstal na úrovni 752 ktoe.

Polsko v roce 2000 dovezlo 282,9 ktoe elektrické energie, zatímco v roce 2018 už to bylo 1 187,9 ktoe. Z hlediska zvýšení dovezeného množství je Polsko premiantem, jeho dovoz za sledované období narostl více než čtyřikrát. Opačný trend však zaznamenáme v případě vývozu. V roce 2000 bylo z Polska vyvezeno 830,9 ktoe elektrické energie a v roce 2018 kleslo vyvezené množství na hodnotu 698,3 ktoe. Došlo tak k poklesu o 16 %.

DOVOZ A VÝVOZ ELEKTŘINY (ktoe)

Zdroj: ČSÚ

Obchody mají o lokální potraviny velký zájem,

ale v Česku je kvalitních místních výrobků málo, říká prezident Svazu obchodu a cestovního ruchu Tomáš Prouza.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Jak velkou sílu mají obchodní řetězce na českém retailovém trhu?

Český retailový trh je vysoce nasycený a bez nadsázky je možné říct, že zde zuří konkurenční boj. Důkazem je skutečnost, že o 75 procent trhu s potravinami se u nás dělí 11 obchodních řetězců. Naproti tomu v západní Evropě je zcela běžné, že se o tři čtvrtiny trhu dělí pouze čtyři řetězce. Například ve srovnatelném Rakousku ovládají čtyři řetězce 79 procent trhu, v sousedním Německu, které má 82,5 milionu obyvatel, mají čtyři řetězce 77 procent trhu. Ve Velké Británii dosahují čtyři největší řetězce dokonce 85 procent tržního podílu. Z tvrdé konkurence na českém trhu, kde největší hráč nemá ani 15procentní tržní podíl, nejvíc těží spotřebitel, ať již v podobě rozsáhlých investic do atraktivního prodejního prostředí, nízkých cen zboží nebo šíře a kvality sortimentu. Řetězce jsou nuceny masivně investovat nejen do otevírání nových obchodů, ale i do modernizace těch stávajících, aby vyhovely stále rostoucím požadavkům českého zákazníka. Každý rok investují v České republice 10 až 12 miliard korun.

Obchodní řetězce jsou často obviňovány ze zneužívání dominantního postavení a diktování podmínek. Těmto praktikám od roku 2010 brání zákon o významné tržní síle. Je tento zákon v ČR správně nastaven?

Obchodní řetězce se sice s tímto zákonem naučily žít, ale to neznamená, že s ním souhlasí. Ba právě naopak. Od samotného začátku říkáme, že zákon je diskriminační a významným způsobem křiví trh. Podle této normy jsou totiž těmi, kdo mohou zneužívat své dominantní postavení, pouze obchodní řetězce. To však v žádném případě není pravda. Stejně tak to mohou dělat výrobci potravin vůči zemědělcům, ale taky vůči obchodům. Představte si situaci, že se výrobce třeba cukrovinek rozhodne, že pokud nesplníme jeho podmínky, stáhne oblíbené zboží z nabídky. Dva až tři dominantní dodavatelé často ovládají 50 až 70 procent dané kategorie, takže na jedné straně máte dva až tři dominantní výrobce určité skupiny potravin a na druhé se započtením velkoobchodů třeba 20 až 25 významnějších odběratelů. Je tedy jasné, kdo má v takovém vztahu dominantní pozici. Zákon je proto nutné změnit tak, aby chránil jakéhokoliv malého podnikatele proti zneužití síly velkým. Bez ohledu na to, zda jde o zemědělce, potravináře či obchody.

Jaké nástroje jsou podle vás vhodné pro ochranu menších tuzemských zemědělců a výrobců potravin, aby je z trhu nevytlačili velcí konkurenti?

Takovou roli by měl hrát právě zákon o významné tržní síle, ale pouze pokud by byl správně nastaven. Nejsme v principu proti němu, ale jednoznačně požadujeme, aby na trhu platily rovné podmínky pro každou firmu nebo instituci v celém zemědělsko-potravinářském řetězci. To je ostatně i cílem evropských pravidel, která vyžadují ochranu malých

proti velkým a jež bychom měli transponovat do naší legislativy.

Obchody mají o kvalitní lokální potraviny velký zájem, ale v Česku je jich kvůli skladbě našeho zemědělství mnohem méně než v západní Evropě. Stát by proto měl ulevit malým zemědělcům od byrokracie, měl by část dotací přesunout od agrobaronů právě k menším zemědělcům a měl by pomoci vybudovat u nás kvalitní zpracovatelské a skladovací kapacity, které dnes chybějí. Naopak stanovování povinných kvót českých potravin na pultech obchodů, jak se o to nyní snaží velcí zemědělci s masovou produkcí, podle mě rozhodně není cestou, kterou bychom se měli pouštět. Pomohlo by to jen těm velkým na úkor farmářů i zákazníků.

Proč není dobré zavádět povinné kvóty na české potraviny?

Nemáme nic proti podpoře našich zemědělců a výrobců kvalitních potravin. V posledních letech pozorujeme rostoucí zájem spotřebitelů o české výrobky a výrobky od lokálních výrobců, navíc s ochotou si za ně připlatit vyšší cenu. Obchody by byly samy proti sobě, pokud by tento trend chtěly ignorovat. To, co však potřebujeme, je komplexní řešení. Za posledních 15 let u nás poklesla výroba másla, mouky či masa. Dnes jsme tak například u vepřového masa soběstační pouze z přibližně 40 %, u kuřecího masa je to pak okolo 60 %, u vajec je to méně než 80 %, a takto můžeme, bohužel, pokračovat ještě dlouho. Ani některé z ikonických výrobků spojených s Českem se dnes neobejdou bez surovin dovezených ze zahraničí, nebo se dokonce v zahraničí vyrábějí, takže by nemohly být započítány do limitu jako „české potraviny“. To, co potřebujeme, je směřovat podporu ke zvyšování produktivity českých zemědělců a potravinářů tak, aby byli konkurenceschopní. Namísto toho tady desítky let posloucháme volání po zvýšení dotací – ale kam ty jdou? Do kapes agrobaronů, kteří za celou dobu nebyli schopni transformovat své koncerny do konkurenceschopných firem a zlepšit nabídku. Naposledy na to před rokem velmi důrazně upozornil Nejvyšší kontrolní úřad při kontrole dotací producentům masa.

Můžete uvést příklady některých konkrétních výrobků, na které by si musel tuzemský zákazník při zavedení kvót nechat „zajít chut“?

Jedná se například o naprostou většinu uzenin a masných výrobků. Málokdo to ví, ale většina uzenin vyrobených třeba i v Kostelci nespĺňuje definici „česká potravina“. Vyrábí se totiž z dovozového masa... Týká se to například legendární Pražské šunky nebo paštiky Májky, které se dnes neobejdou bez dovezeného vepřového. Znojemské okurky jsou vlastně turecké a mohl bych pokračovat dál. Před několika týdny proběhla médii zpráva, že výroba lentilek, které má každý z nás spojené s dětstvím, se přesouvá do německého Hamburku. Ale i takový Sunar, který všichni automaticky berou jako český výrobek, je dnes vyráběn

Ani některé z ikonických českých výrobků se dnes neobejdou bez surovin dovezených ze zahraničí.

Ing. Tomáš Prouza, MBA

Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze a britskou Open University. V roce 2000 založil finanční server Peníze.cz. Působil v ČSOB, ve společnosti Partners Financial Services a jako expert Světové banky. Na Úřadu vlády zastával funkci státního tajemníka pro evropské záležitosti a koordinátora pro digitální agendu. Prezidentem Svazu obchodu a cestovního ruchu je od roku 2018, od letošního července zároveň vykonává funkci viceprezidenta Hospodářské komory ČR.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/3fzjZ5v

ve Švédsku švýcarskou skupinou Hero. A že povinně české jahody bychom měli na pultech jen asi dva měsíce do roka, ani nemusím dál rozvádět.

Zaznamenaly české obchody v důsledku uzavření hranic na jaře v rámci opatření proti šíření covidu-19 problémy se zásobováním?

Musím říct, že skvěle zafungovala spolupráce v celém dodavatelsko-odběratelském řetězci. Jak u nás, tak i napříč Evropou. Díky tomu byl celý systém schopen pružně reagovat na ty obrovské výkyvy poptávky a zajistit dostupnost všech druhů potravin. Pokud v některém obchodě nebylo krátkodobě nějaké zboží k dispozici, bylo to dáno pouze tím, že většina obchodů nemá vlastní velké sklady a je zásobována průběžnými rozvozy. A navíc – když chci do novin fotku prázdného regálu, tak si ten kus najdu anebo vytvořím. Ale žádný systémový problém nevznikl. A dnes vidíme, že lidé na rozdíl od jara už nekumulují zásoby, protože si ověřili, že obchod se postará o to, aby měli vždy co jíst.

Které sektory obchodu a služeb vlivem pandemie nejvíce získaly?

O tom je zatím předčasné mluvit. Určitě neztratila e-commerce, protože řada lidí se prostě musela naučit nakupovat online. Ale to je asi jediná oblast spolu s prodejci notebooků a webkamer pro práci a školu doma. Všude jinde vidíme propady, protože se lidé začali bát a šetří, dokonce i při nákupu potravin. Tržby tedy klesají, zatímco náklady na ochranu zdraví zaměstnanců a zákazníků rostou. Po sečtení dat byly dodatečné náklady na mimořádná hygienická opatření v retailu jen za prvních deset měsíců letošního roku kolem 4,8 miliardy korun.

Jak bude z pohledu e-commerce vypadat konec roku a především Vánoce?

Na to bych se musel podívat do křišťálové koule, a tu nemám. Z jarních údajů ale vyplývá, že koronavirus výrazně změnil chování spotřebitelů. Už v průběhu prvního nouzového stavu zaznamenaly e-shopy o 37 procent vyšší zájem zákazníků a i po jeho skončení je využívalo o 23 procent více nakupujících než před vládními opatřeními. Mnoho obchodníků se navíc v online prostředí rychle adaptovalo, i když o plnohodnotné náhradě nemůže být ani řeč. Poslední tři měsíce roku jsou pro maloobchod klíčové. Vše záleží na ochotě Čechů utrácet za vánoční dárky v současné nejisté době. Vládě jsme nabídli různé podoby vánočního provozu, teď čekáme, až nám sdělí kritéria, podle kterých se budou jednotlivé scénáře aktivovat.

Lze i v oblasti internetového obchodu sledovat trend ovládnutí trhu velkými hráči a postupné vytlačování malých e-shopů?

Spíše než vytlačování malých e-shopů ze strany velkých hráčů můžeme pozorovat jiný trend. Díky tomu, že už v prvním nouzovém stavu musela většina kamenných obchodů zavřít, začali s myšlenkou prodávat přes internet koketovat i ti prodejci, které by to předtím ani nenapadlo. Na této vlně se veze rostoucí obliba internetových tržišť, v nichž jeden, zpravidla větší e-shop poskytne prostor dalším malým partnerům. Vydělají přitom obě strany. Velkému e-shopu to přinese rozšíření nabídky, zatímco menšímu partnerovi odpadne nutnost provozovat vlastní e-shop a investovat do propagace.

Které oblasti obchodu a služeb během koronakrize nejvíce ztratily?

Jednoznačně se jedná o oblast cestovního ruchu. Letos v dubnu se návštěvnost tuzemských ubytovacích zařízení propadla o 98,9 procenta, v květnu o 94,1 procenta a v červnu v rámci mírného rozvolnění protikoronavirových opatření o 60,8 procenta. Už před druhou vlnou se odhadoval meziroční propad tržeb z cestovního ruchu o téměř polovinu na přibližně 158 miliard korun. Za současné situace se však dá předpokládat, že dopad bude mnohem horší. Jen v oblasti stravování očekáváme propad tržeb minimálně o 60 miliard. Z tohoto pohledu vnímám vládní finanční pomoc v rámci programu Covid cestovní ruch ve výši 500 milionů u sektoru, ve kterém se ztráty pohybují na úrovni až 80 procent, jako zcela nedostatečnou. Vždyť například sektoru zemědělství a potravinářství, který žádné masivní ztráty nezaznamenal, na jaře vláda poslala přes čtyři miliardy a teď schválila další dotační program za tři miliardy korun.

Dalšími poraženými jsou obchody s textilem, sportem, oblast služeb, jako jsou třeba kadeřníci a další. Vláda také teď na podzim odmítla poskytnout pomoc dodavatelům zavřených firem, což je pro mě zcela nepochopitelné. Nechci být pesimistou, ale reálné důsledky teprve pocítíme.

Mamuti posilují

Zaměstnanců v malých podnicích ubývá, koronakrize to urychluje.

DALIBOR HOLÝ

ředitel odboru statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Dlouhodobé trendy ukazují, že nejlépe se daří přitahovat nové zaměstnance největším podnikům, malé naopak ztrácejí. Hlavním motorem tohoto vývoje je odměňování, v nejmenších podnicích totiž průměrná mzda dosahuje jen 60 % úrovně těch největších.

VELCÍ UBÍRAJÍ MALÝM

Malé podniky (do 49 zaměstnanců) zaměstnávají zhruba třetinu pracovníků, střední podniky (50 až 249 zaměstnanců) necelou čtvrtinu a více než dvě pětiny lidí jsou ve velkých podnicích. V jiném, detailnějším pohledu čtvrtina zaměstnanců (asi milion) pracuje v největších podnicích s počtem zaměstnanců 1 000 a více, pětina (800 tisíc) naopak v nejmenších podnicích do 19 zaměstnanců.

Dlouhodobý vývoj směřuje právě k posilování podílu největší skupiny mamutích podniků, jejich podíl na počtu zaměstnanců se mezi lety 2010 až 2019 zvýšil z 22,5 % na 24,7 %. Toto navyšování šlo jednak mírně na úkor středních podniků se 100 až 249 zaměstnanci, ale především na úkor malých podniků: u skupiny 20 až 49 zaměstnanců se snížil podíl z 13,6 % na 12,0 %, u nejmenších podniků do 19 zaměstnanců klesl z hodnoty 21,6 % na 20,5 %.

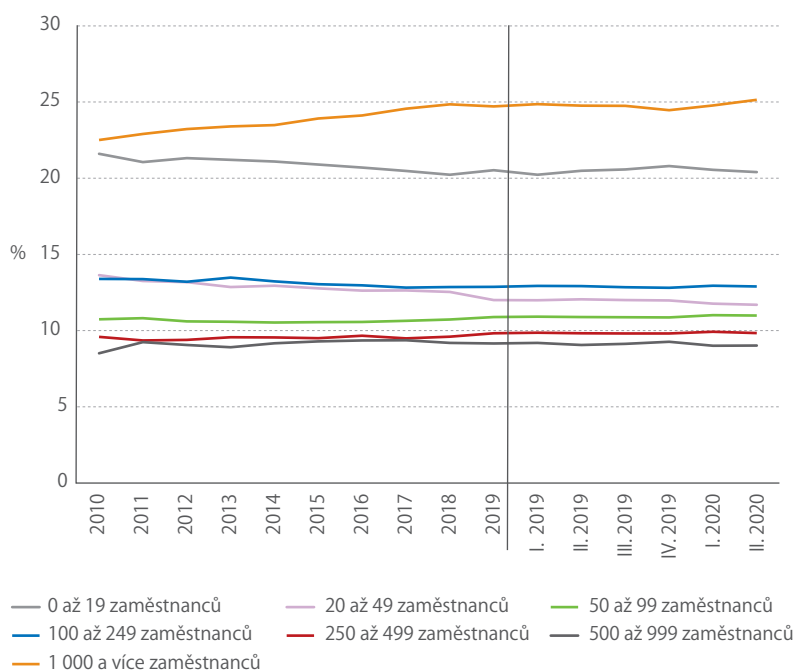
V období ekonomického růstu docházelo k celkovému zvyšování zaměstnanosti, takže v absolutních číslech snížení podílu nejmenších podniků (0–19)

neznamená nižší počet zaměstnanců, naopak zde došlo k nárůstu z 818,2 tisíce na 838,7 tisíce. Pro druhou skupinu (20–49) se jednalo o mírné snížení z 516,6 tisíce na 490,6 tisíce. V mamutích podnicích však počty zaměstnanců vzrostly z 852,3 tisíce na 1 009,6 tisíce.

Z pohledu letošního krizového roku tento trend podle předběžných údajů ještě akceleroval. Ve srovnání posledních čísel z 2. čtvrtletí 2020 a 4. čtvrtletí 2019 se podíl malých podniků propadl o 0,4 procentního bodu (p. b.), resp. o 0,3 p. b. (skupiny 0–19 a 20–49 zaměstnanců), zatímco skupina mamutích podniků ho navýšila o 0,7 p. b.

V absolutních číslech došlo v tomto období k poklesu celkových počtů zaměstnanců u všech velikostních skupin, avšak úbytek zaměstnanců byl u mamutích podniků proporcionálně nižší než u malých podniků. Kvůli sezónnosti, která v počtech zaměstnanců panuje, je však vhodnější srovnávat v tomto ohledu stejná období roku, tedy druhá čtvrtletí. U nejmenších podniků se pak počet zaměstnanců snížil o 1,7 % na 807,1 tisíce, u skupiny 20–49 zaměstnanců je pokles o výrazných 9,6 % na 462,4 tisíce. U největších podniků je snížení o 1,8 % na 994,9 tisíce. Malé podniky tak vcelku přišly meziročně o 62,7 tisíce zaměstnanců, střední podniky o 43,4 tisíce, velké vcelku o 32,1 tisíce, z čehož ty největší podniky (1 000 a více zaměstnanců) s nejvyšším podílem jen o 18,7 tisíce.

PODÍLY RŮZNÝCH VELIKOSTNÍCH KATEGORIÍ PODNIKŮ NA CELKU ZAMĚSTNANCŮ (evidenční počet)

Zdroj: ČSÚ

ZNAČNÉ MZDOVÉ ROZDÍLY

Mzdové úrovně se v třídění podle velikostních skupin podniků výrazně odlišují a platí, že s vyšším počtem zaměstnanců podniku mzdová úroveň razantně stoupá. V nejmenších podnicích (0–19 zaměstnanců) je průměrná mzda menší než tři čtvrtiny celkového průměru, ve skupině 20–49 zaměstnanců se pohybuje okolo 90 %. Naopak u mamutích podniků s 1 000 a více zaměstnanci je o pětinu vyšší.

Z dlouhodobého pohledu nenalezneme jednoznačné trendy ani k růstu, ani k poklesu u některé hlavní velikostní skupiny. V jemnějším třídění se projevuje, že nejmenší podniky (0–19 zaměstnanců) mzdově mírně doháněly skupinu 20–49 zaměstnanců, průměrná mzda tam od roku 2010 do roku 2019 vzrostla o 44,5 %, zatímco u druhé skupiny jen o 37,3 %. Podobně u středních podniků skupina 50–99 zaměstnanců zaznamenala růst o 43,2 %, zatímco skupina 100–249 zaměstnanců jen o 37,0 %. U velkých podniků byl nárůst mezd o 43,2 %. To vše jsou však pouze marginální rozdíly, které nestírají velké odstupy úrovně.

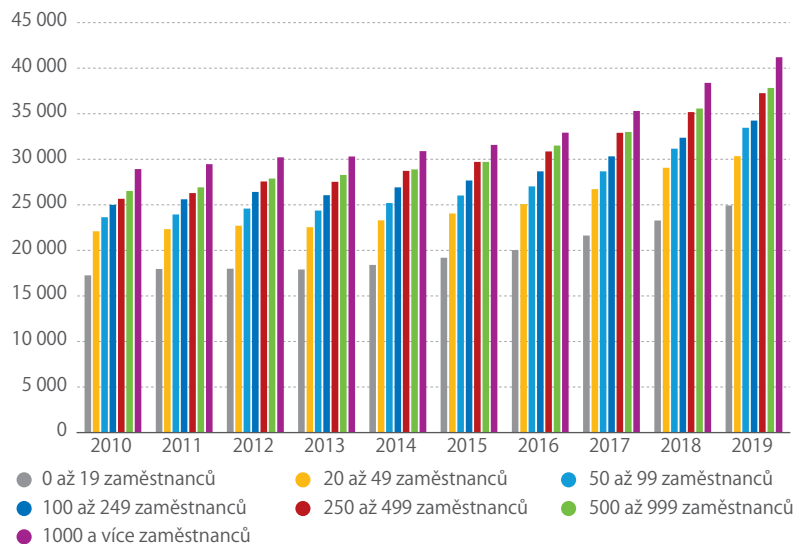
Pro aktuální vývoj je nezbytné použít srovnání na stejných obdobích roku, protože ve mzdách je výrazná sezónnost, která navíc má u různých velikostních

skupin různý charakter. Ve 2. čtvrtletí 2020 se celková průměrná mzda podle předběžných údajů meziročně zvýšila o pouhou polovinu procenta. Ve třech zkoumaných kategoriích průměrné mzdy meziročně poklesly. Zanedbatelně u nejmenších podniků do 19 zaměstnanců o 10 Kč (0,0 %) a u skupiny 100–249 zaměstnanců o 3 Kč (0,0 %), výrazně u skupiny 250–499 zaměstnanců o 802 Kč (2,2 %). O více než 400 Kč, resp. 1 %, se průměrné mzdy zvýšily u skupin 20–49, 50–99 a u největších podniků s 1 000 a více zaměstnanci. Zde je však nutné brát v úvahu možný efekt propouštění, které typicky postihuje především zaměstnance s nízkými (tj. podprůměrnými) mzdami. Tím se v pozdějším období zvýší aritmetický průměr, aniž by u stávajících zaměstnanců nutně docházelo ke zvýšení platů.

MENŠÍ FIRMY = NIŽŠÍ MZDY

Z dat strukturální mzdové statistiky Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV) lze vyčíst, že v roce 2019 takřka každý druhý zaměstnanec (46 %) v nejmenších podnicích (do 10 zaměstnanců) měl osobní hrubou mzdu do 20 tis. Kč (v metodice ISPV, tedy bez úvazků nižších než 30 hod./týdně). U velikostní skupiny 10–49 zaměstnanců to byla více než pětina (21 %), zatímco u středních podniků to bylo 13 % a u největších podniků s 1 000 a více zaměstnanci takto nízké mzdy měla jen zhruba 3 % zaměstnanců.

PRŮMĚRNÉ MZDY PODLE VELIKOSTI PODNIKU (Kč)

Zdroj: ČSÚ

Naopak hrubé mzdy 40 tis. Kč a více pobíralo 44 % zaměstnanců v největších podnicích, čtvrtina (26 %) zaměstnanců středních podniků, u skupiny 10–49 zaměstnanců více než pětina (21 %) a v nejmenších podnicích do 10 zaměstnanců pouze 9 %. Právě tyto rozdíly mohou motivovat k přechodu z malé firmy do velké.

Výrazně klesla zaměstnanost žen

Jarní krize byla na údajích o zaměstnanosti ve 3. čtvrtletí stále patrná.

KAROLÍNA ZÁBAJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

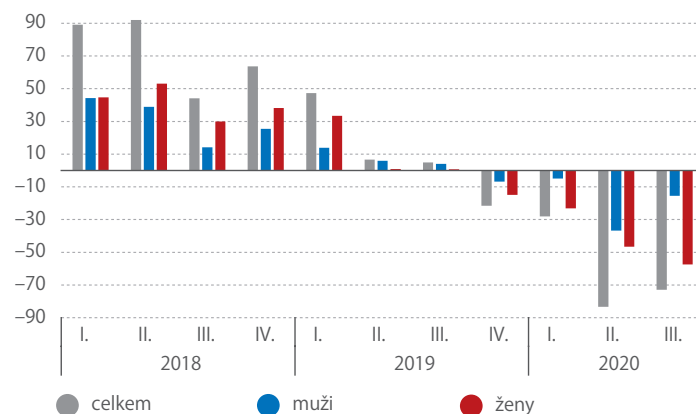
Celková zaměstnanost (podle Výběrového šetření pracovních sil) v České republice ve 3. čtvrtletí oproti předchozímu kvartálu mírně

vzrostla (+1,1 tisíce osob). Silný propad z 2. kvartálu to ale nevyrovnalo, takže zaměstnanost ve 3. čtvrtletí byla o 72,9 tisíce osob nižší než

ve stejném období loňského roku. Zaměstnanost (5 233,3 tisíce) tak byla přibližně na úrovni roku 2017. Klesla zejména zaměstnanost žen (meziročně o 57,4 tisíce), u mužů byl pokles nižší. V posledních letech se zaměstnanost žen poměrně rychle zvyšovala a přibližovala se úrovni zaměstnanosti mužů. Tento trend je, zdá se, aktuálně přerušeno.

Výrazně klesla zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu (–56,7 tisíce). Naopak ve stavebnictví zaměstnanost meziročně vzrostla o 22,9 tisíce. Služby také zaznamenaly velký propad (47,7 tisíce). Přitom nejvíce zasaženy byly doprava a skladování a pohostinství, a také kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

MEZIROČNÍ ZMĚNA ZAMĚSTNANOSTI (tis. osob)

Zdroj: ČSÚ

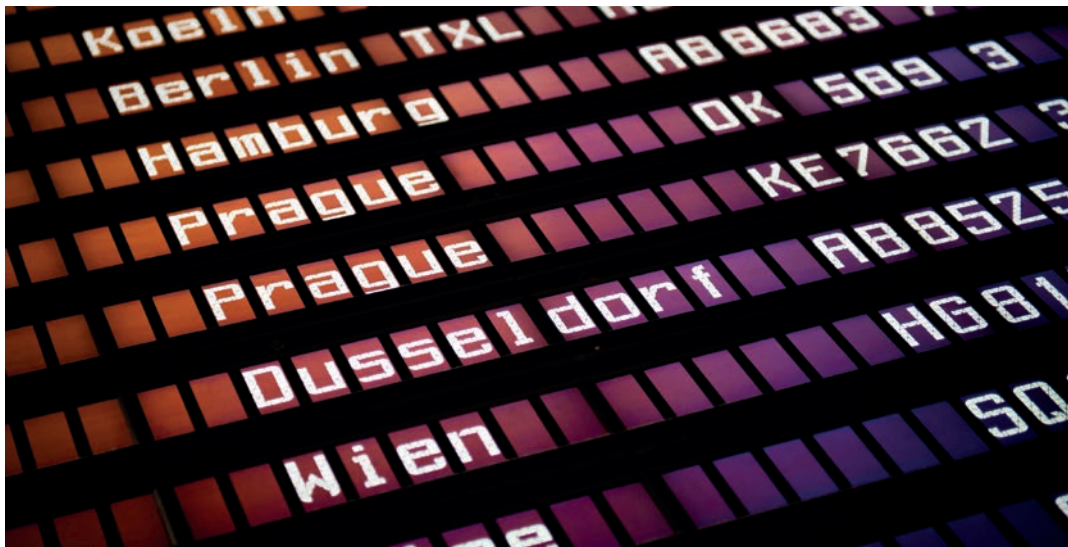
Cestovní ruch na kolenou

Jak hluboký bude propad letošního výsledku cestovního ruchu v Česku? Odpověď hledají všichni, kteří se v tomto segmentu ekonomiky pohybují.

ROMAN MIKULA

oddělení statistiky cestovního ruchu a služeb

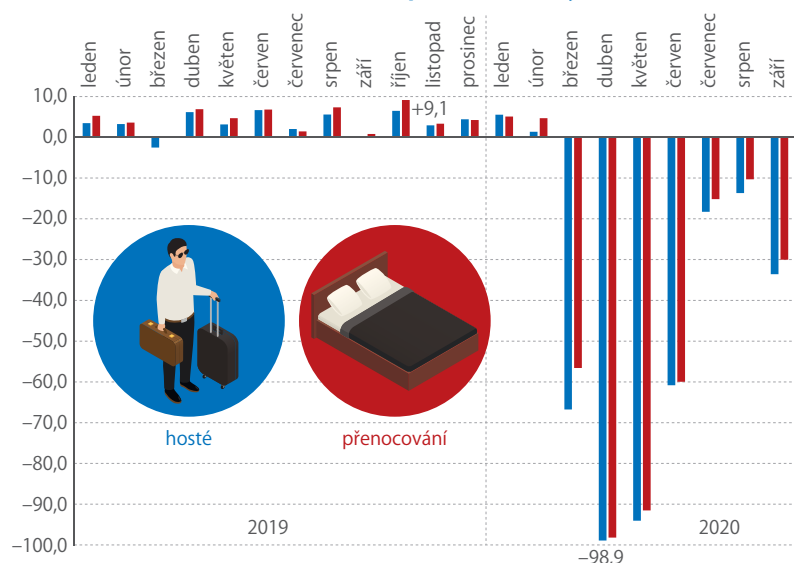
Zákaz cestování, zrušené lety, zavřené hranice, hotely i turistické cíle. To všechno způsobila epidemie nemoci covid-19. Je zřejmé, že obdobnou krizi cestovní ruch již dlouho nepamatuje.

Když v letech 2008 a 2009 svět postihla ekonomická krize, dotkla se negativně také cestovního ruchu. Většina lidí neměla prostředky na cestování a utrácení. V České republice návštěvnost vyjádřená počtem přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních klesla mezi roky 2007 a 2008 o 3,8 %. V roce 2009 byl zaznamenán další pokles o 6,7 %. V tomto období chybělo tuzemskému cestovnímu

ruchu, resp. ubytovacím zařízením okolo jednoho milionu hostů a celkem 4,2 milionu přenocování.

Dopady koronavirové krize jsou v tomto srovnání o mnoho hlubší a drastičtější. Za první tři čtvrtletí roku 2020 se návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení propadla o 37,7 % v počtech nocí, počet návštěv poklesl o 42,6 %. V absolutním vyjádření ubylo tuzemským provozovatelům ubytování v porovnání s loňským rokem celkem 7,4 milionu příjezdů a 17,2 milionu přenocování. Tyto údaje jsou předběžné a zahrnují pouze stav do září letošního roku. Současná epidemiologická situace a další omezení pohybu osob v podzimních měsících uvedený propad ještě prohloubí. Návštěvnost v letošním roce se tak dostane na historické minimum.

MEZIROČNÍ VÝVOJ NÁVŠTĚVNOSTI (procentní body)

Zdroj: ČSÚ

ZLOM NASTAL V BŘEZNU

První dva měsíce letošního roku byly ještě optimistické. V lednu se návštěvnost zvýšila meziročně o 7,4 % příjezdů a počet přenocování se zvýšil o 6,2 %. Intenzita příjezdového cestovního ruchu ze zahraničí byla dvojnásobná oproti domácím turistům (+9,9 % vs. +4,1 % příjezdů). V únoru začal nejprve mírně slábnout počet ubytovaných cizinců, pokles byl 1,4 %. Počet přenocování zůstal ale na kladném výsledku 6,5 %. Pokles poptávky domácí klientely se prozatím neprojevil a počty hostů i nocí stále rostly. Koronavirová krize zasáhla naplno ubytovací sektor v březnu, kdy začal platit zákaz poskytování těchto služeb. Návštěvnost se v březnu snížila o dvě třetiny příjezdů a počet přenocování poklesl o 56,6 %. Výsledkem za celé první čtvrtletí bylo meziroční snížení o pětinu v příjezdech a 16,7 % v počtu přenocování.

SMUTNÉ JARO BEZ TURISTŮ

Zákaz poskytování ubytovacích služeb platil až do 25. května. Pohyb osob se téměř zastavil a cestovní ruch skomíral. Ve druhém čtvrtletí se celkový počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních meziročně snížil o 82,9 % a počet přenocování poklesl o 81,7 %. Propad návštěvnosti v dubnu dosáhl 98,9 %, v květnu 94,1 % a výsledky za červen hovoří o poklesu počtu ubytovaných hostů o 60,8 %. Přísné restriktce znamenaly souhrnně ve třech jarních měsících úbytek domácích hostů na úroveň 30,4 % hodnoty loňského výsledku. Ještě výrazněji se omezení projevila u zahraniční klientely. Cizinců se ubytovalo pouze 4,3 % v porovnání se stejným obdobím roku 2019.

Nejpostiženějším regionem z hlediska propadu návštěvnosti byla jednoznačně Praha. Pokles počtu ubytovaných v Praze činil 93,6 % a počet přenocování se snížil o 94,9 %. Více než jeden milion nocí chyběl také ubytovatelům v Karlovarském kraji. Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení klesla nicméně plošně ve všech krajích.

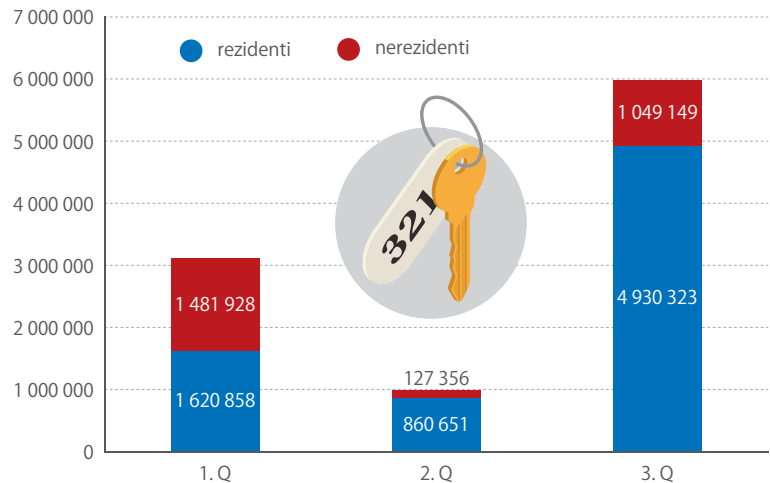
Krise dopadla rovněž na lázeňská ubytovací zařízení. Klienti mohli v lázních dokončit již započaté léčebné pobyty, ale stop stav pro nové hosty platil i zde. Postupně se v dubnu uzavřely všechny lázeňské domy a znovu se otevíraly v průběhu května. Výsledky za celé druhé čtvrtletí hovořily o čtvrtinové návštěvnosti, kterou ale tvořila převážně domácí klientela. V lázních se ubytovalo celkem 57 tisíc hostů, z toho bylo 51 tisíc Čechů.

LETNÍ SEZONU ZACHRAŇOVALI JEN ČEŠI

Letní sezona přinesla oživení poptávky po ubytování, ale pouze z řad domácích hostů. Rezidenti ve třetím čtvrtletí zvýšili meziročně počty příjezdů i přenocování o 17 %. Především v červenci a srpnu byl výsledek domácí návštěvnosti velmi pozitivní. V červenci se počty ubytovaných zvýšily o 18,8 % a v srpnu došlo k nárůstu o 23,1 %. S příchodem září se intenzita domácích cest za ubytováním mírně snížila a proti loňsku dosáhla zvýšení o 5,8 % v příjezdech a 10,1 % v přenocování. Různé cenové akce, vouchery a výhodné balíčky ubytování nalákaly Čechy ve větší míře do hotelů vyšších kategorií. V pětihvězdičkových hotelích se příjezdy rezidentů za celé čtvrtletí meziročně zvýšily dvojnásobně a ve čtyřhvězdičkovém ubytování o 38 %. Také ubytování v klasickém segmentu penzionů (+31,1 %) nebo kempů (+20,0 %) se v létě dařilo.

Negativní trend ale pokračoval v příjezdovém cestovním ruchu. Uvolnění omezení mezinárodního pohybu osob z jarních měsíců přineslo jen částečný návrat zahraničních turistů do Česka. Všechny klíčové zdrojové zahraniční trhy zůstaly pod loňskými čísly. Pokles návštěvnosti z okolních zemí se pohyboval stále v řádech několika desítek procent. Turisté z jiných kontinentů (Asie, Amerika) prakticky nedorazili vůbec nebo jich bylo velice málo. Ve srovnání s předchozím rokem se v létě neuskutečnilo 2,3 milionu zahraničních návštěv a ubytovatelům

POČTY UBYTOVANÝCH HOSTŮ V ROCE 2020

Zdroj: ČSÚ

TOP 10 ZEMÍ PODLE PŘÍJEZDŮ HOSTŮ (1. až 3. čtvrtletí 2020)

	1.–3. Q. 2020	index 2020 / 2019	podíl na nerezidentech (v %)	průměrný počet přenocování
počet nerezidentů celkem	2 658 433	32,1	100,0	2,7
1. Německo	803 614	51,8	30,2	3,0
2. Polsko	280 451	50,4	10,5	2,3
3. Slovensko	261 424	45,9	9,8	2,1
4. Rusko	125 763	30,1	4,7	4,2
5. Velká Británie	118 718	32,8	4,5	2,7
6. Rakousko	85 205	40,8	3,2	2,0
7. Itálie	82 097	26,8	3,1	2,7
8. Nizozemsko	76 352	37,7	2,9	2,9
9. Francie	73 592	31,6	2,8	2,6
10. Ukrajina	66 208	34,6	2,5	2,8

Zdroj: ČSÚ

chybělo více než 5,5 milionu přenocování cizinců. Meziročně zahraniční návštěvnost klesla o 68,5 % v příjezdech i přenocováních.

NEJISTÝ NÁVRAT K NORMÁLU

Celkové výsledky návštěvnosti hromadných ubytovacích zařízení za třetí čtvrtletí vyznívají negativně. Ve sledovaných zařízeních hosté strávili 17,4 milionu nocí, tj. o 16,8 % méně než ve stejném období loňského roku. V absolutním vyjádření došlo k poklesu o 3,5 milionu přenocování. Ubytovalo se téměř 6 milionů hostů, což meziročně představovalo snížení o jednu pětinu (absolutně o 1,6 milionu hostů méně).

Návrat k původním výkonům cestovního ruchu před koronavirovou krizí bude pomalý a nejistý. Ochota turistů cestovat závisí především na zvládnutí epidemie v jednotlivých zemích a na získání ztracené důvěry ve zdravotní bezpečnost cestování.

Výdaje na výzkum a vývoj dosáhly rekordu

Celkové výdaje na výzkum a vývoj byly v roce 2019 rekordních 111,6 mld. Kč, téměř o 9 mld. Kč více než v předchozím roce.

MAREK ŠTAMPACH

oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti

Ekonomická krize započatá rokem 2008 s sebou nesla i stagnaci výdajů na VaV, po jejím skončení zažilo Česko v těchto výdajích dvě období růstu. První trvalo od roku 2010 do roku 2015 a bylo do značné míry charakterizováno fenoménem dotací z Evropské unie. Spolu s dotacemi z EU se na růstu výdajů na VaV ve zmíněném období podílely také podnikové zdroje. Ty rostou od roku 2009 každoročně až do současnosti. Trvalý nárůst podnikových zdrojů ovšem nestačil pokrýt výpadek dotací z EU, k němuž došlo v roce 2016. Konec jednoho programového období doprovázel více než desetimiliardový meziroční pokles výdajů na VaV financovaných ze zdrojů EU, což se projevilo v meziročním poklesu celkových výdajů na VaV na území ČR o 10 %. Již následujícího roku 2017 však započalo další období růstu, které pokračuje až do roku 2019. Toto druhé růstové období přináší navyšování ze všech zdrojů financování.

Jak již bylo zmíněno, neustále rostou prostředky, které na VaV vynakládají podniky. Během posledních tří let rostly podnikové zdroje každoročně v průměru o 10 % až na téměř 65 mld. Kč v roce 2019. Po roce 2016 zaznamenáváme také výrazný nárůst prostředků, které se do VaV investují ze státního rozpočtu. Od roku 2014 se prostředky státu po tři po sobě jdoucí roky pohybovaly v rozmezí 28 až 29 mld. Kč. S následným každoročním navyšováním vystoupaly tyto prostředky až na 37,6 mld. Kč v roce 2019. Zdroje z EU určené na podporu VaV, především v rámci tzv. strukturálních

fondů EU, zaznamenaly svůj vrchol v letech 2012 až 2015, kdy během čtyř let přinesly do českého výzkumu celkem 50 mld. Kč. Každoročně se jednalo o částku převyšující 10 mld. Kč. Prostředky z EU směřovaly do VaV především ze dvou operačních programů (OP), a to OP Podnikání a inovace v gesci MPO a OP Výzkum a vývoj pro inovace, který spadl pod MŠMT. Čerpání prostředků z těchto OP bylo ukončeno v roce 2015, což vyústilo ve zmiňovaný výrazný pokles v roce 2016. Na obou uvedených ministerstvech byly tou dobou již nachystány nové OP, v jejichž rámci byly opětovně vyčleněny prostředky na podporu VaV. Konkrétně se jedná o OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost a OP Věda, výzkum a vzdělávání. Náběh čerpání z těchto OP byl po spuštění dosti pozvolný, postupně se ale využívání evropských financí zintenzivnilo a v roce 2019 doputovalo ze zahraničních veřejných zdrojů do českého výzkumu 8 mld. Kč. K rekordním částkám čerpaným z dotací EU v letech 2012 až 2015 jsme se však již nepřiblížili.

NEJRYCHLEJI ROSTOU MZDY

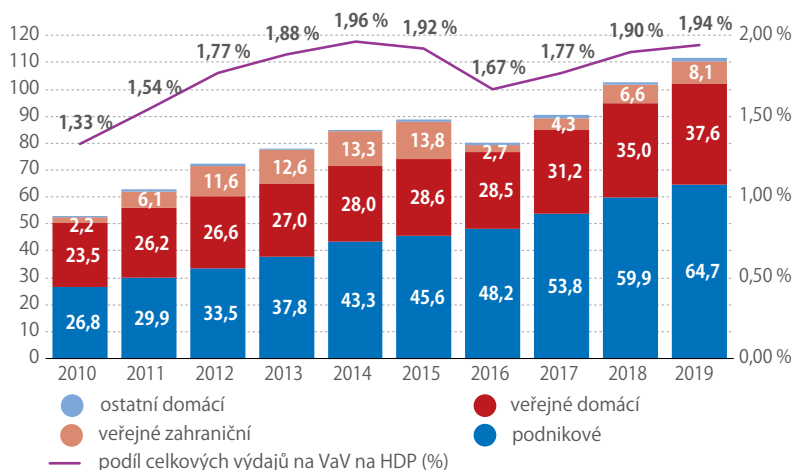
Největší výdajovou položku na VaV zaujímají mzdy. V roce 2012 se na mzdy ve VaV vynaložilo přibližně 31 mld. Kč, což tvořilo 42 % celkových výdajů na VaV. V roce 2019 byly mzdové náklady oproti roku 2012 téměř dvojnásobné, spotřebovalo se na ně 61 mld. Kč a tvořily 55 % z celkových výdajů na VaV. Úroveň poloviny všech výdajů přesáhly mzdy v roce 2016 a jejich podíl i dál pozvolna narůstá.

Naproti tomu investiční výdaje se na celkových výdajích na VaV udržují v posledních několika letech okolo 10 %. Výši investic do výzkumu a vývoje v ČR po roce 2010 zásadně ovlivňovaly již zmiňované strukturální fondy EU. Nejvíce prostředků z EU mezi lety 2012 a 2015 směřovalo na výstavbu nových výzkumných center, investiční výdaje se v těchto letech každoročně pohybovaly mezi 17 a 18 mld. Kč a zaujímaly více než 20% podíl na výdajích na VaV. V roce 2016 následoval prudký 60% meziroční pokles na 7,4 mld. Kč. V letech 2018 a 2019 se investice pohybovaly okolo 11 mld. Kč, což je stále výrazně méně než ve zmiňovaných rekordních letech.

PODNIKOVÝ VÝZKUM TÁHNOU FIRMY VLASTNĚNÉ ZE ZAHRAŇÍČÍ

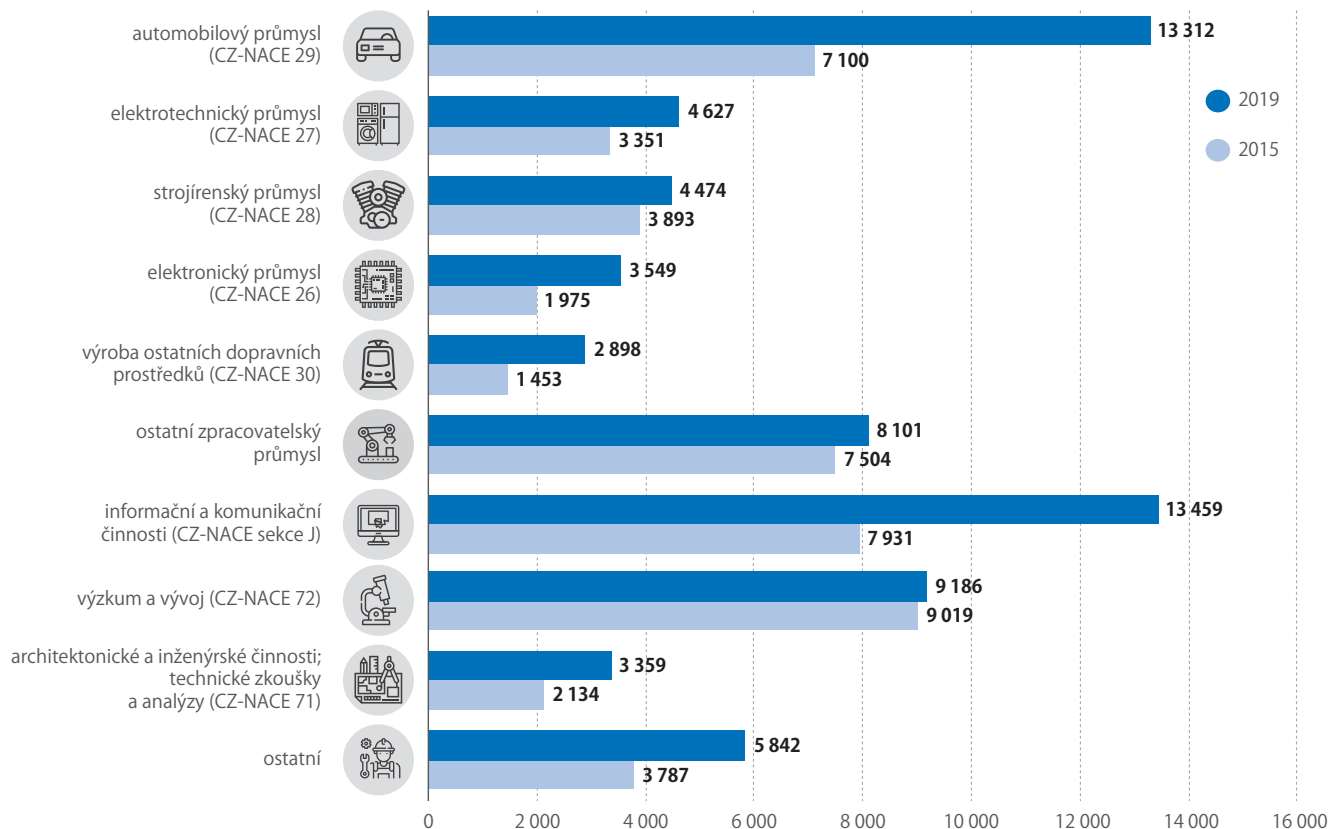
Podíl podnikatelského sektoru na celkových výdajích na VaV se v posledních letech pohybuje lehce nad 60 %. Výzkum a vývoj v ČR provádělo v roce 2019

VÝDAJE NA VaV PODLE ZDROJŮ FINANCOVÁNÍ (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

VÝDAJE NA VaV V PODNICÍCH PODLE ODVĚTVÍ EKONOMICKÉ ČINNOSTI (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

celkem 2 704 podniků, ve velké většině se ovšem jednalo o subjekty, pro něž je VaV jen vedlejší činností, na kterou vynakládají poměrně nízké prostředky. Více než dvě třetiny podniků (téměř 2 000 subjektů) měly v roce 2019 výdaje na VaV nižší než 10 mil. Kč. Na druhé straně pomyslného žebříčku se nacházelo 106 podniků s výdaji na VaV vyššími než 100 mil. Kč. Celkem těchto 106 podniků (4 % podniků provádějících u nás VaV) vynaložilo na VaV téměř 46 mld. Kč, tedy dvě třetiny výdajů na VaV podnikatelského sektoru. Osm podniků mělo v roce 2019 dokonce výdaje na VaV přesahující 1 mld. Kč, všechny ovšem spadaly do skupiny podniků pod zahraniční kontrolou. Mezi zahraničními podniky s nejvyššími výdaji na VaV u nás převažují podniky s vrcholovými vlastníky z Německa a ze Spojených států amerických.

Více než polovina výdajů na VaV v podnicích připadá na zpracovatelský průmysl. Nejvýznamnějším odvětvím je dlouhodobě automobilový průmysl. Důležitost automobilového průmyslu podtrhuje fakt, že mezi podniky s významnými výdaji na VaV působícími v rozličných odvětvích (např. elektrotechnický průmysl – NACE 27, výzkum a vývoj – NACE 72 a další) jich mnoho provádí výzkumnou činnost přímo spatou s potřebami automobilového průmyslu. Důležitou roli hrají též podniky provádějící VaV v odvětvích informačních a komunikačních technologií. Nejvýznamnější ICT podniky provádějící VaV nalezneme především v Praze a v Brně. Většinou se jedná o podniky pod

zahraniční kontrolou, často s vrcholovým vlastníkem ze Spojených států.

VE VEŘEJNÉM SEKTORU SE VYNALOŽILO 42 MILIARD

Necelých 40 % výdajů vynaložených na VaV v Česku připadalo v roce 2019 na vládní a vysokoškolský sektor. Celkem se jednalo o 42,5 mld. Kč, o 3,6 mld. Kč více než v roce 2018. Ve vládním sektoru se vynaložilo na VaV 18,2 mld. Kč, z nichž 72 % se spotřebovalo na pracovištích Akademie věd ČR. Ve vysokoškolském sektoru se u nás v roce 2019 vynaložilo 24,3 mld. Kč, na nichž se dominantně z 94 % podílely státní a veřejné vysoké školy. VaV prováděný na soukromých vysokých školách je v Česku zanedbatelný. Jejich výdaje na VaV se v posledních letech pohybují okolo 200 mil. Kč za rok, což tvoří přibližně 1 % výdajů na VaV vysokoškolského sektoru.

Výzkum ve veřejném sektoru je převážně financován z veřejných zdrojů. Výzkum ve vládním sektoru byl v roce 2019 z 80 % financován českým státem, na vysokých školách byl podíl státních prostředků 75 %. Zanedbatelné jsou rovněž dotace z EU. Veřejné zahraniční zdroje loni tvořily 12 % výdajů (2,1 mld. Kč) ve vládním sektoru a 17 % (4 mld. Kč) ve vysokoškolském sektoru. V menší míře je veřejný výzkum financován z podnikových zdrojů, ve vládním sektoru to bylo v roce 2019 ze 7 % (1,4 mld. Kč), na vysokých školách pouze ze 4 % (1 mld. Kč).

55 %
z celkových výdajů
na VaV představují
mzdy.

Pandemie změnila využívání informačních technologií

Podle výsledků šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech používá v Česku internet 81 % dospělých osob.

LENKA WEICHETOVÁ
oddělení statistiky
výzkumu, vývoje
a informační
společnosti

Z mladších ročníků a z ročníků ve středním věku jsou na internetu už téměř všichni – mezi studenty je to již 100 % a z pracujících 96 %. Ale z řad seniorů se připojují na síť pouze 4 osoby z 10. Tím se vysvětluje populační průměr 81 %. Podíl uživatelů internetu se za poslední tři roky v podstatě nezměnil. Příčinou je, mimo jiné, i stárnoucí populace. Meziročně však narostl počet uživatelů, kteří se na internet připojují každý den. V roce 2019 jich v dospělé populaci bylo 70 %, a o rok později to je už 73 %.

Na rozdíl od internetu, který stále nepoužívá 19 % dospělé populace, je významně rozšířenější technologií mobilní telefon. Na jaře roku 2020 ho používalo již 99 % osob starších 16 let, přičemž mezi seniory to bylo 97 %. Přitom o rok dříve používalo mobilní telefon 92 % seniorů. Senioři sice běžně mobil používají, většinou se ale jedná o tlačítkový telefon bez operačního systému. V roce 2020 mělo takový přístroj 72 % seniorů a smartphonem disponovalo 26 % seniorů. Jen 1 % seniorů užívalo oba typy telefonů.

Údaje o používání smartphonů seniory napovídají, že na internet se z mobilu připojuje jen málokterý z nich. V roce 2020 to bylo 18 % osob z této skupiny a pouze 4,5 % seniorů si během sledovaných 3 měsíců stáhlo do telefonu aplikaci. Ze zbytku populace používá internet na mobilním telefonu 85 % osob a alespoň jednu aplikaci si stáhlo 50 % osob.

Kromě komunikace přes mobilní telefon vzrostla od loňského roku také komunikace přes internet. Meziročně se zvýšilo telefonování i zaslání zpráv online. Na jaře 2020 telefonovalo přes internet 48 %

dospělých osob, což je o 6 procentních bodů (p. b.) více než o rok dříve. O stejný počet procentních bodů vzrostlo také posílání zpráv přes chatovací služby, které letos využívalo 60 % osob. E-maily si posílalo 77 % dospělých osob, což představuje meziroční navýšení jen o necelý 1 p. b.

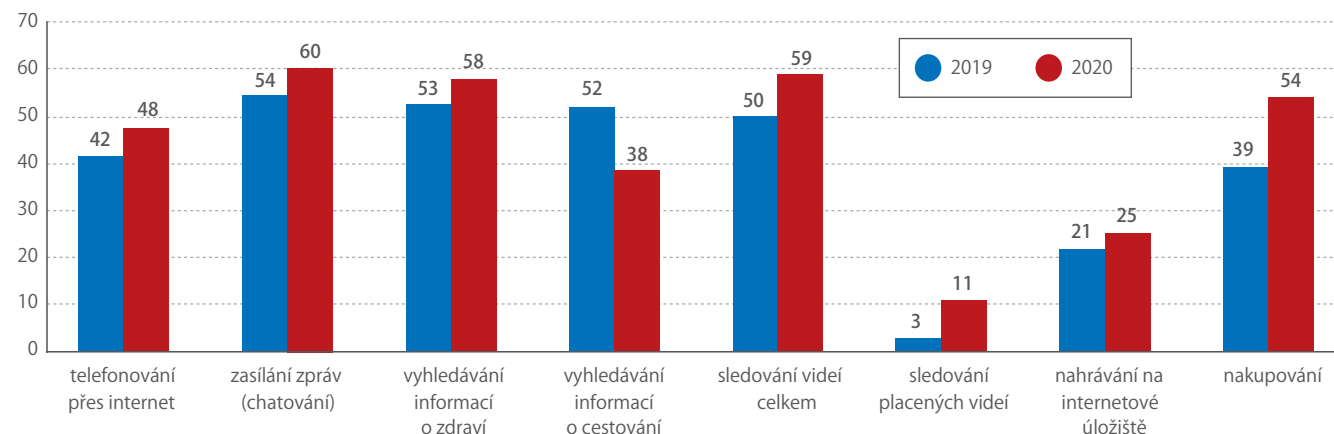
Nárůst zaznamenalo také používání internetových úložišť. Zatímco loni si na ně nahrávalo soubory 21,5 % osob, letos se podíl uživatelů zvýšil na 25 %.

ONLINE VÝUKA NEBYLA PRO KAŽDÉHO

Online komunikace se na jaře začala řešit také s ohledem na přechod dětí na distanční výuku. Ale ne všechny rodiny byly dostatečně vybaveny informačními technologiemi. Přístup k internetu nemělo doma vůbec 23 tisíc žáků ve věku 6 až 15 let. Stolní počítač ani notebook nemělo 76 tisíc dětí. V převedení do relativních čísel byly doma bez internetu 2 % dětí a bez počítače bylo 7 % dětí. Ve skutečnosti byl počet dětí, které se nedostaly na internet či k počítači, pravděpodobně ještě o něco vyšší, protože šetřením zjištěné údaje vypovídají o vybavenosti domácností, nikoliv o dostupnosti zařízení pro děti samotné. V některých rodinách se totiž o jedno zařízení muselo dělit více dětí či dospělých.

Zajímavou skupinu představují také studenti starší 16 let. Ti začali letos na jaře více komunikovat přes studijní portály. Používalo je 72 % z nich. Největší nárůst byl zaznamenán v účasti na online kurzech. Podíl studentů, kteří se na jaře zúčastnili alespoň jednoho takového kurzu, vzrostl meziročně z 16 na 41 %. Studenti rovněž začali více používat online materiály

ÚČEL POUŽÍVÁNÍ INTERNETU (%)

Zdroj: ČSÚ

na webových stránkách. Mezi ně patří např. stránky s výukovými videi včetně kanálu YouTube. Podíl studentů starších 16 let, kteří se letos vzdělávali pomocí těchto materiálů, se vyšplhal na 63 %.

OBLIBA VIDEÍ ROSTE

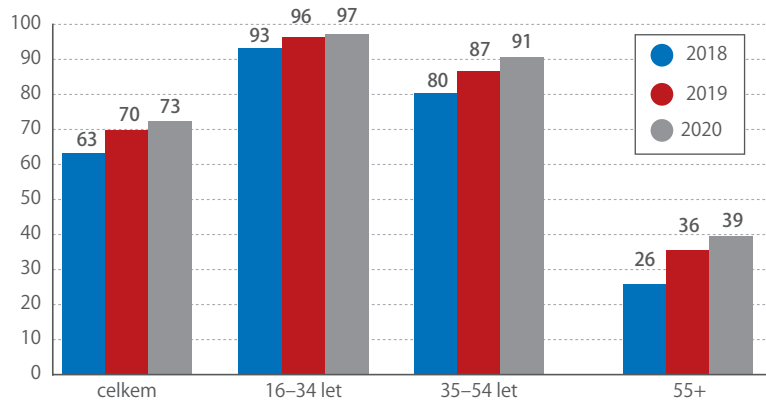
Velký boom zaznamenalo sledování placených videí přes internet. Započítáno bylo jak sledování na počítači, tak i třeba v chytré televizi. Placené kanály, jako jsou Netflix nebo HBO GO, sledovaly na jaře roku 2019 pouze 3 % osob. V roce 2020 ale podíl těchto osob vzrostl na 10,5 %. To představuje více než trojnásobný nárůst. Placené programy na internetu nejčastěji sledují osoby ve věku 25 až 34 let, z nichž se na pořady z placených kanálů na internetu dívá téměř čtvrtina.

Nejen placená videa zaznamenala meziroční nárůst v počtu diváků. Lidé začali více sledovat i pořady na webech běžných televizních stanic a vzrostl rovněž počet osob, které sledují videa na YouTube či podobných stránkách sloužících ke sdílení videí. Zatímco v roce 2019 uvedlo 50 % dospělých, že sledují jakékoliv pořady či videa na internetu, v roce 2020 se jejich podíl vyšplhal na 59 %.

NÁKUPY SE PŘESUNULY NA INTERNET

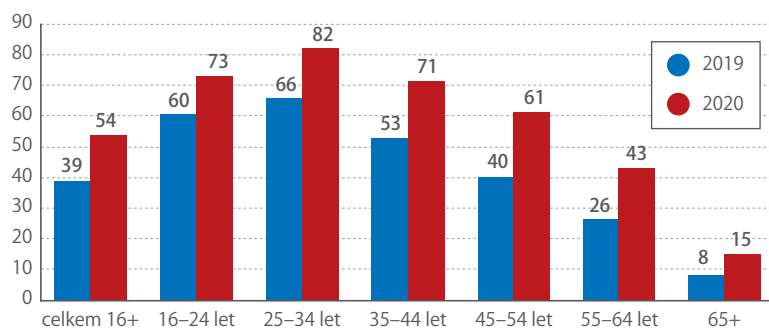
V souvislosti s první vlnou epidemie koronaviru, která způsobila zavření mnoha kamenných obchodů a přetížení těch, které zůstaly otevřeny, došlo k významnému nárůstu nakupování přes internet. Zatímco na jaře roku 2019 uvedlo 39 % dospělých, že ve sledovaných třech měsících nakoupilo online, o rok později to bylo již 54 % osob. Celkem 13 % osob si přes internet kúpovalo potraviny a stejný podíl si objednával jídlo z restaurací, jídelen či fast-foodů. Tyto služby využívali především obyvatelé velkých měst, kde je dovoz potravin a jídel z restaurací snadno dostupný. Z obyvatel Prahy si na jaře zajistila online jak potraviny, tak jídlo z restaurací třetina osob. Ve všech městech s padesáti tisíci či více obyvateli si potraviny koupilo online 21 % osob a jídlo si online objednalo alespoň jednou 24 % osob.

PODÍL OSOB POUŽÍVAJÍCÍCH CHYTRÝ TELEFON (%)

Zdroj: ČSÚ

PODÍL OSOB, KTERÉ ALESPŇ JEDNOU BĚHEM TŘÍ MĚSÍCŮ NAKOUPILY ONLINE (%)

Zdroj: ČSÚ

NĚKDE ZÁJEM POKLESL

Segmenty, jako jsou nakupování online nebo online komunikace, zaznamenaly během pandemie nárůst, v jiných oblastech ale došlo k poklesu. Třeba s omezením cestování se rapidně snížila i ochota lidí vyhledávat si informace o cestování na internetu. Ve sledovaných třech měsících na jaře roku 2020 si takové informace na internetu vyhledávalo 38 % osob, což představovalo meziroční pokles o 14 p. b. Nejvíce přestaly hledat informace o cestování osoby ve věku 16 až 24 let. Jejich podíl se snížil o třetinu.

DISTANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÝCH ŠKOLÁCH

Využíváním ICT žáky českých škol se zabýval také výzkumný projekt „Vzdělávání na dálku pohledem rodičů“, na jehož realizaci se podílela iniciativa Idea antiCovid-19 a společnost PAQ Research. Z dat sesbíraných letos v dubnu, v době první vlny pandemie, vyplynula následující zjištění:

- Častěji neměly přístup k počítači děti méně vzdělaných rodičů. Zatímco děti rodičů s maturitou nevlastnily počítač pouze v 1 % případů, u rodičů bez maturity dosahoval tento podíl 5 %. Žáci méně vzdělaných rodičů se častěji nedostali k počítači kvůli pracovním povinnostem rodičů (5,1 % vs. 3,2 %).
- 73 % dětí mělo k dispozici vlastní nebo sdílený počítač nebo tablet, 6 % zpracovávalo úkoly na mobilním telefonu a 21 % rodičů uvedlo, že jejich dítě nezpracovává úkoly na

elektronickém zařízení. Většinou se jednalo o děti na prvním stupni, kterým víc vyhovovalo zpracovávat úkoly písemně, a proto nepoužívaly elektronické zařízení dobrovolně.

- Téměř 40 % rodičů si myslelo, že děti dostávají příliš mnoho zadané látky a úkolů.
- Přibližně 17 % rodičů uvedlo, že nezvládají výuku na dálku v domácnosti dobře. Hlavními důvody byly nedostatek času kvůli pracovním a jiným povinnostem a nezájem dítěte.
- 17 % rodičů trávilo s dětmi každý den učením 4 a více hodin. Více času trávili rodiče učením s dětmi na prvním stupni ZŠ. Vzdělanější rodiče trávili učením více času s dětmi na prvním stupni než rodiče méně vzdělaní, na druhém stupni ZŠ tomu bylo naopak.
- 18 % žáků trávilo denně vzděláváním na dálku 4 a více hodin. Na druhém stupni to byla skoro třetina žáků.

Statistická ročenka České republiky 2020

Vydavatel: Český statistický úřad

Jedna z nejvýznamnějších publikací Českého statistického úřadu vyšla 30. listopadu.

Obsáhlý, více než osmisetstránkový titul nabízí podrobně zpracované údaje z ekonomiky, demografie a sociální sféry. Ročenka je složena z 32 kapitol, na 808 stránkách se nachází celkem 534 tabulek, z nichž 26 je zcela nových. Obdobně jako v každém roce obsahuje Statistická ročenka České republiky 2020 v některých kapitolách novinky a výraznější změny. K výraznému rebrandingu došlo například v kapitole Zahraniční obchod se zbožím. Nové tabulky v kapitole Informační společnost obsahují údaje ze šetření o využívání ICT v podnicích a z výběrového šetření o informačních technologiích v domácnostech a mezi jednotlivci. Vzhledem k dynamice využívání informačních technologií ve společnosti se každoročně sleduje řada nových či pozměněných ukazatelů. Osm aktuálně doplněných tabulek tak přináší například údaje o podnicích využívajících 3D tisk a roboty, dále informace o internetovém bankovníctví, osobách nakupujících na internetu či službách elektronického zdravotnictví. V kapitole Věda, výzkum a inovace jsou publikovány tabulky s daty ze šetření o inovacích v podnicích, které se opakuje po dvou letech.

Mnoho změn se jako obvykle týká kapitoly Vzdělávání, zejména v tabulkách s daty za studenty a absolventy podle jednotlivých vysokých škol. Byly přidány tři nové tabulky s počty absolventů vysokých

škol veřejných a vysokých škol soukromých v podrobném členění podle státního občanství, formy studia a studijního programu. Další nová tabulka uvádí přepočtené počty učitelů v mateřských školách, základních školách, středních školách, na konzervatořích a ve vyšších odborných školách. Ve stejném členění jsou nově i data v tabulce s průměrnou hrubou měsíční mzdou učitelů.

V kapitole Zdravotnictví je zařazeno pět nových tabulek, které informují o výsledcích Evropského výběrového šetření o zdraví EHIS 2019. V České republice byl hlavním koordinátorem šetření Ústav zdravotnických informací a statistiky a prováděl ho ve spolupráci s Českým statistickým úřadem. Uvedeny jsou například charakteristiky zdravotního stavu, informace o výskytu vybraných zdravotních problémů, o konzumaci ovoce a zeleniny, o kuřáckých tabákových výrobcích, o konzumaci alkoholu či o využívání preventivní péče, vše v členění podle pohlaví a věkových skupin v roce 2019.

Nová tabulka s informacemi o příjemcích příspěvku na péči za prosinec daného roku s daty členěnými podle stupně závislosti příjemce a podle věkových skupin je zařazena do kapitoly Sociální zabezpečení. Kapitola Mezinárodní srovnání obsahuje nově tabulku s daty o jednotlivcích nakupujících na internetu. V kapitole Volby najdou čtenáři pouze výsledky doplňovacích voleb do Senátu Parlamentu ČR ve volebním obvodu č. 32 – Teplice, neboť do uzávěrky statistické ročenky v srpnu 2020 se žádné řádné volby nekonaly.

 bit.ly/33wrUvg

PUBLIKACE ČSÚ

www.czso.cz
objednavky@czso.cz

 tištěná

 online

Demografická ročenka správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem

(2019)

Vybrané demografické údaje přepočtené na území správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

Vývoj obyvatelstva v krajích ČR

(2019)

Pravidelná analytická zpráva o hlavních složkách populačního vývoje v krajích České republiky v roce 2019 v porovnání s předchozím obdobím.

Organizační statistika (3. Q 2020)

Údaje o organizační struktuře národního hospodářství sestavené z dat vedených v registru ekonomických subjektů.

Spotřební výdaje domácností

(2020)

Výsledky výběrového šetření Statistiky rodinných účtů. Výdaje jsou publikovány jako roční průměry na osobu v Kč, struktura výdajů je uvedena též v procentech.

HLAVNÉ TRENDY VÝVOJA PLODNOSTI V SR V ROKU 2019

Vydavatel: Štatistický úrad SR

Analýza plodnosti a porodnosti na Slovensku na základe vybraných údajů. Součástí publikace je rovněž regionální a mezinárodní srovnání.

bit.ly/34EnJhS

ROČENKA AGRÁRNÍHO ZAHRANIČNÍHO OBCHODU ČR ZA ROK 2019

Vydavatel: Ústav zemědělské ekonomiky a informací

Informace o vývoji obchodování se zemědělskými produkty v rámci EU i s mimounijními zeměmi. Hodnocení z teritoriálního i komoditního pohledu.

bit.ly/3kLhS7

MEZINÁRODNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V OBRAZECH A ČÍSLECH

Vydavatel: Dům zahraniční spolupráce

Trendy v oblasti internacionalizace školství. Přehledy, kam nejčastěji vyjíždějí čeští účastníci mezinárodního vzdělávání a kdo se naopak přijíždí vzdělávat do České republiky.

bit.ly/31TSjCs

Vybrané údaje o sociálním zabezpečení (2019)

Informace o důchodovém a nemocenském pojištění, sociálních dávkách, dávkách pro osoby se zdravotním postižením, pomoci v hmotné nouzi a příspěvku na péči.

Demografická příručka (2019)

Publikace shrnuje údaje o populačních procesech a demografické struktuře obyvatelstva na území České republiky v dlouhodobých časových řadách.

Zemřelí podle příčin smrti, pohlaví a věku (2019)

Počet zemřelých podle příčiny smrti dle současné mezinárodní klasifikace nemocí. Údaje jsou uvedeny podle věku a pohlaví a přepočteny na současné kraje a okresy.

Správní obvody obcí s rozšířenou působností (2019)

Přehled správních obvodů obcí s rozšířenou působností v ČR a vybrané statistické údaje o obyvatelstvu, cestovním ruchu, bytové výstavbě, podnikatelských subjektech.

Úplné náklady práce (2019)

Údaje o úrovni nákladů práce, jež představují celkové náklady zaměstnavatele, které musí vynaložit k získání a výchově zaměstnanců, k odměňování za práci a k zabezpečení sociálních potřeb zaměstnanců.

KALENDÁŘ: RYCHLÉ INFORMACE

LEDEN 2021

PO	ÚT	ST	ČT	PÁ	SO	NE
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

6 ST

Zahraniční obchod se zbožím (11/2020)

7 ČT

Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity (11/2020)

8 PÁ

Čtvrtletní sektorové účty (3. Q 2020)
Průmysl (11/2020)
Stavebnictví (11/2020)

11 PO

Deficit a dluh vládních institucí (3. Q 2020)

13 ST

Indexy spotřebitelských cen – inflace (12/2020)
Maloobchod (11/2020)
Indexy cen vývozu a dovozu (11/2020)

19 ÚT

Indexy cen výrobců (12/2020)

29 PÁ

Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity (12/2020)

Jak podniky pod zahraniční kontrolou ovlivňují různá odvětví ekonomiky

Podniky pod zahraniční kontrolou se podílejí téměř z poloviny (42,8 %) na veškeré přidané hodnotě vytvořené na území ČR a zaměstnávají více než čtvrtinu (28,3 %) všech pracujících osob. Jejich význam v různých odvětvích se však liší.

JAN ZEMAN

oddělení metodiky podnikových statistik

Rok 2018 nijak zásadně neovlivnil dlouhodobé tendence vývoje klíčových ukazatelů* statistiky vnitřních zahraničních afilací (IFATS). Ve srovnání s rokem 2017 došlo k mírnému růstu počtu podniků pod zahraniční kontrolou a jejich podíl na všech podnicích sídlících na území ČR dosáhl 1,7 %. U dalších významných ukazatelů (přidaná hodnota v metodice podnikových statistik – dále jen přidaná hodnota, počet pracujících osob) nedošlo k výraznějším změnám ve vývoji. Výjimkou jsou hrubé investice do hmotných aktiv (dále jen investice), které zaznamenaly růst o 2,1 procentního bodu na 40,1 %. Produktivita práce měřená přidanou hodnotou na jednu pracující osobu vzrostla v roce 2018 u zahraničních podniků meziročně přibližně o 40 tis. Kč na 1,15 mil. Kč, zatímco u podniků kontrolovaných českými subjekty činil růst 30 tis. Kč s výslednou produktivitou ve výši 608 tis. Kč.

KVANTITA NEZNAMENÁ VŽDY KVALITU

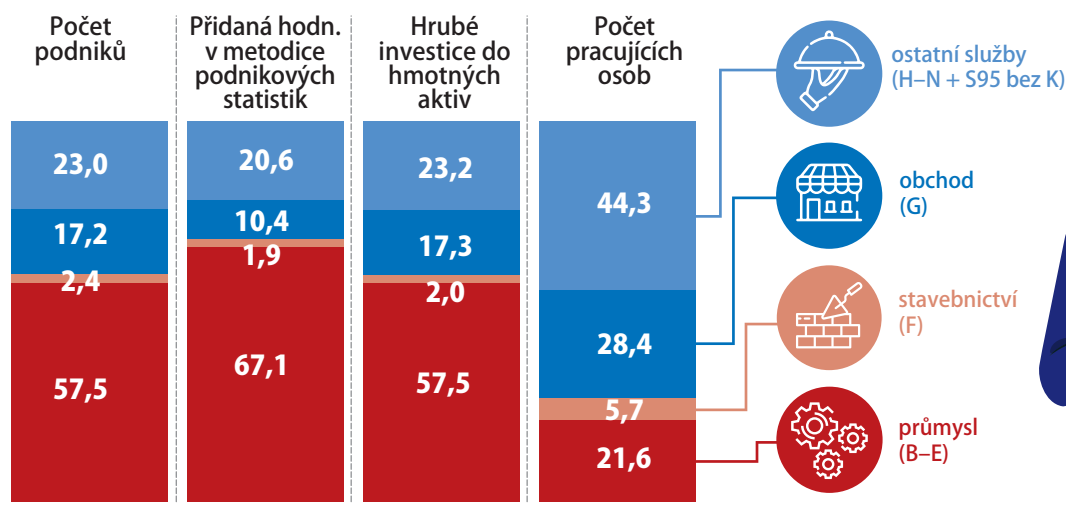
Klíčovou zemí sídla vrcholových vlastníků, z níž vykonávají kontrolu nad nejvyšším počtem zahraničních podniků v ČR a přispívají nejvyšším dílem ke stavu české ekonomiky, zůstávalo i v roce 2018

s velkým předstihem Německo. Podniků kontrolovaných z Německa je u nás mezi zahraničními téměř pětina. Dohromady vytvořily přidanou hodnotu 445 mld. Kč, což odpovídá 36,1 % z celkové přidané hodnoty všech zahraničních podniků, investovaly u nás více než 102 mld. Kč (36,5 %) a zaměstnávaly 340 tis. osob (33,1 %).

Umístění dalších zemí podle významu pro českou ekonomiku nedoznalo zásadnějších změn. Druhou nejvýznamnější zemí sídla vrcholových vlastníků dle vytvořené přidané hodnoty zůstávají Spojené státy americké s 13% podílem na přidané hodnotě a počtu pracujících osob a 9% podílem na investicích. Na třetí pozici se posunula Velká Británie (v roce 2017 Francie), jejíž podniky sice neinvestovaly tolik jako ty z jiných zemí (podíl 2,6 %), ale s 6,5% podílem na přidané hodnotě je tato země určitě důležitým hráčem ve skupině ze zahraničí vlastněných podniků.

Z hlediska počtu zahraničních podniků se u nás do popředí oproti minulosti dostávají i země východní, resp. jihovýchodní Evropy. Konkrétně se jedná o Ukrajinu, jejíž podíl na počtu podniků kontrolovaných ze zahraničí dosáhl 5,7 %, avšak při

STRUKTURA VYBRANÝCH UKAZATELŮ PODNIKŮ POD ZAHRAJNÍ KONTROLOU V ČR PODLE PŘEVAŽUJÍCÍ EKONOMICKÉ ČINNOSTI V ROCE 2018 (%)

Zdroj: ČSÚ

pohledu na klíčové ukazatele již výrazněji zaostává (podíl na přidané hodnotě 0,13 %, na investicích 0,11 % a na počtu pracujících osob 0,34 %). Mírný nárůst zaznamenaly rovněž Maďarsko a Rumunsko (1,6% a 1,1% podíl na počtu zahraničních podniků).

Počet kontrolovaných podniků však není rozhodujícím kritériem. Tím je přínos zahraničního kapitálu, který se kromě vytvořené přidané hodnoty odráží také v investicích.

KAM MÍŘÍ ZAHRANIČNÍ KAPITÁL?

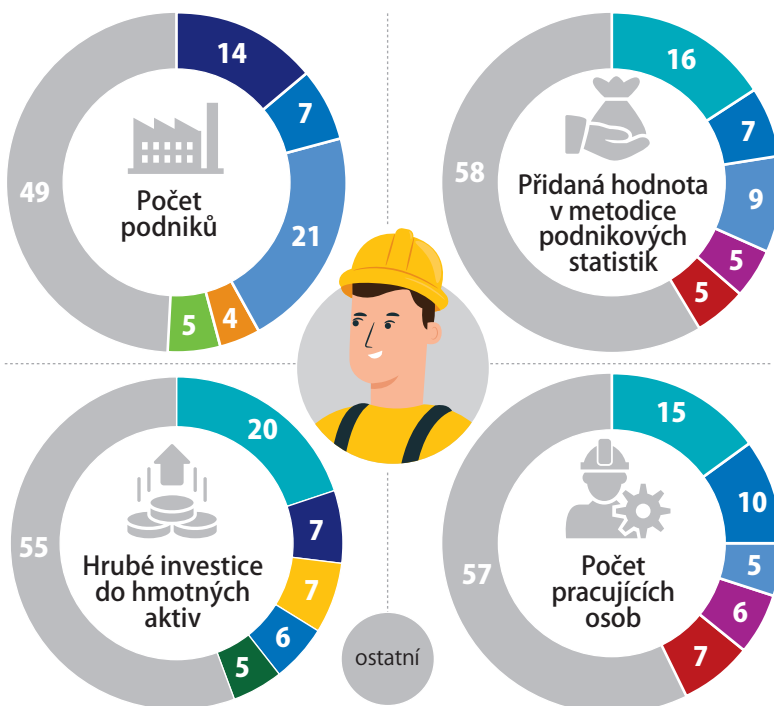
Význam zahraničních podniků se odvíjí od odvětví, do kterého podle své převažující ekonomické činnosti spadají. Rozdíly jsou patrné při přímém srovnání vybraných ukazatelů**.

Odvětvím, kde zahraniční podniky v roce 2018 dominovaly, je zpracovatelský průmysl (sekce C klasifikace CZ-NACE), do kterého ze zahraničí mířilo nejvíce investic (67,7% podíl na veškerých investicích v tomto odvětví). Byla zde také vytvořena největší přidaná hodnota (59,6 %) a zaměstnáno nejvíce pracujících osob (44,4 %). Za zpracovatelským průmyslem následují informační a komunikační činnosti (sekce J), kde zahraniční podniky vytvořily 45,7 % veškeré přidané hodnoty tohoto odvětví, zajistily 30,5 % investic a zaměstnávaly 34,5 % všech pracujících osob. Dále se umístil velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (sekce G) s podílem zahraničních podniků ve výši 42,5 % na celkové přidané hodnotě v tomto odvětví, 33 % na celkových investicích a 25,7 % na celkovém počtu pracujících osob. Příliš pozadu nezůstalo ani odvětví administrativních a podpůrných činností (sekce N) s podílem 39,1 % na celkové přidané hodnotě v tomto odvětví a 50,7 % na celkových investicích. Podíl počtu pracujících osob zde činil 29,3 %. Naproti tomu nejnižší podíly zahraničních podniků na zmíněných ukazatelích lze vidět v odvětvích těžba a dobývání (sekce B), jehož podíl na přidané hodnotě činí 13,9 %, na investicích 12,3 %, na počtu pracujících osob 12,6 %, a stavebnictví (sekce F) s podíly 12,8 % na přidané hodnotě, 10,5 % na investicích a 6,7 % na počtu pracujících osob.

Podíváme-li se na vliv zahraničního kapitálu v jednotlivých odvětvích z hlediska země sídla zahraničních vrcholových vlastníků, lze konstatovat, že rozhodujícími investory byly Německo a Spojené státy americké. Výjimkou jsou odvětví těžby a dobývání a stavebnictví, v nichž převládá rakouský kapitál, a odvětví zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (sekce E), kde si většinu udržel kapitál z Francie.

Při pohledu na angažovanost zahraničních investorů v jednotlivých odvětvích je zřejmé, že většina z nich se orientuje především na zpracovatelský průmysl. Část investorů (např. z Chorvatska, Maďarska a Hongkongu) se orientuje na odvětví obchodu, dále v relativně hojně míře i na odvětví informačních a komunikačních činností (Spojené státy americké, Austrálie, Island) a část rovněž na administrativní a podpůrné činnosti, v nichž se nacházel největší

PODÍL PODNIKŮ POD ZAHRANIČNÍ KONTROLOU V PĚTI NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH ODDÍLECH CZ-NACE NA VŠECH PODNICÍCH POD ZAHRANIČNÍ KONTROLOU SÍDLÍCÍCH V ČR V ROCE 2018 (%)

číslo v kolečku = č. oddílu CZ-NACE

výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů

29

činnosti v oblasti nemovitostí

68

výroba pryžových a plastových výrobků

22

maloobchod, kromě motorových vozidel

47

velkoobchod, kromě motorových vozidel

46

28 výroba strojů a zařízení jinde neuvedených

27 výroba elektrických zařízení

25 výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení

74 ostatní profesní, vědecké a technické činnosti

77 činnosti v oblasti pronájmu a operativního leasingu

Zdroj: ČSÚ

podíl bulharského kapitálu a pracovala zde třetina pracujících osob náležejících podnikům ovládaným vrcholovými vlastníky ze Slovenska.

KLÍČOVOU ČINNOSTÍ JE VÝROBA MOTOROVÝCH VOZIDEL

Při podrobnějším prozkoumání jednotlivých odvětví zjistíme, že postavení a význam jednotlivých oddílů CZ-NACE závisí na zvoleném ukazateli. Největší zastoupení v počtu zahraničních podniků má oddíl 46 – velkoobchod, kromě motorových vozidel (21,3% podíl na počtu všech zahraničních podniků), následovaný oddílem 68 – činnosti v oblasti nemovitostí (13,5 %). V případě dalších ukazatelů je však struktura významnosti oddílů odlišná. Jednoznačně nejvýznamnějším oddílem je oddíl 29 – výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů, kde bylo vytvořeno 16,2 % z celkové přidané hodnoty vytvořené všemi zahraničními podniky,

**VYBRANÉ UKAZATELE PODNIKŮ V ČR KONTROLOVANÝCH VRCHOLOVÝMI VLASTNÍKY Z 15 NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH ZEMÍ
 PODLE PŘIDANÉ HODNOTY (% ze všech zahraničních podniků v ČR, 2018)**

Země	Počet podniků	Přidaná hodnota v metodice podnikových statistik	Hrubé investice do hmotných aktiv	Počet pracujících osob
Německo	18,02	36,05	36,50	32,86
Spojené státy americké	5,89	13,15	9,09	13,01
Velká Británie	3,56	6,47	2,62	5,33
Francie	3,52	5,99	5,99	5,90
Rakousko	7,41	5,35	8,66	5,73
Japonsko	1,49	4,34	4,22	4,38
Švýcarsko	3,24	3,23	2,27	3,56
Nizozemsko	3,08	2,58	3,64	3,21
Jižní Korea	0,72	2,51	4,71	1,70
Polsko	4,92	2,24	3,20	2,00
Slovensko	14,41	2,23	1,84	3,91
Itálie	4,32	2,09	1,96	2,41
Švédsko	1,29	1,97	1,42	2,55
Španělsko	1,10	1,19	1,50	1,44
Dánsko	0,82	1,04	0,79	1,33

Zdroj: ČSÚ

investice činily 19,9 % a pracovalo zde 14,6 % osob. Z pohledu přidané hodnoty lze za významné označit velkoobchod a maloobchod (oddíly 46 a 47 klasifikace CZ-NACE), dále výrobu strojů a zařízení jinde neuvedených (oddíl 28) a výrobu elektrických zařízení (oddíl 27). V těchto oddílech byl zaměstnán i relativně významný počet pracovníků (dohromady 28,3 % ze všech osob náležejících zahraničním podnikům). Investice mimo oddíl 29 mířily nejvíce do činností v oblasti nemovitostí (oddíl 68) a výroby pryžových a plastových výrobků (oddíl 22).

Je logické, že ne všechna odvětví, resp. oddíly jsou z větší části v rukou zahraničních investorů. Tuzemští vrcholoví vlastníci se nejvíce angažují (pomineme-li oddíly podléhající statistické důvěrnosti kvůli nízkému počtu respondentů) v oddílu 75 – veterinární činnosti, kde podíl vytvořené přidané hodnoty činil 99,2 %, podíl investic 99,9 % a podíl počtu pracujících osob 99,5 %. V rámci nejvýznamnějších odvětví by se jednalo ve zpracovatelském průmyslu o oddíl 18 – tisk a rozmnožování nahaných nosičů s podílem vytvořené přidané hodnoty ve výši 84,1 %, podílem investic 91,2 % a podílem počtu pracujících osob 88,4 %. V odvětví informačních a komunikačních

Více informací
naleznete na

 bit.ly/3jpb0IQ

činností byl podniky tuzemských vrcholových vlastníků vytvořen největší podíl na celkové přidané hodnotě v oddílu 59 – činnosti v oblasti filmů, videozáznamů a televizních programů, pořizování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti, a to 86,4 %. Podíl investic v tomto oddílu dosáhl 87,2 % a podíl počtu pracujících osob 94 %.

Poznámky:

* Definice ukazatelů sledovaných v rámci statistiky IFATS upravuje nařízení Komise č. 250/2009. Ukazatel přidané hodnoty v metodice podnikových statistik a ukazatel hrubých investic do hmotných aktiv se sestavují z dat roční podnikové statistiky a nejsou ve shodě s žádným makroekonomickým ukazatelem národních účtů. V dané souvislosti viz také metodiku IFATS na webu ČSÚ.

** Statistika IFATS pokrývá tu část ekonomiky, která zahrnuje tržní činnosti klasifikované do sekcí B–N a oddílu S95 dle klasifikace CZ-NACE (s výjimkou sekce K, za kterou je k dispozici jenom omezený rozsah ukazatelů).

IFATS – Tabulky
publikované
na webu ČSÚ
naleznete na

 bit.ly/31M1Ew2

Statistika vnitřních zahraničních afilací monitoruje ekonomickou aktivitu zahraničních afilací, tj. institucionálních jednotek, které jsou rezidentem v zemi sestavující statistiku IFATS a jsou pod kontrolou jiné institucionální jednotky, jež není rezidentem v této zemi. V případě ČR se jedná o tuzemské podniky kontrolované ze zahraničí.

Koncept vrcholového vlastnictví je klíčový k určení země, odkud se realizuje kontrola konkrétního podniku. Vrcholovým vlastníkem je tzv. UCI (Ultimate Controlling Institutional unit), tj. taková institucionální jednotka, která stojí na vrcholu vlastnického řetězce a není pod kontrolou žádné jiné institucionální jednotky.

Prudké navýšení dluhu v celé EU

Výdaje spojené s koronavirovou krizí vedly ve 2. čtvrtletí k deficitům v celé EU. Zvýšilo se tak zadlužení.

KAROLÍNA ZÁBOJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

K výraznému zhoršení hospodaření v zemích EU došlo již v 1. čtvrtletí (v celé EU deficit činil 3,9 % HDP) a 2. kvartál situaci ještě zhoršil (-11,0 % HDP). Ve směru deficitu působily vyšší výdaje přímo související s řešením pandemie (nákup zdravotnického materiálu, zajištění testování a péče apod.). Velkou část rozpočtu tvořila také pomoc podnikům i občanům, kteří byli finančně zasaženi omezením ekonomiky.

Ekonomický propad, který souvisel s omezením provozu velké části služeb, obchodu i průmyslu, na druhé straně negativně působil na daňové příjmy vládních rozpočtů. Deficit se tak ještě více prohluboval.

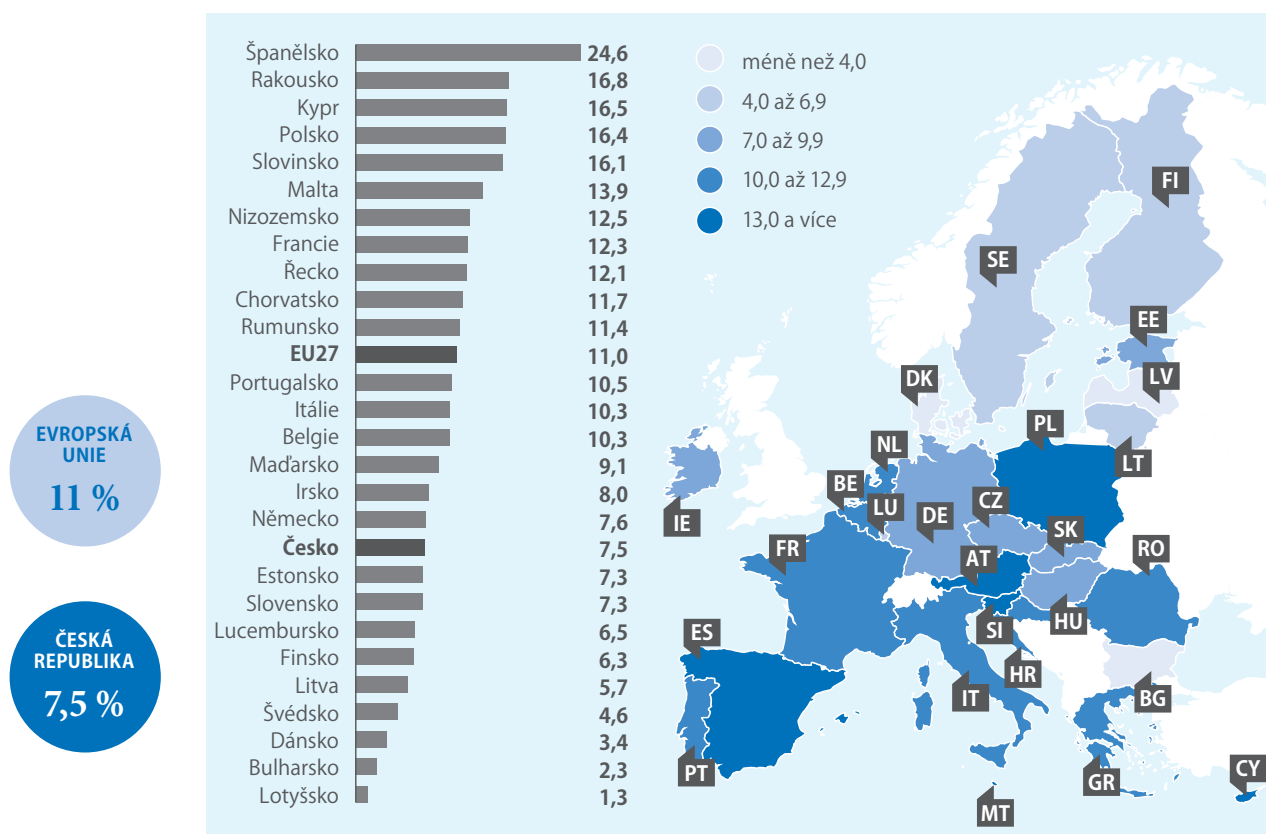
REKORDNÍ SCHODKY VŠUDE V EU

Deficit hospodaření sektoru vládních institucí vykazovaly ve 2. čtvrtletí všechny země EU. Největší relativní deficit měly ve 2. čtvrtletí Španělsko (-24,6 % HDP), Rakousko (-16,8 %) a Kypr (-16,5 %). Nejmenšího schodku dosáhly Lotyšsko (-1,3 % HDP), Bulharsko (-2,3 %) a Dánsko (-3,4 %). V Česku deficit činil -7,5 % HDP. Zhoršení je vidět zejména ve srovnání s loňským rokem, kdy vrcholil několik let trvajícím proces konsolidace vládního hospodaření v EU (přebytku tehdy za celý rok dosáhlo 17 členských zemí). Nejvíce se meziročně zhoršilo hospodaření na Kypru (z přebytku 2,5 % HDP do deficitu

-16,5 %), v Rakousku (z přebytku 1,7 % HDP do deficitu -16,8 %), a ve Španělsku (prohloubení deficitu z -7,1 % na -24,6 %).

Schodky ve 2. čtvrtletí logicky zvýšily i vládní dluh. Ten v celé EU meziročně stoupl o 8,1 procentního bodu na 87,8 % HDP. Je ale třeba pamatovat, že kromě navýšení absolutního dluhu měl negativní vliv i propad HDP. Nejvyšší relativní dluh měly Řecko (187,4 % HDP), Itálie (149,4 %) a Portugalsko (126,1 %). Nejnižší úroveň měly Estonsko (18,5 % HDP), Bulharsko (21,3 %) a Lucembursko (23,8 %). Nejvíce se relativní dluh zvýšil ve Francii (+14,9 p. b.), Belgii (+12,9 p. b.) a Itálii (+11,9 p. b.). V Česku dluh dosáhl 39,9 % HDP, nejvíce od 3. čtvrtletí 2015.

RELATIVNÍ DEFICIT VLÁDNÍCH INSTITUCÍ V ZEMÍCH EU (2. čtvrtletí 2020, v % HDP)

Zdroj: Eurostat

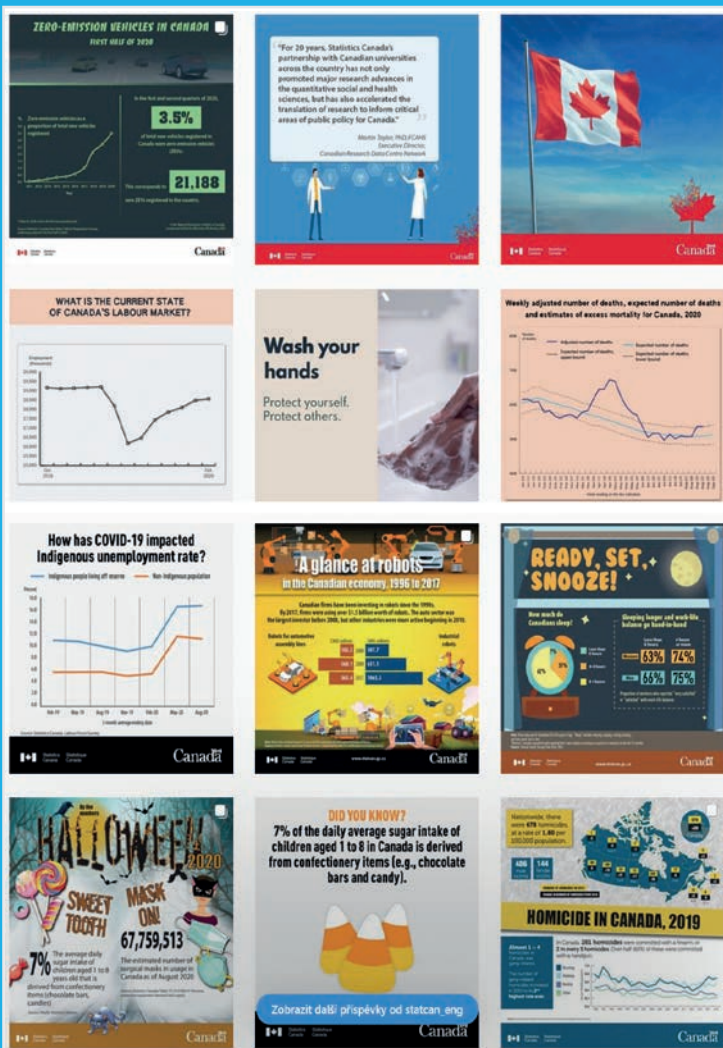

INSTAGRAM: @STATCAN_ENG

U KANADSKÝCH DĚTÍ VE VĚKU OD JEDNOHO DO OSMI LET JEN 7 % Z DENNÍ SPOTŘEBY CUKRU POCHÁZÍ Z RŮZNÝCH SLADKOSTÍ, JAKO JSOU ČOKOLÁDA, ČOKOLÁDOVÉ TYČINKY ČI BONBONY. NENÍ TO MÁLO?

Odpovědi na tyto a další otázky ze života obyvatel Kanady najdete v infografikách na instagramovém účtu kanadského statistického úřadu. Vedle informací o ekonomickém vývoji nebo o stavu a také o kráse tamní přírody zde můžete například zjistit, jak daleko to mají obyvatelé jednotlivých měst k nejbližší řece, kde je možné chytat lososy. Číselné údaje jsou doplněny ilustračními obrázky a samozřejmě nechybí ani verze ve francouzštině @statcan_fra.

bit.ly/3j0JBZy

STATISTICS SINGAPORE: -NGA- K ČEMU SLOUŽÍ TABULKY DODÁVEK A UŽITÍ?

TABULKY DODÁVEK A UŽITÍ JSOU MATICE OBSAHUJÍCÍ HODNOTY TRANSAKČÍ S PRODUKTY ZA NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ V ČLENĚNÍ PODLE TYPŮ PRODUKTŮ A PODLE ODVĚTVÍ.

Že si pod tím nic nepředstavíte? Statistický úřad Singapuru přichystal názorné video, na němž jsou pomocí jednoduchých příkladů zachyceny toky výrobků a služeb produkováných v národním hospodářství, struktura výrobních nákladů i důchod vytvořený ve výrobním procesu a také toky výrobků a služeb mezi domácím hospodářstvím a nerezidenty. Podívejte se, těch 270 sekund za to stojí.

bit.ly/34WeYzH

Intenzifikace zemědělství regionům nepomáhá

Předseda Asociace soukromého zemědělství Jaroslav Šebek považuje za nejlepší lék pro nápravu zdevastované krajiny a obnovu života na venkově podporu malých rodinných farem.

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Podle odhadů ČSÚ je letošní úroda zemědělských plodin v ČR většinou vyšší než loni. Potvrdilo se to i na vašem rodinném statku v Kyskovicích?

My jsme jen malá specifická rodinná farma, kterou nemůžeme považovat za typický příklad. Ale sklizeň u nás nedopadla špatně, v některých komoditách skončila dokonce velmi dobře. Myslím, že podobně lze hodnotit i celkovou sklizeň v republice. V souhrnu byla mírně nadprůměrná, ale v detailnějším pohledu zaznamenáváme rok od roku větší regionální rozdíly. Někde jsou výnosy rekordní a jinde sedláci už třetí nebo i čtvrtý rok za sebou hlásí velký propad.

Jak se výše a kvalita úrody promítá do cen? Budou díky vyšší úrodě potraviny levnější?

Tady zemědělec tahá za nejkratší konec provazu. V globální ekonomice nemá téměř žádnou šanci cenu potravin ovlivnit.

Ceny na otevřeném trhu se nastavují na velkých plodinových burzách v Chicagu, v Hamburku, a s nimi úroda v Česku nijak zásadně nepohne.

Další věcí je špatně nastavená struktura českého zemědělství, která moc nepřeje tuzemským zemědělcům, aby svou produkci uplatnili alespoň na lokálním trhu. U nás se podporují většinou velké zemědělské a zpracovatelské podniky a ty malé a střední jsou pak znevýhodněny. Přitom kdyby menší farmáři měli lepší podmínky pro prodej výrobků na lokálním trhu a kdyby fungovali malí lokální zpracovatelé, výrazně by se zkrátil řetězec od výrobce ke spotřebiteli a jak zemědělec, tak koncový zákazník by spolu mohli napřímo jednat o ceně a sladováním nabídky s poptávkou určovat její konečnou výši. Dnes ceny, bohužel, většinou určují obchodníci a vliv zemědělce, ale i spotřebitele je minimální.

A když se zemědělci ozvou, že výkupní ceny jsou pro ně nepřijatelné, lidé, kteří zemědělství nerozumějí, řeknou: Zemědělcům se přidávat nemusí, vždyť přece dostávají dotace.

A jak je to tedy s těmi dotacemi? Dostávají je zemědělci?

Dostávají, ale jejich rozdělování není podle našeho názoru správně nastaveno. Hlavní rámec určuje společná evropská zemědělská politika, ale ta dává poměrně velký prostor pro úpravu konkrétních parametrů jednotlivým státům.

Základním typem dotací je přímá platba na hektar, která má plnit funkci doplnění příjmů farmáře a jeho rodiny. Z tohoto účelu jasně vyplývá evropská podpora rodinných farem. V Česku je to však postavené na hlavu, protože se peníze vyplácejí na všechny hektary i velkým podnikům. Neexistuje žádné omezení a podporují se i obrovské firmy, v nichž už žádná rodina farmáře nefiguruje.

Druhý dotační pilíř představuje podpora investic. Zemědělec dostane finance na konkrétní projekty či opatření. U nás je možné takto podpořit projekty až do výše 75 milionů korun, a dříve dokonce až do

150 milionů. To je hrozně moc, většinu alokace tak vyčerpají velké podniky na projekty směřující k další intenzifikaci. Částka 75 milionů by se přitom dala rozdělit na řadu malých projektů pro malé firmy, kterým by to pomohlo, a navíc by to mělo příznivé dopady na kvalitu života a životního prostředí na venkově. Velké podniky jsou důležité, ale využívají své výhody z velikosti, takže přínos k nim směřovaných veřejných podpor už není tak velký.

Pak jsou ještě další typy dotací, například na hospodaření ve znevýhodněných podmínkách nebo na určitá environmentální opatření. Ty už však z celkového pohledu nehrají tak významnou roli.

Vedle evropských dotací máme také národní, jejichž pravidla plně určuje Ministerstvo zemědělství. Ty rovněž zvyhodňují velké firmy. Například program podpory zpracování zemědělské produkce je určen jen potravinářským podnikům nad 250 zaměstnanců.

Proč podle vás dotace pro velké zemědělské firmy nepomáhají rozvoji venkova?

Není to úplně tak, že by velké subjekty nepatřily na venkov, ale nemohou jej samy dost dobře zajistit tak, aby byl tím, co se od venkova všeobecně očekává – tedy ekonomicky funkčním prostorem s vazbou podnikatelů na konkrétní lokalitu, s přirozeným vztahem k okolí a se zajištěnou generační kontinuitou, která je existencionálním základem a zdravým podhoubím pro jeho setrvalou budoucnost.

Přímé platby jako základní zemědělské dotace jsou v podstatě navázané na konkrétní hektar v konkrétní vesnici. Když je čerpá malý sedlák, investuje ty peníze většinou zase v lokalitě, kde žije a hospodáří. Velká firma shromáždí všechny vyplacené prostředky ze všech svých pozemků a pak je zpravidla investuje do nějakého velkého projektu na jediném místě, nebo ještě hůř, na skoupení konkurence. Takže nijak nepomůže regionu, na který dotace získala, ale dál prohloubí intenzifikaci.

Podporou menších firem se naopak zvýší lokální konkurence, čímž se zlepší dostupnost zemědělských produktů a zvýší se stabilita. V případě, že dojde k nějakým kolapsům, se lokální trh o sebe dokáže postarat mnohem líp než koncentrovaný globální. Když například zasáhne velkochov nějaká infekce, musíte vybit tisíce nebo i miliony zvířat a způsobí to obrovský výpadek v zásobování. Když vypadne jedna místní farma, dá se nahradit mnohem snáz a riziko není tak velké.

O rozdílné ekologické stopě malých a velkých hospodářství už vůbec nemluvíme, tam je to zcela evidentní. Pokud to skutečně myslíme s uhlíkovou bilancí vážně, je třeba zastavit rostoucí zbytečné převozy zemědělských produktů či krmiv (ve své podstatě převážíme stejně jen vodu) na velké vzdálenosti. To je tedy další nebezpečí, které plyne z podpory koncentrovaného zemědělství.

Ubývá tedy v Česku malých zemědělců?

Naštěstí zatím v absolutních číslech ne, v posledních letech dochází dokonce k mírnému, ale trvalému

Rok od roku zaznamenáváme větší regionální rozdíly.

Ing. Jaroslav Šebek

Vystudoval Agronomickou fakultu Zemědělské univerzity v Praze a Právnickou fakultu na Panevropské vysoké škole v Bratislavě. S rodinou hospodaří na statku v Kyškovicích na Roudnicku. Řadu let působil ve funkci tajemníka Asociace soukromého zemědělství ČR a od roku 2009 je předsedou regionální organizace ASZ v Litoměřicích. Od roku 2019 je také předsedou celostátní organizace.

nárůstu počtu farmářů i obhospodařované výměry. V současné době je zhruba 38 procent výměry v Česku v rukou soukromých zemědělců.

Ale těch 62 procent obhospodařují velké firmy a právě v nich dochází k další koncentraci. Zatím se navzájem kupují právnické osoby – eseróčka, akciovky, družstva. Velké firmy dále rostou a získávají stále větší ekonomický i politický vliv na tvorbu opatření pro podporu zemědělství. Tím je vytvářen tlak na farmáře, na které skupování zatím nedošlo, protože pro ně je to srdeční záležitost a svá hospodářství prodávat nechťejí. Ale pokud dál budou znevýhodňování vůči velkým gigantům, můžou je k tomu ekonomické podmínky časem donutit. Podpora klasického malého a středního zemědělce v Česku je opravdu mizerná a namísto využívání možností, které společná zemědělská politika EU nabízí, se zdejší ministerstvo vehementně brání nastavit mechanismy pro podporu modelu menších rodinných farem.

V této souvislosti je důležité si uvědomit, že do koncentrace zemědělské výroby u nás bude stále více zasahovat cizí kapitál. Češi nebudou mít takové peníze, takže firmy u nás skupí americké fondy, čínští, arabští, ruští či holandské investoři, a ti už nebudou mít žádný zájem o českou krajinu a její udržování. Budou chtít jenom zisky z investovaných financí. To vidím jako obrovský problém, do kterého se české zemědělství řítí a z něhož nebude cesta zpátky. Bude to problém ekonomický, národněhospodářský, ekologický i bezpečnostní. Hrozí nám, že nebudeme mít potřebný vliv na to, co se na české zemědělské půdě bude dít.

ČSÚ právě dokončuje sběr dat pro letošní agrocenzus. Využíváte souhrnné údaje z tohoto šetření?

Budu upřímný. Zemědělce samozřejmě trochu rozčiluje požadavek na množství údajů, které musejí

vyplňovat. Je to spousta papírů, řadu věcí už na nějaký úřad hlásíme a teď je musíme uvádět znovu. I když vnímáme, že ČSÚ se snaží omezovat administrativní zatěžování zemědělců a přebírat již existující data odjinud, rádi bychom, aby se v tom postupovalo rychleji.

Na druhé straně chápeme, že statistika je potřebná, a souhrnných údajů si vážíme. Bez validních statistických dat bychom jen těžko mohli dělat klíčová rozhodnutí a velmi obtížně bychom hájili naše zájmy při jednání se státem a ostatními sektory hospodářství. Bez čísel to prostě nejde.

Co nám v agrocenzu chybí, jsou informace, které by komplexněji mapovaly význam rodinných farem. Určitě by bylo dobré najít a sledovat nějaké parametry vypovídající o tom, jak rodinná farma ovlivňuje kvalitu života v lokalitě, kvalitu půdy, vody, sociální vztahy... Jsou zde totiž jasné korelace, které by bylo dobré vyhodnotit, protože sledovat pouze produkční údaje je zastaralý přístup a z hlediska důležitých souvislostí také neobjektivní. Jedním z našich cílů je například prosadit ukotvení rodinné farmy do legislativy a k tomu budeme relevantní statistická data potřebovat.

Nejen v souvislosti s pandemií se hovoří o potravinové soběstačnosti země. Co podle vás potravinová soběstačnost znamená a jak by jí mělo být docíleno?

Potravinová soběstačnost nespočívá v tom, kolik se primárně vyrobí tun nebo hektolitrů jaké komodity. Mnohem důležitější je její vnímání jako potravinové bezpečnosti. Místo sledování toho, jakou máme okamžitou produkci, bychom se měli zaměřit na to, jaký máme produkční potenciál. Tedy jestli máme dostatečně kvalitní půdu, dostatek vodních zdrojů, kvalitní životní prostředí a jestli jsou na venkově lidé, kteří zemědělství umějí dělat a vidí v něm perspektivu. Když se toto podaří zajistit, tak o žádnou soběstačnost nemusíme mít strach.

Souhlasíte s tím, aby se zákonem stanovovaly povinné podíly českých potravin na pultech obchodů?

Jsem kategoricky proti tomu, přestože se návrh tváří tak, že má sloužit menším českým zemědělcům, aby se dostali na trh. Je to ale nesmysl a snaha pomoci největším potravinářským podnikům na našem trhu. My máme úplně jiné představy o tom, jak by nám stát mohl pomoci. Navíc je to právně nepřípustné omezení volného trhu v rámci EU.

Určitě bychom tím také popudili partnery v zahraničí a oni by mohli zavést odvetná opatření třeba v jiném sektoru. Takový návrh je proti pravidlům trhu i proti zájmům spotřebitele, protože by se snížila nabídka a konkurence, čímž by byla ohrožena kvalita a mohla by naopak vzrůst i cena. Celý návrh je, mimochodem, pouze ukázkou toho, jak je stávající struktura zemědělské velkovýroby i velkopotravinářství špatně nastavená, když není schopná se prosadit na trhu a musí se řešit tak zoufalým návrhem.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/3qnD6UO

Co odhalily prvorepublikové vystěhovalecké pasy?

V roce 1928 opustilo republiku téměř pětadvacet tisíc Čechoslováků. Většina vystěhovalců pocházela ze Slovenska a z Podkarpatské Rusi a nejčastěji mířili do Kanady a Německa.

PAVEL HORTIG
oddělení
marketingu a PR

Podrobnou statistiku vystěhovalců z ČSR za období 1922 až 1928 zveřejnil Státní úřad statistický (SÚS) v roce 1929 v časopise Zprávy SÚS. Údaje pocházely z několika administrativních zdrojů. Nejpodrobnější a nejuplněnější informace přinesly záznamy o vydaných vystěhovaleckých pasech. Užitečná byla rovněž evidence z pohraniční statistické kontroly emigrantů, která však nebyla bez chyb. Jak uvedli autoři článku: „... při pohraniční pasové kontrole někdy není možno potřebné statistické záznamy prováděti.“ Statistici získávali informace také z měsíčních výkazů přepravních společností, které na lodích převážely vystěhovalce přes oceán. Cenným pramenem byla rovněž data o osobách vypravených do ciziny prostřednictvím státní vystěhovalecké stanice v Praze Libni.

ODKUD A KAM

V roce 1922 úřady vydaly celkem 39 429 vystěhovaleckých pasů, nejčastěji ke vstupu na území Spojených států amerických (18 291), do Německa (5 208) a Francie (3 457). Nezanedbatelný počet občanů ČR plánoval odchod do Jugoslávie (1 555) a Rumunska (1 042). Stovky lidí emigrovaly do Argentiny (520) a Brazílie (219) a přes dvě stě do Sovětského svazu (212). Za připomenutí stojí fakt, že do republiky

zároveň mířily nezanedbatelné počty migrantů z jiných zemí. V roce 1922 se do ČSR přistěhovalo 12 096 cizinců a o šest let později 5 213 cizích státních příslušníků.

Pořadí cílových destinací československých vystěhovalců se během následujících šesti let výrazně změnilo. V roce 1928 už se na první příčce pomyslného žebříčku ocitla Kanada (8 419), za ní následovaly Německo (4 732), Argentina (2 792), Francie (2 700) a až poté Spojené státy (2 577). Oproti roku 1922 se snížil počet emigrantů do Jugoslávie (278) a Rumunska (119), jen nepatrně vzrostly odchody do Sovětského svazu, kam se vydalo 277 občanů ČSR.

Statistika ukázala, že obyvatelé jednotlivých územních celků Československa preferovali rozdílné cílové destinace. Z území Čech odešlo 5 448 osob, z toho 3 002 do Německa. Nejvyšší počet lidí z českých okresů odešel z Horšovského Týna (497), ze Stříbra (468) a Sušice (443). Z Moravy se vystěhovalo 2 098 osob, nejvíce z okresů Hodonín (384), Uherské Hradiště (354) a Uherský Brod (171). Většina z nich mířila do Kanady (508) a do Argentiny (605).

Největší vlna emigrace se zvedla na Slovensku. Rodnou zemi tehdy opustilo 13 544 občanů. Nejčastějšími cíli byly Kanada (6 698), USA (1 861)

a Argentina (1 421). Na Slovensku zasáhla emigrace nejvíce okresy Michalovce (534), Stropkov (486) a Sobrance (440). Z Podkarpatské Rusi odešlo 2 286 osob (274 do USA, 1 010 do Kanady a 520 do Argentiny). Vylidňování se dotklo zejména obyvatel Mukačeva (573), Užhorodu (436) a Sevluše (300).

DOČASNĚ, NEBO NASTÁLO?

Odejít natrvalo za lepším životem v cizině plánovala v roce 1928 jen malá část držitelů vystěhovaleckých pasů – 4 054 osob z téměř 25 tisíc. Nejvíce k trvalému pobytu Čechoslováky lákaly USA, do nichž zamířilo 2 490 lidí s tímto úmyslem. V SSSR se rozhodlo zakotvit 183 osob z 277, které získaly povolení ke vstupu do tohoto „komunistického ráje“.

Odejít pouze „dočasně“ mělo v úmyslu 16 303 osob, z nichž se 2 723 vydalo do Německa. Necelá tisícovka Čechoslováků (959) odjela do ciziny na sezónní práce. Z této skupiny hledalo 692 osob dočasné živobytí v Německu.

CESTOVÁNÍ ZA PRACÍ

Za první republiky byly cesty za prací naprosto běžné. Není bez zajímavosti, že i do českých zemí mířily tisíce pracovníků (například 16 905 Slováků v roce 1928). Hledání obživy bylo zároveň nejčastějším důvodem vystěhování z ČSR (13 514 osob). Do nového zaměstnání mělo v úmyslu nastoupit 4 729 československých vystěhovalců, 87 jich odjelo převzít živnost a 2 659 se stěhovalo za rodinou nebo k příbuzným. Pozemky v té době vlastnilo 786 osob, domy 434 osob a 2 091 emigrantů mělo jak pozemkový, tak domovní majetek. Za nemajetné se označilo 15 507 osob, zcela bez zaměstnání bylo 7 889 osob, jen 274 osob uvedlo, že neumějí číst ani psát. Mezi vystěhovanými trojnásobně převažovali muži (18 430) nad ženami (6 110). Výraznou převahu měli lidé, které živilo zemědělství (12 628), dalšími rozšířenými skupinami byli horníci a hutníci (2 095) a stavaři (1 261). Téměř 800 vystěhovalců uvedlo jako své povolání domácí služebník.

LODÍ ZA OCEÁN

Největší počet vystěhovalců překročil prvorepublikovou hranici v Chebu (7 784) a v Děčíně ve čtvrti Podmokly (3 637), kde byl přístav. K cestě do zámoří nejčastěji využívali lodní společnosti Canadian Pacific Railway Company (3 534), Cunard Line (3 002), severoněmecký Lloyd (2 627) a dopravce White Star Line (1 189), majitele nešťastně proslulého Titaniku. Českoslovenští emigranti opouštěli evropský kontinent většinou po nalodění ve francouzském přístavu Cherbourg (5 383), v německých Brémách (3 014) a v belgických Antverpách (2 492). Úředníci státní vystěhovalecké stanice v pražské Libni zjišťovali u vystěhovalců do USA, do kterých států Unie mají namířeno. Ze 4 539 obyvatel, kteří se vydali za oceán prostřednictvím této kanceláře, si 1 392 za svůj „druhý domov“ zvolilo Pensylvánii, 1 017 New York a 442 stát Illinois.

V přepočtu na 100 tisíc obyvatel odjelo z Československa lodí za oceán 103,0 osob, tedy jen o něco více než z Německa (97,1). Ve Švýcarsku dosáhla míra vystěhovalectví za oceán 132,2 osoby, mnohonásobně vyšší byla ve Velké Británii a v Irsku (371,5), v Norsku (425,8) nebo v Portugalsku (424,8). Jednoznačně nejvyšší byla tehdy v Litvě (768,4).

BEZ PENĚŽ DO CIZINY NELEZ!

Českoslovenští exulanti odcházeli v roce 1928 za oceán s celkovou finanční hotovostí ve výši 17,85 milionu Kč, na jednoho tedy připadlo v průměru 1 164 korun. Sami statistici nicméně připouštěli, že objem finančních prostředků emigrantů musel být ve skutečnosti mnohem vyšší, protože částky se do výkazů zapisovaly pouze podle neproověřeného vystěhovalcova přiznání.

EMIGRACE A IMIGRACE V SOUČASNOSTI

Od doby pádu komunismu v roce 1989 opustilo naši zemi nejvíce obyvatel (34 818) v roce 2004. Za období 2015–2019 bylo vystěhovaných osob z ČR celkem 94 888. Z toho největší část tvořili občané ČR (18 271) následovaní občany Ukrajiny (16 415). Loni se z Česka vystěhovalo 21 301 osob. Nejvíce z nich bylo Ukrajinců (4 571), občané Česka v počtu 3 825 zaujali druhé místo a třetí příčka patřila občanům Ruska, jichž se s naší zemí rozloučilo 1 538.

Pro zajímavost a srovnání jsme se také podívali na to, jak je Česká republika lákavá pro cizince, kteří se u nás na delší dobu usazují. Jejich počty eviduje Ministerstvo vnitra, které uvádí, že k 31. srpnu letošního roku mělo povolený pobyt na území ČR celkem 621 876 cizinců, z nichž 305 988 bylo s pobytem trvalým a 315 888 s přechodným. Pocházeli ze 174 zemí, ale jen devět zemí rozšířilo řady našich obyvatel o více než 10 tisíc (viz tab.). Z této devítky zároveň pocházejí tři čtvrtiny všech cizinců pobývajících na našem území.

CIZINCI S POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČR* (srpen 2020)

Země původu	Počet osob	Z toho trvalý pobyt
Ukrajina	158 281	87 850
Slovensko	122 503	54 648
Vietnam	62 634	53 047
Rusko	41 203	22 445
Německo	20 921	4 548
Polsko	20 489	10 935
Rumunsko	17 819	4 593
Bulharsko	17 639	5 930
Mongolsko	10 108	5 257
Celkem top 9	471 597	249 253
Celkem všechny země	621 876	305 988

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR

*V tabulce jsou uvedeny země, z nichž pochází více než 10 tisíc osob.

Nejvíce
Čechoslováky
lákaly USA.

Index závislosti prozradí, kolik osob živí jeden pracující

Ve společnosti existují skupiny lidí, které jsou závislé na pomoci a daních lidí v produktivním věku. Těmito skupinami jsou děti a senioři. Jak tuto oblast viděl Eurostat v roce 2019?

**JITKA
ŘEZNÍČKOVÁ**

odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí

Eurostat používá několik typů indexů závislosti. My jsme vybrali ten, který nejlépe vypovídá o početnosti populace seniorů vůči populaci lidí v produktivním věku. Jedná se o poměr seniorů ve věku 65 a více let k populaci ve věku 20 až 64 let. Čím je toto číslo vyšší, tím větší je závislost seniorů na populaci v produktivním věku.

SENIORI

V Česku připadá na 100 lidí v produktivním věku 32,6 lidí v seniorském věku. V nejobtížnějším postavení jsou Itálie a Finsko, kde je na 100 obyvatel v produktivním věku více než 38 seniorů. S vysokým indexem závislosti se potýkají také Řecko a Portugalsko. Index závislosti v nich překračuje hodnotu 37.

Česko se s hodnotou 32,6 ocitá ve společnosti Nizozemska (také 32,6) a Belgie (32,2). Příznivější hodnoty než Česko mají Španělsko, Velká Británie, Maďarsko, Rumunsko, Rakousko, Švýcarsko, Malta, Norsko, Lichtenštejnsko a Polsko. To jsou země, kde se index závislosti pohybuje v rozmezí 31,9 (Španělsko) až 28,4 (Polsko). Následují země, které jsou skokově níže. Mají index závislosti mezi 26,4 (Ukrajina) až 22,0 (Severní Makedonie). Zeměmi, v nichž

je podíl seniorů ve věku 65 a více let na počtu lidí v produktivním věku nejnižší, jsou Andora (20,2), dále sestupně Arménie, Turecko a Ázerbájdžán s indexem závislosti pouze 10,6.

DĚTI A SENIORI

Pokud do indexu závislosti zahrneme i děti a mladistvé ve věku 0–19 let, získáme obrázek o tom, jak náročná je situace lidí v produktivním věku (20–64 let), kteří musejí uživit zároveň děti a studující i seniory.

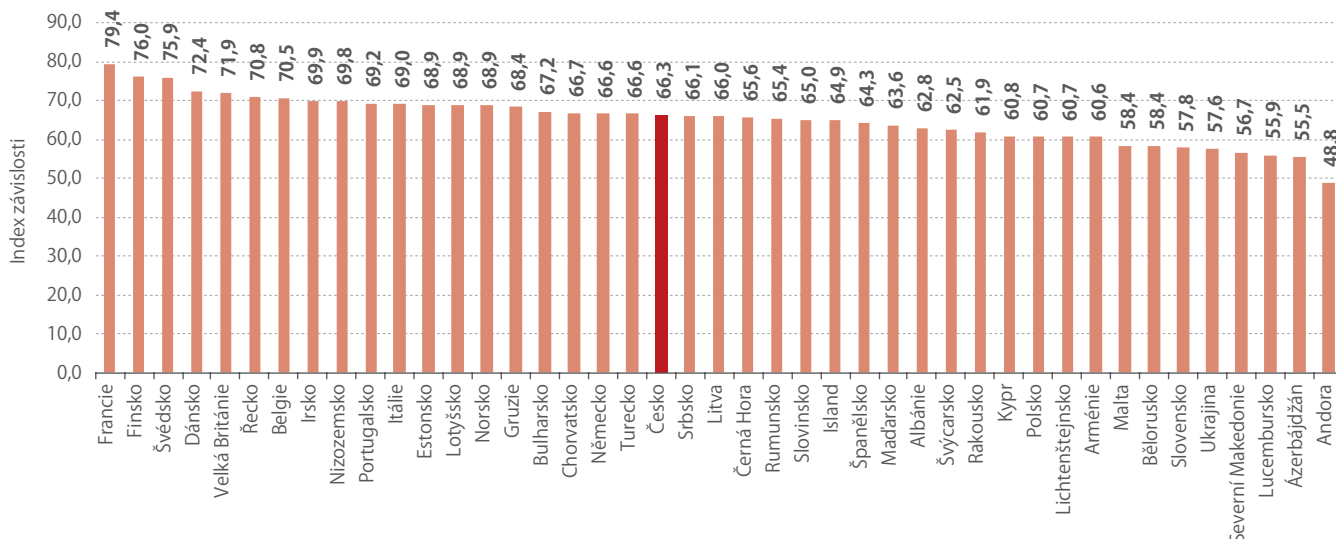
Jak vidíme z grafu, v nejobtížnější situaci se nachází Francie, kde index závislosti v roce 2019 dosáhl hodnoty 79,4.

Jinými slovy, na sto lidí v produktivním věku připadá 79,4 osob, které můžeme označit jako závislé.

Podobně jako Francie jsou na tom i Finsko a Švédsko. Hodnotu 70 překročil index závislosti ještě v Dánsku, Velké Británii, Řecku a Belgii. V České republice je index závislosti 66,3.

Státy s indexem pod 60 jsou Malta, Bělorusko, Slovensko, Ukrajina, Severní Makedonie, Lucembursko, Ázerbájdžán a Andora. Andora je v nejlepším postavení, protože zde na 100 obyvatel v produktivním věku nepřipadá ani polovina závislých. Je jich pouze 48,8.

PODÍL POPULACE VE VĚKU 0–19 LET PLUS 65 A VÍCE LET K POPULACI VE VĚKU 20–64 LET (% , 2019)

Databáze Eurostatu, kód demo_pjanind

ČSÚ na Instagramu

Fotky, videa a zajímavosti
ze světa statistiky

instagram.com/**ceskystatistickyurad**

Naskenujte jmenovku
na Instagramu a sledujte nás

Počítejte s námi. Moderně. Online. Raz dva.

**Sečtěte se online nebo přes tištěný formulář.
Na scitani.cz zjistíte vše raz dva.**

Vaše odpovědi poslouží jako zdroj informací, které mohou pomoci, aby byl život u nás jedna radost. A vaše osobní údaje zůstanou díky moderní ochraně dat v bezpečí.

27. 3. – 9. 4. 2021

scitani.cz | 274 056 789

Moderně. Online. Raz dva.